

zeneKar

2015/05

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja

www.aho.hu
www.zene-kar.hu

80 milliós többlettámogatás a kiemelt kategóriában

A Bartók Plusz Operafesztivál – Virtuózok Gála zárókoncertje
fotó: Éder Vera

nka

Nyári zenekari
körkép

Régi-új igazgató
a Máv-Zenekarnál

5

KALENDÁRIUM

3

ZENEI KÖZÉLETÜNK

NYÁRI SZIMFONIKUS KÖRKÉP, SOK ZENÉVEL

A kánikulai napok sem múlhattak el muzsika nélkül, hiszen a zenekarok, énekkarok a nyári hetekben is rendszeresen pódiumra léptek. A szereplések sorában akad több fesztivál is, s mesterkurzusokon, megmérettetéseken szintén szerepeltek a társulatok. Rendhagyó helyszíneken is játszottak, hiszen van együttes, amely a milánói EXPÓ-n szerepelt, tóparti koncertből ugyancsak akadt jócskán, s bazár és vár mellett még az Állatkert is hangversenyhelyszínévé vált. *(R.Zs.)*

5

Jó államban a művészeti nevelés kiemelt fontosságú feladat

Az EMMI kultúráért felelős államtitkára úgy vélekedik, az utóbbi időszakban számos téren előrelépés történt a zenei területen. Hoppál Péter beszélt arról, hol tart a kulturális élet szereplői számára készülő életpálya-modell, miért jövőre hirdetnék meg a Bartók Emlékévet, s terveik szerint hogyan alakul majd a TAO további sorsa. *(R.Zs.)*

13

A művészet csapatjáték

Színes programkínálattal, tematikus koncertekkel és egy különleges bemutatóval készült az idei évadra az Óbudai Danubia Zenekar, amely ebben az évben már az állami támogatásért is jobb eséllyel indul. Csapatbővítés, workshopok és játék, minden mennyiségben. *(Sashegyi Zsófia)*

15

PORTRÉ

Kötött pályán

Beszélgetés Lendvai Györggyel, a MÁV Szimfonikusok Zenekarának ügyvezető igazgatójával.

„Nem tervezem fenekestől felforgatni a világot. Lehet, hogy ez egyfajta konzervatív gondolkodásra vall, de úgy gondolom, mi egy olyan konzervatív értéket közvetítünk, aminek 60-70 éves múltja van.” *(Kondor Katalin)*

16

A sors is azt akarta, hogy zenei pályára kerüljek

Beszélgetés Bogányi Tiborral – „Én azt érzem, hogy valami mondanót nagyon erősen sugároznom kell, és ez a zenében tud igazából kibontakozni.” *(Józsa Ágnes)*

19

KRITIKA

Hangversenykritika a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Nemzeti Filharmonikusok, az Alba Regia Szimfonikus Zenekar és a Miskolci Szimfonikus Zenekar koncertjeiről. *(Fittler Katalin)*

20

ZENETÖRTÉNET

A klasszikus magyar hegedűjáték kezdetei: A Viotti-Rode-Böhm iskola

A klasszikus magyar hegedűjáték kezdetei az egykori pesti hegedűtanár, Böhm József nevéhez kapcsolódnak. Ha tudni szeretnénk, milyen hegedűs hagyományokra épült Böhm híres bécsi iskolája, meg kell ismernünk Viotti és Rode életét és művészetét, akik Pugnani révén közvetlenül kapcsolódtak Corelli és Vivaldi iskolájához. *(Rakos Miklós.)*

24

MŰHELY

Új hangversenytermet avattak Wrocławban

Szeptember 4-én a lengyelországi Wrocławban felavatták a Filharmonia új épületét, benne egy nagy befogadóképességű, modern akusztikájú hangversenyteremmel. A National Forum of Music elnevezésű közép-európai testvérintézmény megnyitó ünnepségére hivatalos volt Káel Csaba, a MüPa vezérigazgatója is. *(Kaizinger Rita)*

29

A menekülteknek otthont nyújtó zenekarok

Sok olyan, ma már történelminek számító zenekar létezik, amelyeket menekültek alapítottak, nem ritkán a megélhetésükért folyó küzdelem részeként. Ezeknek az együtteseknek a kezdeti szárnycsapásai rámutatnak arra, milyen erővel képesek az emberek belevetni magukat az új haza keresésébe, és mindeközben milyen kockázatokat hajlandók magukra vállalni.

29

A zenészek munkakörülményei

A zenekarok életében van néhány kényes kérdés, ezek közé tartoznak a zenészek munkakörülményei – a zenekari árokban, a színpadon, illetve a színpad mögött – is. A legfontosabb szempontok a világítás és a szellőzés mellett az akusztika, a férőhely, illetve a berendezés és a felszereltség. Sok mindenen van mit javítani, de melyek a legfőbb problémák?

31

(Marco Frei – Das Orchester)

Klasszikus zenével a halláskárosodás felé. (Christoph Plass – Das Orchester)

Egyre több klasszikus zenész szenved a hallásvesztéstől, a tinnitustól vagy esetleg ezek kombinációjától, mely jelentős mértékben befolyásolja a mindennapi életüket. Az átlag ember számára is komoly bosszúságot és jelentős életminőség-romlást okoz a halláscsökkenés vagy a fülzúgás. A zenészek esetében nem csak erről van szó, hanem arról is, hogy a fellépő hallásprobléma akadályt jelent a gondtalan munkavégzésben, a zenélésben. Épp ezért ezeket a betegségeket figyelemmel kell kísérni és megfelelő módon kezelni, illetve lehetőség szerint megelőzni. *(Varga Zsófia)*

33

Jó példa, rossz példa

Rangsorok felállításának természetesen nincs sok értelme, hiszen az nem építő jellegű. Mégis szükség van arra, hogy kritikus szemmel vizsgáljuk meg a zenészek munkakörülményeit. Már csak azért is, hogy tanuljunk a hibákból, és a jövőben elkerüljük a melléfogásokat. A jelen áttekintés természetesen csak egy szelét mutatja be a valóságnak, hiszen negatív példából sokkal több van. *(Marco Frei – Das Orchester)*

35

Zenéljünk többet!

A Nyugatnémet Rádió nagy vállalkozása

„Már csak a várólistára lehet feljelentkezni” – olvashatják egyre gyakrabban a Nyugatnémet Rádió (WDR) honlapján a zene-közvetítési programok iránt érdeklődők. Ennek oka nem az, hogy a WDR nem rendelkezik megfelelő személyzeti kapacitással, hanem az, hogy annyira megnövekedett a kereslet, hogy várólistákat kellett létrehozni. Egyenesen következménye ez annak, hogy a felelős vezetők az elmúlt években folyamatosan bővítették és differenciálták a zene-közvetítéssel kapcsolatos tevékenységüket. *(Christoph Schulte im Walde – Das Orchester)*

36

Offenzíva

Több mint közönségfejlesztés

Közönségfejlesztés, oktatási programok, széles körű ismertség és nyitás kifelé – csak néhány azon feladatok közül, amelyek hosszú ideje a legfontosabbnak számítanak a zenekarok és hangverseny-szervezők életében. A tét egy nagy hagyományú, a társadalom életét évszázadokon át meghatározó ágazat jövője és annak művészeti felfogása. Milyen lehetőségeink vannak arra, hogy ezt a kulturális örökséget átmentsük a 21. századba? Melyek a legfontosabb tennivalók? *(Christoph Schulte im Walde – Das Orchester)*

39

PRÓBAJÁTÉKOK

32, 40, 46

HANGVERSENYNAPTÁR

41

ELŐADÓ-MŰVÉSZETI KONFERENCIÁT tartottak Debrecenben a debreceni Csokonai Színház rendezésében a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) színházművészeti tagozatának. A színházi életpályamodellről szóló szekció tapasztalatairól Gyimesi László, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének főtitkára elmondta, hogy kiszámítható, garanciákat is tartalmazó életpályamodell kidolgozását tartják szükségesnek.

MUNKACSOPORT tesz javaslatot az iskolai énektanítás megerősítésére. Nemzetközi tekintélyekből álló munkacsoportot kért fel Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere arra, hogy tegyen javaslatot „az iskolai énektanítás megújítására, az iskolai éneklés megerősítésére” a kodályi hagyományok szellemében. A munkacsoport tagja lesz Kodály Zoltánné, Mindszenty Zsuzsánna, a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek (KÓTA) elnöke, Ittész Mihály, a Magyar Kodály Társaság elnöke, Vigh Andrea egyetemi tanár, a Zeneakadémia rektora, Nemes László, a Kodály Intézet vezetője és Vásáry Tamás, a Nemzet Művésze, Kossuth-díjas zongoraművész, karmester. Balog Zoltán a sajtótájékoztatóján úgy fogalmazott: „Első lépésben azt szeretnénk, ha minden iskolában lenne legalább egy kórus, amelyet szakember vezet és a próbái védett időben lennének”.

NAGYSZABÁSÚ KAMPÁNY keretében igyekszik megismertetni és megszerettetni a brit kisiskolásokkal a komolyzenét a BBC brit közszolgálati tartalomszolgáltató. A Ten Pieces elnevezésű projekt keretében a szigetország általános iskoláinak diákjai vetítéseken és iskolai koncerteken vehetnek részt, illetve a BBC zenekarainak tagjai is ellátogatnak hozzájuk. A társaság szerint mintegy 150 művészeti szervezet csatlakozott a kezdeményezéshez, amely a tervek szerint októberben indul. A kezdeményezés a BBC eddigi legnagyobb hozzájárulása a brit zenei oktatáshoz. A társaság reményei szerint a Beethoven-, Sztravinszkij-, Händel- és Holst-darabokat is felvonultató projekt a szigetország összes általános iskolájába eljut. A program egy komolyzenei filmmel indul, amelyet a szigetország filmszínházaiban nézhetnek meg a fiatalok. A projektben a kulturális műsorokat, komolyzenét és dzsesszt kínál BBC Radio 3 is részt vesz. „A klasszikus zene rendkívül hasznos a gyerekek számára. Nem csupán a kreativitásukra van hatással, hanem más tantárgyak, például a matematika tanulásában is segítheti őket, és a viselkedésüket is pozitívan befolyásolja” – húzta alá a BBC szóvivője.

A VILÁG LEGJOBB HEGEDŰKÉSZÍTŐI méri össze tudásukat. Cremonában harmincegy országból 334 hegedűkészítő 444 hangszerét vizsgálja meg a nemzetközi zsűri. A technikai minőséget, a stílust és a hangzást ellenőrzik. Azokat a hangszereket, amelyek túljutnak az első rostán, profi hegedűsök tesztelik közönség előtt. A legjobb hegedű készítőit szeptember 23-án díjazták.

EUROPA NOSTRA-NAGYDÍJÁT nyert a kulturális örökség megőrzésének kategóriájában a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem június 11-én Oslóban. A zsűri a Zeneakadémia Liszt Ferenc téri épületének felújítását a legjobb helyreállítási gyakorlatok kiemelkedő példaként értékelte áprilisban, amikor bejelentették a kategória kitüntetettjeit, amelyek közül a nagydíjasokat kiválasztották. Az összegzés szerint a Zeneakadémia felújítása egyáltalán nem volt egyszerű feladat, mert a szükséges új technológiákat az értékes korabeli környezetbe kellett behelyezni. A zsűri szerint az eredmény kimagasló lett.

A GYERMEKI ÉN FELFEDEZÉSE áll az Óbudai Danubia Zenekar őszi programjának középpontjában. Az együttes a Zeneakadémia és a Budapest Music Centerben (BMC) hirdetett sorozatot, emellett folytatódnak ifjúsági koncertjeik is.

CSAKNEM HARMINC PROGRAMMAL várja a közönséget a gödöllői őszi fesztivál. Idén először tartanak többhetes őszi fesztivált Gödöllőn, a szeptember 11-én kezdődő, magyar és külföldi művészeket is felvonultató Gödöllő őszi keretében csaknem harminc programot kínálnak a szervezők.

TÖBB MINT SZÁZHÚSZ HANGVERSENYT ad a Pannon Filharmonikusok zenekar az évadban. Mozart B-dúr szerenádjaival és Bartók Béla Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára című művének előadásával, Kocsis Zoltán vezényletével kezd meg az új évadot a pécsi Pannon Filharmonikusok zenekar, amely 122 hangversenyt, számos fővárosi és külföldi fellépést tervez a 2015/2016-os szezonban.

BEJELENTETTÉK A PRIMA PRIMISSIMA díj 2015-ös jelöltjeit. A Prima Primissima Alapítvány kuratóriuma a korábbi évek gyakorlatának megfelelően idén is 10 kategóriában nevezte meg a díj 3-3 jelöltjét. Magyar zeneművészet kategóriában Baráti Kristóf hegedűművész, a Budapest Klezmer Band és Kovács János karmester közül kerül majd ki az idei Prima Primissima díjas.

ÚJ KARMESTERE lesz az Osztrák–Magyar Haydn Filharmonikusoknak. Nicolas Altstaedt német csellóművész személyében új vezető karmestere lesz az Osztrák–Magyar Haydn Filharmonikusoknak - jelentették be szerdán a Haydn Napok alkalmával tartott kismartoni koncerten. Nicolas Altstaedt 1982-ben született a németországi Heidelbergben. Számos ösztöndíjat és kitüntetést nyert, 2011-ben a Kammermusikfest Lockenhaus osztrák kamarazenei fesztivál művészeti vezetője lett. Fellépett a Bécsi Filharmonikusokkal, zürichi, müncheni és stuttgarteri kamarazenekarokkal, a bambergi szimfonikusokkal, az új-zélandi, a melbourne-i szimfonikus zenekarral, a berlini, stuttgarteri és helsinki rádiózenekarral és a Csajkovszkij Szimfonikus Zenekarral. 2011-ben Kurtág György zeneszerző 85. születésnapja alkalmából Budapesten adott koncertet.

KIHIRDETTÉK az Új Magyar Zenei Fórum zeneszerzőverseny döntőseit. A 25 éves Balogh Máté mind a kamarazenei, mind a nagyzenekari kategóriában a legjobbak közé jutott egy-egy darabjával. A kamarazenei döntőbe jutott még Dargay Marcell, Alessio Elia és

Sándor László egy-egy műve, míg a nagyzenekari kategóriában Bánkóvi Gyula, Horváth Balázs és Slezák Andrej képviselteti magát kompozícióival Balogh Máté mellett. Az idei versenyre olyan műveket vártak, amelyeket a 70 éve elhunyt Bartók Béla művészete vagy személyisége ihletett. A négy legjobbnak ítélt kamaraművet október 6-án a BMC-ben, a négy legjobb nagyzenekari darabot pedig másnap a Müpában mutatja be a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara Vajda Gergely vezényletével. A döntő zsűrije - Jeney Zoltán zsűrielnök, Sári József és Vajda Gergely – az utolsó nagyzenekari darab elhangzása után a helyszínen hozza meg döntését, majd átadják a díjakat is mindkét kategóriában.

(Az itt közölt hírek forrása: MTI)

GRATULÁLUNK A 2015. ÉV ZENEI DÍJAZOTTJAINAK ÉS KITÜNTETETTJEINEK!

LISZT-DÍJ	Balázs János Horváth Mária Pál István 'Szalonna' Ordasi Péter Várdai István	ÉRDEMES MŰVÉSZ	Hollerung Gábor Illényi Katica Oberfrank Péter Prunyi Ilona Záborszky Kálmán	MAGYAR ÉRDEMREND LOVAGKERESZTJE	Ádám Károly Kertész István Nagy János Nemes László Gőz László Harazdy Miklós Szigeti Ferenc Tarnai Kiss László Tóth Ferenc Vadász Ágnes Vashegyi György
ERKEL-DÍJ	Márkus Tibor Zombola Péter	SZENT ISTVÁN REND	Eötvös Péter	MAGYAR ÉRDEMREND KÖZÉPKERESZTJE	Somfai László Benkó Sándor
SZABOLCSI-DÍJ	Pávai István	MAGYAR ÉRDEMREND TISZTIKERESZTJE	Antal Mátyás Béresné Szöllős Beatrix Faragó Laura Frenreisz Károly Kalocsai Zsuzsa Kollár Éva Vikárius László Bolberitz Tamás Máder László Sebestyén Farkas Ilona	MAGYAR ARANY ÉRDEMKERESZT	Gera Attila Salamon Beáta Papp István Gázsa
NÁDASDY-DÍJ	Szomor György	MAGYAR ÉRDEMREND TISZTIKERESZTJE		MAGYAR EZÜST ÉRDEMKERESZT	Ökrös Károly Vajna Katalin Fehér János Sáfár Orsolya
BÁNFFY MIKLÓS-DÍJ	Kovács Géza Elekes Botond Turányi Zsuzsanna				
KOSSUTH-DÍJ	Bede-Fazekas Csaba Ökrös Oszkár Sapszon Ferenc Tolcsvay Béla Hot Jazz Band				
SZÉCHENYI-DÍJ	muzsikus nem kapott				
KIVÁLÓ MŰVÉSZ	Kertesi Ingrid				

AZ ÉVAD MŰVÉSZEI 2014/2015

2015-ben a hivatásos szimfonikus zenekarok és énekkarok társulatai titkos szavazással a következő muzsikuskoknak ítélték a 2014/2015 évad legjobb zenekari-, illetve énekkari művésze okleveleket, amelyeket a Magyar Zenei Tanács állít ki részükre:

Az évad legjobb zenekari művészei 2013/2014

Kodály Filharmonikusok Debrecen	Pusker János, gordonkaművész
MÁV Szimfonikus Zenekar	Bálint Angéla, hegedűművész, koncertmester
MR Szimfonikusok	Line Ildikó
Nemzeti Filharmonikus Zenekar	lapzártáig nem volt választás
Pannon Filharmonikusok – Pécs	Bánfalvi Zoltán, hegedűművész, koncertmester
Savaria Szimfonikus Zenekar	Joó Nikoletta, fuvolaművész
Szegedi Szimfonikus Zenekar	Kőrösi Györgyi, gordonkaművész

Az évad legjobb énekkari művészei 2013/2014

Kodály Kórus Debrecen	Bejan Miklós Máriusz
MR Énekkar	Wittner Géza
Nemzeti Énekkar	lapzártáig nem volt választás

Nyári szimfonikus körkép, sok zenével

Fesztiválok, promenádkoncertek, operaestek

A kánikulai napok sem múlhattak el muzsika nélkül, hiszen a zenekarok, énekarok a nyári hetekben is rendszeresen pódiumra léptek.

A szereplések sorában akad több fesztivál is, s mesterkurzusokon, megmérettetésekben szintén szerepeltek a társulatok.

Rendhagyó helyszíneken is játszottak, hiszen van együttes, amely a milánói EXPÓ-n szerepelt, tóparti koncertből ugyancsak akadt jócskán, s bazár és vár mellett még az Állatkert is hangversenyhelyszínné vált. Az együttesek zenekari akadémiát szerveztek, jubileumi esteken szerepeltek, sőt az eltelt hónapok rangos elismeréseket is tartogattak a zenei élet szereplőinek.

Retro symphonic rock, zenekari akadémia

Szabadtéri fellépésekkel kezdődött a *Budafoki Dohnányi Zenekar* nyara, hiszen júniusban a Margitszigeten a Catulli Car-

minát és a *Carmina Burana*t adták elő két alkalommal a Szegedi Kortárs Balettel, Hollerung Gábor vezényletével. Az együttesvezető azt is elmeséli, mivel az április és a május temérdek fellépéssel telt, így ezt követően hosszabb szünetet kaptak a

muzsikusaik, egészen a zempléni felkészülésig. Ez idén háromhetes munkát jelentett, hiszen zenekari akadémiát is szerveztek fiatal muzsikusok számára.

Tucatnyi – az ország különböző pontjairól érkezett – ifjú zenész vett részt a munkában, sőt akadt vendég még Szlovákiából is.

„Nagyon örülök, hogy megvalósult ez a képzelés, mert vallom, hogy a legjobb képzési forma az, ha a fiatalokat – az egyéni és csoportos foglalkozásokon túl – beültetjük az együttesbe, mert így tanulják meg a legtöbbet a zenekari munkáról. A növendékeink a képzés részeként tehát velünk muzsikáltak, volt, aki négy koncerten is játszott a Zempléni Fesztiválon. Remek teljesítményt nyújtottak, sokat tanultak és jól is érezték magukat. Most, első alkalommal, hegedűsökkel, fuvolistákkal, trombitásokkal dolgoztunk. Az akadémiát ezért folytatni fogjuk, jövőre is megszervezzük, és már most, szeptemberben meghirdetjük. Sőt, engedve a nagyszámú kérésnek, hogy a sok külföldi kurzus

Budafoki Dohnányi Zenekar a Zempléni Fesztiválon

A Duna Szimfonikus Zenekar

után itthon is átadom a tudásomat, a következő esztendőben Budapesten is tartok karmesterkurzust.”

Hozzáteszi azt is, hogy a Zempléni Fesztiválon a Dohnányi Zenekar öt koncerten muzsikált, sőt a kamarafarmációik más esteken is fellépéseket vállaltak. Új műfajba is kezdtek, hiszen a Tokaji Fesztiválatlanban Retro Symphonic Rock címmel adtak műsort, amelyben a 60-as, 70-es, 80-as évek legnagyobb slágerei Ott Rezső igényes zenekari feldolgozásában, neves énekesek közreműködésével hangoztak fel. A nagy sikerre való tekintettel ennek a kísérletnek is lesz majd folytatása.

A szeptembert szokás szerint a borfesztivállal kezdik, Budafokon muzsikálnak, aztán a Zsidó Kulturális Fesztiválon, a Zsinagógában adják elő a filmzene-válogatásukat 6-án. Még egy különleges koncertet tartogat számukra a szezonkezdet, az izraeli és az olasz nagykövetség felkérésére az Olasz Kultúrintézetben játszanak azon az estén, amely Giorgio Perlasca előtt tiszteleg, aki a II. világháború alatt több mint ötezer zsidót mentett meg. A Moshe Zorman komponálta szimfónia szólistája Kálmán Péter, s a programban még olyan darabok kaptak helyet, mint az Élet szép című film zenéje, a Nabucco nyitánya vagy Mendelssohn Olasz szimfóniája.

Szombat esti koncertek, karmesterkurzus

A Duna Szimfonikus Zenekar is sok-sok hangversenyt adott a nyári időszakban, hiszen ahogy Szklenár Ferenc elmesélte, szombati napokon koncerteztek a Duna Palotában. Az ottani sorozatuk rendkívül népszerű a külföldről érkező, komolyzenét kedvelő koncertlátogatók körében. A hangversenyeken Erkel, Bartók, Kodály, Liszt, Delibes, Berlioz, Kálmán, Lehár és Strauss művei hangoztak el Deák András, Szabó Sipos Máté, valamint Rebe Attila vezényletével.

„Mivel a zenekar így folyamatos üzemmódban, egységesen kiadott nyári szabadság nélkül dolgozik, más feladatot nem vállaltunk ezekre a hónapokra. A szabadságok kiadása így sem könnyű feladat” – teszi hozzá a művészeti vezető. Természetesen a Belügyminisztérium központi ünnepségén is közreműködtek augusztus 18-án, a zenekaruk közös műsorral készült a Duna Művészegyüttes táncosaival. Augusztus végén indult nemzetközi karmesterkurzusuk, idén első ízben Deák András vezetőkarvezető irányításával, amelyet augusztus 30-án zárókoncerttel fejeztek be.

Már nyár végén megkezdődött a felkészülés a Belvárosi Művészeti Napok koncertjeire, ezeket a hangversenyeket az V. kerületi

Önkormányzattal együttműködve hozzák létre, immár negyedik esztendeje. Bérleti sorozataik pedig szeptemberben indulnak, izgalmas koncertekkel, valamint Hegedűs Endre közreműködésével, akivel a Műpában is fellép a Duna Szimfonikus Zenekar.

Promenádkoncerttől az operagáláig

A XI. Magyar Táncfesztiválon, a Széchenyi téren adott promenádkoncertet június 14-én a Győri Filharmonikus Zenekar. Berkes Kálmán művészeti vezető vezényletével többek között Verdi, Csajkovszkij, Strauss, Rossini közismert művei mellett a Karib-tenger kalózái és a Star Wars filmek zenéi is felcsendültek. Ezt követően Ausztriában folytatódott a fellépések sora, hiszen egy héttel később a Stiftskirchében a zenekar adta a Millstatt-i Zenei Hetek nyitóhangversenyét, amelynek műsorában Liszt: Himnusz és Szózat, Smetana: Moldova Dvořák: IX. (e-moll) „Az új világból” szimfóniája szerepelt, Hans Schamberger vezényletével.

Természetesen ismét sor került a Szent László napi koncertre is, amelynek június 27-én a győri Bazilika adott otthont. A hangverseny két szólistája Bodrogi Éva és Pétery Dóra volt, a dirigens pedig Rác Márton.

Majd újra operagála következett Ausztriában, a Burgarena Finkensteinben hangzottak fel részletek az Aidából, a Carmenből, a Bohéméletből, a Hoffmann meséiből, valamint a Cigánybáróból Georg Kugi vezényletével.

Az együttes a Pannonhalmi Klasszikus Esték sorozatában is fellépett, július 31-én Mozart-estet adtak Berkes Kálmán vezényletével, a szólista pedig Anderkó Dániel klarinétművész volt. A nyári szereplések sorát augusztus 22-én, ismét a Széchenyi téren zárták. Népszerű opera- és operett-részletek, közkedvelt nápolyi és spanyol dalok hangzottak fel a Plácido Domingo's Operalia sztárjaival: Sabina Puértolas-szal, Stefan Poppal és Edward Parks-szal. Az est vendége: Lázín Beatrix, karmestere pedig Israel Gursky volt.

Kölni videójáték zene és jubileumi hangverseny

A szezont június 14-én zárták a *Kodály Filharmonikusok* zenészei és a *Kodály Kórus énekesei* a Mesemánia címet viselő műsorukkal, amelyben ifjúsági és gyermeknek szóló filmek zenéi szerepeltek, Kovács László vezényletével. Az ezt követő nyári hetekben pedig új oldalukról is bemutatkozhattak a muzsikuskok és a kórustagok, hiszen négy koncertet adtak videójátékok zenéiből Kölnben, a nemzetközi videójáték kiállításon, augusztus 7-e és 9-e között. A „Video Games Live Show” a „gamescom” elnevezésű kiállításon olyan, világszerte ismert játékok zenéit mutatta be, mint például „Monkey Island”, a „Donkey Kong Country”, a „Metal Gear Solid”, vagy a „Sonic the Hedgehog”. A Kodály Filharmonikusokat és a Kodály Kórus énekeseit az ír sztárdirigens, Eimear Noone vezényelte. A „Video Games Live” bombasztikus show-val, a rock-koncertek hangulatával ötvözi a videójátékos zenét, amit élőben mindig professzionális szimfonikus zenekarral és kórossal adnak elő. A produkció a videójáték-ipar legendás zeneszerzője, Tommy Tallarico kezdeményezéséből indult, ez az első és legsikeresebb videójátékos koncertturné a világon.

Kivételes jubileumra is felkérték idén nyáron a Kodály Filharmonikusokat és a Kodály Kórust. Az együttesek a legkiválóbb hazai művészekkel adhatták elő Liszt Ferenc nagyszabású remekművét, a Szent Erzsébet legendát, a 150 évvel ezelőtti ősbemutató emlékére a Pesti Vigadóban. Az oratórium 1865. augusztus 15-én hangzott el először, most pontosan ugyanazon a helyszínen és napon csendült fel a mű erre

az alkalomra rekonstruált, eredeti, magyar nyelvű változata, Kocsár Balázs vezényletével. A jubileumi előadást a Magyar Művészeti Akadémia szervezte, Marton Éva javaslatára. Az előadók a szerző eredeti zenei szándékát megtartva frissítették fel az ősbemutatón szereplő Ábrányi Kornél-szöveget. Az eredeti partitúra alapján egységesen javított zenekari anyagot is készítettek. A népes fellépőgárdát Kele Brigitta, Haja Zsolt, Cser Krisztián, Vörös Szilvia, Szegedi Csaba, Kovács István, a Kodály Filharmonikusok, a Kodály Kórus és a Nyíregyházi Cantemus Kórus tagjai alkották.

Vajdahunyadvár, milánói EXPO, Állatkert és kitüntetés

A *MÁV Szimfonikus Zenekar* június elején az Olasz Kultúrintézetben adott bérleten kívüli koncertet, Csurgó Tamás vezényletével, majd a Francia Intézet következett, ahol kamaraegyüttesük lépett pódiumra. A hónap közepén fejezték be a Zeneakadémián Erdélyi Miklós-bérletüket, Irwin Hoffmann dirigálásával, aztán a Fesztetics-bérletet is lezárták, a Tükörteremben rendezett koncertnek Takács-Nagy Gábor volt a karmestere.

Júliusban is muzsikáltak tovább, hiszen Kortárs magyar zenei estet adtak a Magyar Rádió 6-os stúdiójában, Hámosi Máté dirigálásával. A Vajdahunyadvári Nyári Zenei Fesztiválon szintén fellépett a zenekar, Csajkovszkij-műsort mutattak be, amelynek Jandó Jenő volt a szólistája, s Kollár Imre a karmestere.

Ezt követően, július 10-én, a Vasutasnap alkalmából, a magas rangú „Vasútért” kitüntetést vehette át Lendvai György, a MÁV Szimfonikus Zenekar ügyvezető igazgatója.

Olasz turnén is részt vett az együttes, hiszen a Ravennai Fesztiválon léptek pódiumra, majd a milánói EXPO-n. Már az idei Budapesti Tavasz Fesztiválon nagy sikerrel adták elő a DanteXperience produkciót, amit most a két itáliai városban is bemutatott Vittorio Bresciani karmester, Riccardo Muti lánya, a színésznő Chiara Muti, valamint az Angelica Leánykar közreműködésével. Liszt Dante szimfóniája és Csajkovszkij Francesca da Riminije mellett az előadásban az Isteni színjáték néhány részlete is felhangzott.

Majd ismét hazai koncerttel folytatódott a fellépések sora, hiszen ebben az évben is a MÁV Szimfonikus Zenekar művészeinek közreműködésével rendezték meg „A zene gyógyító ereje” elnevezésű fesztivált július végén, augusztus elején Balatonfüreden.

A Boldog Salkaházi Sára Plébánián, Rákospalotán is szerepelt az együttes augusztus 20-án, ismét Csurgó Tamás vezényletével, egy nappal később pedig ugyancsak az ő irányításával muzsikáltak, akkor azonban már az Állatkertben. Ezen az esten népszerű Strauss-polkákból és -keringőkből mutattak be válogatást.

Operafesztiváltól a Noked Játsszunk!-ig

A *Miskolci Szimfonikusok* nyara a Bartók Plusz Operafesztivállal kezdődött, hiszen az együttes a június 12-től 21-ig tartó sorozat több estjén is közreműködött. Muzsikáltak a Bartók-esteken, amelyen A kékszakállú herceg vára és a Fából faragott királyfi hangzott fel, majd Verdi A trubadúr című operájában, amelyet Galgóczi Judit rendezett. A fesztivál záró rendezvényen, a Virtuózok-gálán szintén szerepeltek. Saját szezonzuk zárásaként három Promenádkoncerten is hallhatták játékukat az érdeklődők, június 25-én, majd a Köztisztviselők napján szintén a zenekar adta a műsort, június 30-án.

Az együttes vezetősége a nyári hónapokban sem pihent sokat, hiszen az új arculat koncepcióját igyekeztek minél pontosabban kidolgozni, s lefektették egy új marketing stratégia alapjait, amelynek célja, hogy minél több emberhez, minél több csatornán keresztül eljusson a „hírük”, nyissanak úgy a szűkebb, mint a tágabb környezetük felé. Arra törekcsenek, hogy úgy építsenek új kapcsolatokat, hogy közben a meglévőket is ápolják. A Kolorfesztivál keretében augusztus végén már ismét muzsikáltak, hiszen „Aperitif” Szabadtéri promenádkoncertet adtak Kazincbarcikán, a Fő téren, ahol a 2015/2016-os évad bérletes koncertjeinek műsorából válogattak.

Augusztusban már nagy erővel készültek a második saját szervezésű fesztiváljukra, amely a Noked Játsszunk! címet viseli. A 3 napos (szeptember 4-től 6-ig tartó) rendezvény programjának kialakításánál is a sokszínűsége törekcsenek, a helyszínek, a programok és a műsor összeállítása terén. Igyekeztek a kicsiktől a nagyokig mindenki számára vonzó kínálatot nyújtani. A Szinva teraszon ízelítő térzenét adtak az évad programjából.

A Diósgyőri Várban Haydn szimfóniái hangzottak fel előadásukban, majd egy „tüzes” Vár-szerenáddal lepték meg a közönséget. A zárónapon pedig a családoknak, s gyerekeknek kedveskedtek interaktív játékokkal, előadásokkal.

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar a Fertőrákosi Barlangszínházban

Margitsziget, Fertőrákosi Barlangszínház, Martonvásár

A hagyományos, martonvásári Beethoven estjei előtt két nyitókoncerten is muzsikált a *Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar*. A Margitszigeti Szabadtéri Színpadon, június 12-én Liszt és Dante című koncertjével nyitotta ugyanis meg a Budapesti Nyári Fesztivált. A hangverseny dirigense Kocsis Zoltán volt, zongoraszólistája Oravecz György, s olyan darabok kaptak a programban helyet, mint a Mephistokeringő, a Haláltánc és a Dante szimfónia. Egy héttel később, szintén Kocsis Zoltán vezényletével, ünnepi műsorral nyitotta meg az NFZ a Fertőrákosi Barlangszínházat. Az együttes telt ház előtt adta elő Ludwig van Beethoven III. Leonóra nyitányát, Joseph Haydn Esz-dúr szimfóniáját, valamint Bartók Béla Concertóját. A Barlangszínházban teljesen átépítették a színházteret: a 760 fő befogadására képes térben korszerűsítették a hang- és fénytechnikát,

emellett új kiszolgáló egységeket alakítottak ki.

Ezt követően került sor a három hangversenyre a martonvásári kastély parkjában, Beethoven-művekből válogatva, a Beethoven-szobor szomszédságában, a zenekar és az énekkar közreműködésével. Az első, július 18-án Pusker Júlia játékát hallgatták a látogatók, Kocsis Zoltán dirigálásával. A Junior Prima-díjas művész aki a londoni Royal Academy of Music hallgatója Pauk György osztályában, két románcot (G-dúr és F-dúr) adott elő. Emellett a II. és a VII. szimfónia szerepelt még a programban.

Egy héttel később, ismét Kocsis Zoltán vezényletével, az Esz-dúr zongoraversenyt Ránki Dezső adta elő, a koncertet a Coriolan-nyitány indította és a Csataszimfónia zárta.

A martonvásári hangversenyek sora augusztus 1-jén fejeződött be, ezen a hangversenyen a c-moll zongoraverseny a Junior Prima-díjas Érdi Tamás előadásában hang-

zott fel, s a IX. szimfónia szerepelt még a programban, olyan szólistákkal mint Sümegi Eszter, Németh Judit, Szappanos Tibor, Sebestyén Miklós. A koncert dirigense Antal Mátyás volt.

Az előadások este 7 órakor kezdődtek, előtte egy órával a parkba látogatók kedvcsináló kamaraelőadásokat hallgathattak meg a Nemzeti Filharmonikus Zenekar művészeinek előadásában.

Klassz a pARTon, Balatontól Budapestig

Az *Óbudai Danubia Zenekar* május 22-én magyar műsorral, Hámori Máté vezényletével zárta az évadot. Az együttes ezt követően a Zeneakadémián a zeneszerzők diploma hangversenyén muzsikált: Bartók György és Pintér Bence szimfonikus zenekari szerzeményeit adta elő. Ács Péter ügyvezető elmondása alapján nagyon jók a darabok, örültek, hogy ilyen műveket mu-

Szegedi Szimfonikus Zenekar – Varázsfuvola díjátadás – Gyüdi Sándor, Vajda Gergely és Alföldi Róbert

tathattak be. Közben a BMC-ben is befejeztek kamarazenei sorozataik, és máris az Óbudai Nyárra készültek, ahol Héja Domonkos dirigálásával, a Fő téren muzsikáltak.

Emellett izgalmas élményt jelentett az együttesnek, hogy a karmester-felvételin is közreműködtek, és ismét előadták az LGT-koncertet, ami a zenekar megrendelésére született. Az ismert nóták ugyanis szimfonikus hangszerelésben szólalnak meg. Különleges, új sorozatban is muzsikálhatott a Danubia a nyári időszakban. A Klassz a pARTon kicsit olyan, mint a régi Cimborák tábor újraindulása. A vízparti színpadokon a zenekar négy koncertet adott: Balatonfüreden, Zánkán is játszottak, és felléptek Velencén, a Kastélyparkban is. A hangversenyeken olyan partnereik voltak, mint Érdi Tamás, Kertesi Ingrid, Györi Noémi, Madaras Gergely.

Augusztusban pedig már a Királydombon próbáltak. Az István, a király az eredeti előadást követő, harminckettedik évben visz-

zatért az első helyszínére. A Danubia Zenekar nagyon sokat dolgozik a Szörényi-produkciókban, de ez az emblemikus helyszín még hiányzott a palettájukról. Külön kihívást jelentett, hogy harminckettéve nem élő előadásban játszották a darabot, most pedig minden élőben szólt. A produkció remekül sikerült, a zenekart hatalmas tapssal ünnepelte a közönség, s ez a muzsikusoknak nagy örömet jelentett.

Szeptemberben pedig már a Zeneakadémián kezdenek, új feladatot jelölt ki az együttes számára Hámori Máté művészeti vezető. Vonós műhelyt szerveznek, amelyet a koncertmester tart, s ezalatt a közösen eltöltött hét alatt felkészülnek a szezonra. Bíznak benne, hogy eredményes munka lesz, ha sikeres, mindenképpen folytatják. Nyáron már elkezdtek készülni a Mundruczó Kornél által rendezett Winterreise című előadásra is. Október 3-án, 4-én a Café Budapest szervezésében a BMC-ben lesz látható a menekültekről szóló produkció.

Kórusfesztiváltól az Armel versenyig

A Pannon Filharmonikusok sem pihenéssel töltötték a nyarat, hiszen az együttes volt az Europa Cantat Nemzetközi Kórusfesztivál hivatalos zenekara.

Az EUROPA CANTAT több mint 50 éves hagyományának lényegét egymás elfogadása, a nyitottság, a magas szakmai színvonal megtartása mellett megvalósuló zenei sokszínűség és a széleskörű társadalmi összefogás jelenti. A Pannon Filharmonikusok a fesztivál zenekaraként örömmel azonosul ezzel a szemlélettel. A PFZ együttese – mint a kórusmuzsika mindenkorai támogatója – aktív részese kívánt lenni a fesztivál legfontosabb küldetésének, vagyis boldogan vállalta magára a zene inspiratív és rendkívüli mozgósító erejének közvetítését. A pécsi Kodály Központban július 27-én önálló koncerttel köszöntötte a fesztivált, annak közreműködőit és látogatóit. Ezen az esten Kodály Zoltán Psalmus Hungaric-

cusát és a Marosszéki táncokat, valamint Brahms Magyar táncok című művét játszotta a társulat telt ház előtt, vagyis a közel 30 országból érkező nemzetközi közönségnek, akik állva tomboltak a koncert végén. Emellett az együttes a Cantat számos programjában részt vállalt, így játszott például a megnyitőünnepségen, s még három másik zenei program közreműködője volt.

A PFZ számára a nyár fontos eseménye az Armel Operafesztivál és -verseny, amelynek alapító tagja és rendszeres közreműködője. Nagyon büszkéek arra, hogy idén a Pannon Filharmonikusok játékát különdíjjal jutalmazta a fesztivál nemzetközi zsűrije. Az elismerést a versenyprodukcióban nyújtott kivételes zenei teljesítményért vehették át.

Június 21-én, a zene ünnepén pedig duplán ünnepeltek: Budapesten, a Várkert Bazár nagyszabású ünnepségén muzsikált együttesük egyik kamarafarmációja, Pécsen pedig a Mesterek és tanítványok sorozat idei hangversenyével tisztelegtek a zene, valamint a pécsi ifjú tehetségek előtt. Majd ismét a Várbazár következett, ahol július 5-én, a Csontváry-kiállítás megnyitóján játszott a Pannon Filharmonikusok vonósnégyese.

Varázsfuvola, Álarcsbál és Ajándékkoncert

Külföldi vendégszerepléssel kezdte a nyarat a *Szegedi Szimfonikus Zenekar*, hiszen az Armel Opera Fesztivál keretében adták elő Avignonban Marco Tutino *A gyertyák csonkig égnek* című, Márai-regény alapján készült operáját. Az előadás olyan nagy sikert aratott, hogy Havas Ágnes fesztivál-igazgató szerint, ez volt a szegedi együttes eddigi legjobb produkciója. Ezt egy másik, az Armel sorozatában bemutatott opera követte, Mozart *Varázsfuvolája*, melyet itthon, a Thália Színházban mutattak be. Alföldi Róbert szokatlan koncepciója – amely egy kórház elmeosztályára helyezi a cselekményt – hatalmas tetszést aratott a közönség körében, s előadását Budapest után Plzenben is óriási siker kísérte. Nyáron öt héten át lehetett szavazni a kedvenc idei Armel opera-bemutatóra. Végül a Sziget Fesztivál zárónapján, a Classical és Jazz színpadon – adták át a szervezők az Arte közönségdíját a szegedi teátrum és zenekar Mozart: *Varázsfuvola*-produkciójának, mely kimagaslóan a legtöbb szavazatot gyűjtötte.

A díjat a rendező, Alföldi Róbert és a darab karmestere, Gyüdi Sándor vette át Vajda Gergelytől, az Armel művészeti vezetőjétől.

Lukácsné Gyöző zenekari igazgató hozzászólásával folytatották a nyarat, hiszen a Szegedi Szabadtéri Játékokon Verdi *Az álarcsbál* című művét játszották, Barnaby Palmer vezényletével. A szintén sajátos rendezésben megvalósult produkció – melynek olyan énekesek voltak a főszereplői, mint Rálik Szilvia, Wiedemann Bernadett, Fokanov Anatolij vagy László Boldizsár – elnyerte a közönség tetszését, szép kritikákat kapott. Néhány hét szabadságot követően a szegedi muzikusok az Ajándékkoncertre kezdtek próbálni. Az immár hagyománnyá vált, 13. alkalommal megrendezett hangversenyt annyira kedveli a publikum, hogy a négyezer jegyet egyetlen óra alatt elkapkodták. Műsoron ezúttal Csajkovszkij művei szerepeltek, a szólista Kosztándi István volt, aki egyébként az együttes koncertmestere. Az Ajándékkoncerten a szegedi szimfonikusokat ezúttal is Gyüdi Sándor vezényelte. A szeptember elejét előbb a XI. Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztiválon való köz-

A Savaria Szimfonikus Zenekar az Iseumi Játékokon

remüködéssel, majd utazással kezdi a zenekar, hiszen Zentán muzsikálnak, a szegedi együttes számára ugyanis fontos, hogy gyakorta vendégszerepeljen a határon túli, magyarlakta vidékeken.

Előtte azonban még megtartják szokásos évadköszöntő nyitány-estjüket a Szegedi Nemzeti Színházban, természetesen operanyitányokkal.

Gyertyafényes hangverseny, Bartók Fesztivál

A Savaria Szimfonikus Zenekar június első hetében ausztriai vendégszerepléseken vett részt. Először a Bécs melletti Laxenburgban, az egykori nyári Habsburg rezidencia híres parkjában felállított szabadtéri színpadon mutatták be Bernhard Schneider vezényletével azt a különleges estet, amelynek Ildikó Raimondi volt a szólistája. A hangversenyen egy „klasszikus” opera-operettgála – Beethoven, Puccini, Nicolai, Johann Strauss, Lehár – műsorszámait mellett olyan darabok is felhangzottak, mint Korngoldtól „A halott város” vagy Richard Strausstól „Az árnyék nélküli asszony” és az „Ariadne Naxos szigetén” című művek részletei. Kiss Barna zenekari igazgató szerint a koncert, amelynek másik közreműködője a Bécsben tanuló klarinétművész, a Virtuózokból is ismert Lugosi Dániel Ali volt, hatalmas tetszést aratott a csaknem 1000 fős közönség és a szervezők körében, s már most felkérést kaptak egy két évvel későbbi fellépésre is ezen a helyszínen. Ezt követően az együttes egy hagyományosnak mondható felkérésnek tett eleget, hiszen már több mint tizenöt esztendeje adnak június második vasárnapján egy gyertyafényes, templomi hangversenyt Gerersdorfban, a Güssingi Zenei Hetek keretében.

Ezután kerülhetett sor a szabadságok kiadására, majd az együttes már a szombathelyi Nemzetközi Bartók Szemináriumra és Fesztiválra készült, ahol a nyitókoncerten Kocsis Zoltán dirigálásával léptek pódiumra.

„Nagyon igényes és szép program állt össze a nyitókoncertre Debussy, Ravel és Bartók műveiből, ami a közönségnek és a rádióhallgatóknak is nagy élményt nyújtott. A Howard Williams vezette karmesterkurzus műsora pedig az együttes számára is kínált új, eddig még általunk nem játszott darabot – Janaček: Taras Bulba című alkotását. A De Falla: A háromszögletű kalap című mű-

A Szolnoki Szimfonikusok nyári rendezvénye

véből származó Három tánc, valamint Ravel: 2. Daphnis és Chloe szvitje szintén ritkán szerepel a zenekar műsorán, így a kurzus programja ezúttal az oktatás segítségével a repertoár bővítését is szolgálhatta.” – teszi hozzá Kiss Barna.

Ezt követte július végén, augusztus elején az együttes várossal közösen rendezett fesztiválja, az Iseumi Játékok 2015. Jelen-tős szerep a zenekarnak az első estén jutott, ami az Ezerszínű opera címet viselte, s Medveczky Ádám dirigálásával csendültek fel népszerű áriák Miksch Adrienn, Nánási Helga, László Boldizsár, Haja Zsolt, valamint szintén a Virtuózokból ismert Foki Dániel előadásában. A sorozatban az ExperiDance is szerepelt, A királyné, a gróf és a cigánylány című produkciójával, a zenekar kamarafarmációja pedig egy zenés játékban, az Édeskettes hármásban című darabban muzsikálhatott, amelyet Miller Zoltán állított színpadra. Az idei Iseumi Játékokat Miller Zoltán önálló estje zárta.

Ünnepi szezon, sokszínű fesztivál a Tisza partján

A Szolnoki Szimfonikusok júliusban egy opera-keresztmetszetben muzsikáltak, a Szöktetés a szerájból című művet adták elő Balatonfüreden, Gulyás Nagy György dirigálásával. Majd St. Martinnal koncerteztek Aggteleken, s Vásáry Andrét is kísérhették, Siófokon.

Idén augusztusban is megrendezték az immár hagyományosnak számító, színes palettáról válogató Parti-Túra Szolnoki Szimfonikus Nyár című rendezvényüket. A fesztivál nyitókoncertje 8-án a jubileumi évad nyitóhangversenye is volt egyben, hiszen a zenekar ebben az évben ünnepli fennállásának 50. évfordulóját. Ezen az estén Giuseppe Verdi „Requiemje” zengte be a szolnoki Tiszai Hajósok terét a Szolnoki Szimfonikus Zenekar, a Nemzeti Énekkar, a Budapesti Ifjúsági Kórus, a Honvéd Férfikar és a Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus prezentálásában, Izaki Maszahiro vezényletével. A szó-

Zuglói Filharmónia – Bizet Carmen

lista Georgina von Benza, Németh Judit, Molnár András és Jekl László volt.

A könnyűzene rajongói számára szintén tartogatott a fesztivál egy igazi zenei csemegét, ugyanis augusztus 16-án „Republic – Klasszikusok” címmel a Republic együttes koncertjét élvezhették az érdeklődők. Ez alkalommal népszerű Republic-számokat is hallhatott a közönség, szimfonikus zenekari kísérettel. A koncert igazi meglepetése az volt, hogy a Republic néhány közkedvelt klasszikus zeneművet is előadott, természetesen saját hangszereikre átültetve – Bartók Béla „Román népi táncok” című művét, s Edvard Grieg „Peer Gynt”-jének részleteit. A szimfonikus átiratokat Veér Bertalan készítette, aki egyébként a szimfonikusok zeneszeje is. A koncerten a szolnoki zenekar vonós szekciója és a Republic zenészei szolgáltatták a talp alá valót.

A rendezvénysorozat augusztus 28-án a grandiózus XX. Katonazenekari Fesztivállal zárult, amikor a közönség láthatta a Magyar Nemzeti Táncegyüttes produkcióját is, illetve végignézhette a hagyományos gyp-show-kat a fesztiválon bemutatkozó, helyőrségi zenekarok előadásában. Az est második részében pedig színpadra lépett a Szolnoki Szimfonikus Zenekar is. Ez alkalommal – a hagyományokhoz híven – több

karmesterrel is találkozhattak a nézők. Az est folyamán többek között Sosztakovics „Jazz szvitjéből” a népszerű keringő, azaz az „Anna Karenina” híres báljelenetéből ismert muzsika, Kodály „Háryjából” a Tóborzó, vagy Brahms „II. Magyar tánc” és Kálmán Imre „Ördöglovasából” a Palotás zárta. Az est dirigense volt: Csizmadia Zsolt ezredes MH főkarmester, Válóczy Gyula őrnagy MH Szolnok karmester, Kovács István őrnagy MH Hódmezővásárhely karmester, Major András százados MH Kaposvár karmester és Izaki Maszahi Szolnok város főzeneigazgatója.

A város napján, szeptember 1-jén pedig Ünnepi koncertet, Tenor-gálát adtak az Aba-Novák Agora Kulturális Központban. A hangversenyen László Boldizsár, Nyári Zoltán és Balczó Péter énekelt, Izaki Maszahi vezényletével.

Carmen és egy mestercsellista

A hagyományos Stephanus és Gaudeamus bérlétsorozatainak bemutatásán túl a Zuglói Filharmónia minden évben arra törekszik, hogy egy rendhagyó, más művészetekkel kapcsolatos programot is bemutatasson. Idén június 26-án Bizet

Carmen című operáját tűzte műsorra a Művészetek Palotájában. A rendhagyó elrendezésű színpadkép, a látványos koreográfiával előadott darab, amelyet Tóth János rendezett, teljes teltház előtt hatalmas sikert aratott. A főszerepeket Schöck Atala, Benabdallah Yanis, Réti Attila és Fodor Gabriella énekelte, Horváth Gábor vezényletével. A publikum vastapssal ünnepelte a közreműködőket. A produkcióban a zenekar mellett a Szent István Király Oratóriumkórus, a Hunyadi Általános Iskola Nagykórusa is részt vett.

Ezt követően a Vajdahunyd várban léptek pódiumra. A Nyári Zenei Fesztiválon idén romantikus műveket tűztek műsorukra. Dvořák és Brahms műveit játszották július 6-i hangversenyükön, amelynek dirigense Záborszky Kálmán volt, szólistája pedig Sennu Laine csellóművész. A finn előadó jelenleg Berlinben él, első csellótanára a magyar Szilvay Csaba volt, valamint részt vett Banda Ede és Starker János kurzusain is. Számos versenyen nyert díjakat, sok éve a berlini Staatsoper első szólistája, s művészetének elismerésül megkapta használatra Jacqueline du Pré egykori mestercsellóját is.

R.Zs.

Jó államban a művészeti nevelés kiemelt fontosságú feladat

Hoppál Péter bízik abban, hogy bővíteni is lehet majd a TAO-jogosultak körét

Az EMMI kultúráért felelős államtitkára úgy vélekedik, az utóbbi időszakban számos téren előrelépés történt a zenei területen. Hoppál Péter beszélt arról, hol tart a kulturális élet szereplői számára készülő életpálya-modell, miért jövőre hirdetnék meg a Bartók Emlékévet, s terveik szerint hogyan alakul majd a TAO további sorsa. Szó esett arról is, várhatóak-e változások az NKA-nál, milyen szerep jut a Magyar Művészeti Akadémiának, hogyan válik gördülékenyebbé a szakmai szervezetekkel folytatott párbeszéd, valamint arról is, hogy mi a személyes véleménye a mindennapi éneklésről.

I Számos munkabizottság született az utóbbi időben, ezek közé tartozik a Kulturális Alapellátást vagy az életpálya-modellt tárgyaló csoport is. Miért tartotta fontosnak, hogy ilyen módon foglalkozzanak ezekkel az ügyekkel?

– Úgy tűnik, ez a tevékenységi forma hatékony, s nemcsak az életpálya-modell, hanem a nagyobb kormányzati programok, intézményfejlesztések kapcsán is így dolgozunk. Szócs Géza kormánybiztossal vettük azt a munkabizottságot, amely a milánói világkiállítás programtervével foglalkozott, s ilyen szervezet működött elnökletemmel fél éven át az Operaház infrastrukturális bővítése, az Eiffel-Bázis sikeres kormánydöntésének előkészületeként, valamint a pécsi Zsolnay Kulturális Negyed országos és nemzetközi pozicionálásáról szintén ebben a formában tárgyaltunk, akárcsak a Zrínyi Emlékévről. A stratégiai munkacsoportokban a kulturális államtitkárság érintett főosztályai dolgoznak, s ha szükség van tárcaközi egyeztetésre, akkor

más minisztériumok képviselőit is meghívjuk. Az Ön által említett életpálya-modellnél is a folyamatos előrehaladás mellett döntöttünk.

I Több szervezet szerint ön az első államtitkár az utóbbi években, aki e téren próbál lépéseket tenni...

– Szelíden, de határozottan képviselem azt az álláspontot, hogy ezen a területen első fázisként átfogó felmérést kell végezni. Tudnunk kell pontosan, hogy a kultúra területén a munkavállalók milyen munkakörökben, milyen pozíciókban dolgoznak, és milyen az őket körülvevő infrastruktúra. Nehézséget jelent, hogy itt az almát kell összevetni a körtevel és a szilvával, hiszen ha csak a muzeológusokat vizsgáljuk, akad, aki állami, más önkormányzati vagy egyházi alkalmazott, s ez a sokszínűség a levéltárosokra, a zenészekre, a színművészekre vagy a táncművészekre is igaz, nem is beszélve az intézményi-közalkalmazotti vagy a gazdasági társasági munkavállalói viszonyról.

I Tudomásom szerint a zenészeknél született az elmúlt időszakban felmérés a bérekről...

– Valóban. Ahogy a közgyűteményi dolgozóknál és a táncosoknál is. Ezek azonban nem igazán használhatóak egy közös programban, s ebben maguk a szakmai szervezetek is megerősítettek. Amikor ugyanis a saját felmérés alapján készült adatokat leellenőrizte a MÁK, kiderült, hogy eltérő adatokkal rendelkeznek a szakszervezetek és az államkincstár. Az is világossá vált, hogy a közalkalmazotti bértábla szerinti besorolásánál a 24 500 emberből 500 kivételével mindenki az alapilletményénél magasabb bért kap. Valamilyen szempontból tehát kulturális téren 24 000 ember kompenzációban részesül. Miután ennyire nincsenek pontos adatok, az életpálya-modellhez is első lépésként ezeket kell összegyűjteni. Ez a munka most elkezdődött. Májusban indult a munkacsoport, amelyet én hívtam életre, s szeptemberre megpróbáljuk az összes adatot birtokolni. Aztán a követelményt és a teljesítményt is magába foglaló,

teljesítményorientált kulturális életpálya-program létrehozása a cél, ami nem könnyű feladat, hiszen nagyon sokszínű a terület. Az azonban biztos, hogy a minőségnek nálunk is szerepet kell játszania! Persze, ez még a jövő. A munkacsoport elindult, s arra biztatom a szakmai szervezeteket, hogy mondják el korábban már hangoztatott érveiket, hogy a bér kevés, elvándorlás tapasztalható a köznevelés irányába. Bízom benne, hogy a közeljövőben egy mértékadó programot tudunk letenni a kormány elé.

! Meglepő különbségeket, aránytalanságokat találni azért a zenekari muzsikuskok fizetése között

– Azt gondolom, hogy nagy előrelépést tettünk e téren, amikor módosítottuk a korábban elfogadott előadó-művészeti törvényt. Most, hogy vannak már beépített indikátorok, amelyek meghatározzák, hogy egy zenekar hogyan válhat kiemelt együttesé, tudják a társulatok, milyen feltételeket kell ehhez teljesíteniük, s hogyan léphet egy zenekar a legmagasabb, nemzeti kategóriába. Ilyen értelemben rend uralkodik. A csúcskategóriába tartozó nemzeti zenekarok rendkívül fontos feladatot látnak el, hiszen egyre szélesebb közönségnek kell magas színvonalú zenét biztosítaniuk, s ehhez a vidéki együtteseknek diplomás utánpótlás-képzési háttérre van szükségük. Az a célunk, hogy Magyarország teljes területe le legyen fedve magas minőségű zenekari kultúrával. Budapesten sokkal több a lehetőség. Természetesen örömteli, hogy a fővárosi együttesek a szakmai színvonalukat megőrzik, fejlesztik, de nem tehetünk le arról, hogy az ország öt sarkában is próbáljuk segíteni, hogy az ott élő lakosság szintén színvonalas komolyzenei élményhez jusson.

! Többször szóvá tette a Zeneművészeti Bizottság is, hogy nagyobb támogatásra lenne szükség, mind a vidéki, mind a fővárosi együtteseknél.

– Örömmel mondhatom el, hogy sok év után most sikerült a kiemelt zenekaroknak nyolcvan millió forintos többlet-támogatást szerezni, s reméljük a nemzeti társulatok pénzét szintén tudjuk majd emelni!

! A zenekarok költségvetésének egy fontos oszlopáról, a TAO-ról az utóbbi időben különféle híreket lehetett hallani. Mi most a helyzet, mi lesz ennek a támogatási formának a további sorsa?

– Előkészítettük azt a szakmai indítványt, amellyel megindokoljuk az Európai Bi-

zottságnak, hogy ezt a magyar állam által adható, s a kormány által kidolgozott adókedvezményi-támogatási struktúrát a december 31-i határidő letelte után is miért szeretnénk tovább alkalmazni. Az EB szakértői már eljöttek, meg is vizsgálták a terepen, hogy mindennek mik az előnyei, s milyen módon tud az európai szabályozástól eltérni.

! Mennyiben változik? Lesznek szigorítások?

– Arra tettünk indítványt, hogy változatlan formában menjen tovább, de jó volna, ha a közgyűteményi és közművelődési intézmények is igénybe vehetnék. Szeretnénk a források igénybevételének, felhasználásának, közvetítésének egy ellenőrzött, átláthatóbb rendszerét is idővel bevezetni. A cégektől egyenesen a kulturális intézményekhez kell, hogy jusson a pénz, minden egyes forint. Nagyon komoly összegről van szó, ma már 27 milliárd forintról, amit az állam átenged a kulturális szervezeteknek.

! Arról is hallani, hogy újabb változás előtt áll a Nemzeti Kulturális Alap, s a kollégiumok is átalakulhatnak. Milyen szerepet kap a Magyar Művészeti Akadémia ebben a támogatási rendszerben?

– A Kulturális Alap kollégiumainak összetétele határozott időre szól, tagjait részben a miniszter, részben a szakmai szervezetek delegálják. Az NKA pályázati támogatásai részben művészeti produktumok létrejöttét segítik, s ma is van néhány kollégium, amelyben dolgozik MMA-tag. Az MMA jelenlétét ezért a rendszerszerű szabályozásban is meg szeretnénk jeleníteni.

! Szakkollégiumok is változnak?

– Elképzelhető, hogy lesz minimális módosítás, azonban – néhány elődömmel ellentétben – az NKA-ban nem töltök be hivatalos tisztséget, a szervezet döntési mechanizmusa tőlem függetlenül működik. Persze boldog lennék magam is, ha a mostani összeg többszörösét lehetne szétosztani, de annak is örülnünk kell, hogy van egy tízmilliárdos kultúrafinanszírozási keret, amely pályázati úton, szakmai döntések során kerül a támogatotthoz. Egyébként a fesztiválok tekintetében kimondottan elégedetlen vagyok. A budapesti programokat tekintve az állam megháromszorozta a Tavaszi Fesztivál és CAFé támogatását. A vidéki fesztiválet költségvetése – miközben bővülnek és egyre magasabb színvonalúak a rendezvények – ennél jóval szűkösebb. Ezt a helyzetet is próbáljuk or-

vosolni, egyebek mellett azzal, hogy a költségvetésben jövőre fix összeget biztosítunk a legnagyobb vidéki fesztiválok számára.

! Térjünk vissza egy kérdés erejéig még a munkacsoportokra és a Bartók Emlékévre. Miért éppen jövőre rendezik, hiszen halálának kerek évfordulója ebben az esztendőben van?

– 2016-ban a zeneszerző születésének a 135. évfordulóját ünnepeljük. Ráadásul januártól lejár a 70 éves védettsége a Bartók-életműnek, így várhatóan sok ország fog Bartók fókuszokat, programokat indítani 2016-ban. Bartók Béla egyetemes alkotó, de mindenekelőtt a miénk, magyaroké, s a terveink szerint az emlékévé programsorozata igazán nemzetközi lesz. A programon hónapok óta dolgoznak a szakemberek, háttérintézményeink és munkatársaink. Az előhangját egyébként már idén ősszel, a CAFé Budapest fesztivál keretében megtartjuk.

! Hogyan vélekedik az iskolai, mindennapi éneklésről? Mert ezen a téren is lehetett hallani, olvasni pro és kontra érveket egyaránt.

– Lelkes támogatója vagyok. Két és fél évvel ezelőtt magam szerveztem meg egy találkozózt Balog miniszter úr és a legmagasabb szakmai fórumok vezetői között, akik elmondták, hogy a Kodály-program szakmai tapasztalatai mellett természettudományos módszerekkel is igazolták a zene társadalmi kompetencia- és agyfejlesztő hatásait. Bűn volna, ha ezzel az eszközzel nem élnénk. Azt gondoljuk, hogy a lelki egészségre ugyanolyan szükség van, mint a rendszeres testmozgásra. A napról napra tízezer embert megénekeltető Európa Cantat kiváló alkalmat nyújtott arra, hogy felhívjuk a figyelmet a zene, az együtt éneklés pozitív hatásaira az életünkben. Platón mondta, hogy a jó államban a művészeti nevelés a legfontosabb tevékenység, hiszen a minőségi emberek kinevelését segíti. A mindennapi éneklésről azok, akik ezt az élményt sosem tapasztalták meg, ostobaságokkal írták tele az internetet. Közben a művészet, ha része a mindennapoknak, valóban javítja az életminőséget. A KÖTA ennek az elgondolásnak az élére állt, s most azon dolgoznak, hogy igazán élményszerű programot alkossanak. Nem tananyagbővítés kell ehhez, nem az óraszám emeléséről van szó. Olyan programot várunk, ami kompetenciafejlesztő, s a gyerekeknek abban segít, hogy megérezzék a közösség értékét, és képessé váljanak rácsodálkozni a szépre. R. Zs.

A művészet csapatjáték

Színes programkínálattal, tematikus koncertekkel és egy különleges bemutatóval készült az idei évadra az Óbudai Danubia Zenekar, amely ebben az évben már az állami támogatásért is jobb eséllyel indul. Csapatbővítés, workshopok és játék, minden mennyiségben.

Az előző évadokhoz hasonlóan idén is tematikus koncertekkel várja vendégeit az Óbudai Danubia Zenekar, derült ki az évadnyitó sajtótájékoztatón, amelyen Ács Péter ügyvezető igazgató összegezte a korábbi eredményeket. – A tavalyi 96 produkciónkból 35 ifjúsági koncert volt, amellyel a kerület 7500 gyerekét juttattuk zenei élményhez. A koncertek közül 57 saját szervezésű volt, amit nagyon szép eredményként könyvelünk el – mondta lapunknak az ügyvezető. Ez volt az első olyan szezon, amelyet teljes egészében Hámori Mátéval együtt épített fel az együttes, és a 2016-os lesz az első olyan év, amelyben már a teljes létszámban foglalkoztatottá vált zenekar státuszait veszik alapul az állami támogatás kiosztásakor. – Van ígéretünk a magasabb támogatásra – mondta Ács Péter, aki hozzátette: az Óbudai Danubia Zenekar létszáma ma már az ötvenhez közelít, és őszre próbajátékot is hirdettek. – Nem azért, mert megüresedett volna egy-két státusz, hanem azért, mert most tudunk bővíteni – fogalmazott az ügyvezető igazgató, aki fontos megemlégetésnek tartja nem csak a zenészek, de a zenekar számára is a próbajátékokat, és elégedetten nyugtázta, hogy szép számmal érkeznek rá jelentkezők.

– Abban, hogy Óbuda ebben az évben elnyerte az Önkormányzatok a Közművelődésért díjat, komoly szerepe van az Óbudai Danubia Zenekarnak, amely jó hírünket viszi – jelentette ki Bús Balázs. A harmadik kerület polgármestere leszögezte, a kerület legfontosabb célja a közösségépítés, és ennek megfelelően minél több közösségi tér és kulturális helyszín létrehozása. – Az Óbudai Danubia Zenekarnak próbatermet biztosítottunk a volt Flórián Moziban, amelyet a jövőben komfortosabbá szeretnénk tenni, és bővíteni is szeretnénk, amennyiben erre szükség lesz – mondta Bús Balázs.

– A legjobb értelemben vett önkormányzatiság, amikor egy polgármester felvállalja azt a tényt, hogy a zene integráns része a teljes életnek – fogalmazott Vajda Gergely karmester, aki szerint a művészet valójában népfoglalatosság. – Csapatjáték nélkül nincs művészet – szögezte le a karmester, aki a zenekar tematikus ifjúsági sorozatának második, Játék című koncertjén fog dirigálni, október 20-án. – A zenészek a kis izmok atlétái

– jegyezte meg Vajda Gergely, aki szerint egy olyan műsor, amelyben Ligeti, Dohnányi, Stravinsky megférnek egymás mellett, egyszerre lesz szórakoztatás és komoly mentális gyakorlat is.

Az Óbudai Danubia Zenekar életében nagy hangsúlyt nyelő ifjúsági koncertek ebben az évadban négy hívószó köré rendeződnek. – A Gyermekek vagyunk elnevezésű sorozat címei (Szabadság, Könny, Játék, Mese) a gyereklét alapélményei, amelyeket azonban jó esetben a felnőttek is megtapasztaltak valamikor. Azt hiszem, a zenénket hallva mindenki felfedezheti magában a jobbik, a gyermeki énjét – mondta a sajtótájékoztatón Hámori Máté, aki az első, Szabadság című koncertet vezényli szeptember 22-én.

A Zeneakadémián helyet kapó sorozat harmadik előadása november 24-én a Könny lesz Kovács János vezényletével, és a sort az első félévben, január 12-én a Mese zárja majd Káli Gábor karmester és Kulka János színművész közreműködésével.

– Nem biztos, hogy az a feladatunk, hogy a gyerekekből felnőttet neveljünk, sokkal inkább az lehet a cél, hogy a felnőttekből neveljünk gyerekeket, hiszen ők a legjobb közönségünk – fogalmazott az együttes művészeti vezetője. Hámori Máté szerint ahhoz, hogy a művészettel őszintén tudjunk foglalkozni, nekünk is el kell felejtünk, hogy felnőttünk.

Ács Péter a Danubia Zenekar két fontos partnerét emelte ki, a Budapest Music Center (BMC) és a Zeneakadémiát, amely az utóbbi időben nem csak koncerthelyszíneként, de alkotóműhelyként is fontos szerepet tölt be az együttes életében.

– Az együttműködésünk tavaly indult a Lisztkakacok című sorozattal, de játszottunk karmester felvételin és órákon, valamint zeneszerzés diplomán is az elmúlt évben. Ez utóbbit azért emelném ki, mert nagyon fontos, hogy tudjuk, merre tartanak, akik most diplomáznak – fűzte hozzá Ács Péter. A zenekar a klasszikusok mellett minden évben szerepeltet kortárs szerzőt, ha lehet, kettőt is. Tavaly Sándor László és Tiszai Péter darabjait mutatták be. Az ügyvezető elmondása szerint az elmúlt évben fontos tapasztalatot jelentettek a zenészek számára a karmester órák is, amelyet Medveczky Ádám vezetett.

– Az a néhány nap komoly workshop volt a zenészeknek. Olyan műhelytitkokat is megtudhattunk belőle, amikre nincs idő a hét-köznapokban. Hogy milyen nagy hatással volt ez a néhány foglalkozás a zenekarra, mi sem jelzi jobban, mint, hogy – bár ez koncert nélküli feladat volt – olyan figyelemmel ülték végig, mint akik tudják, hogy nagy kincshez jutnak. Szakmai szempontból nagyon fontosnak érzem, hogy minél több ilyenben vegyünk részt a jövőben – szögezte le az ügyvezető igazgató.

Az Óbudai Danubia Zenekar másik fontos partnere a Budapest Music Center (BMC), amelyre a tavaly elindított, három részes zeneszerzőportré-sorozat következő alakjával, Joseph Haydn-nal tér vissza az együttes az idei évadban. A Haydn-művek háttérére és keletkezésük körülményeire is kíváncsi hallgatóság szimfonikus, kamarazenei és vokális alkotásokon keresztül kerülhet közelebb a zeneszerzői életműhöz, amelyen a sorozat állandó házigazdája, Eckhardt Gábor kalauzolja végig majd a vendégeket. Szintén itt, a Café Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál keretei között mutatják be a Mundruczó Kornél által rendezett, rendhagyó Winterreise produkciót, amely film, koncert és színház egyben.

– Schubert Winterreise című dalciklusát 1993-ban hangszerelte kisenekarra Hans Zender német zeneszerző, ezt a változatot hallhatja most a közönség Szemenyei János énekével – mondta el Hámori Máté, az együttes művészeti vezetője, aki megemlégette, az Antwerpeni Operaház már bemutatta Mundruczó Kornél rendezésében a Téli utazást. – Kornél ennek az utazásnak a magányát, egzisztenciális félelmeit egy menekült-tábor mindennapjaiba helyezte bele akkor, amikor még a mostani helyzet egyáltalán nem volt sejthető. A Téli utazás pontosan arról az emberi problémáról szól, amelynek ma már mi is részesei vagyunk. A darab főhőse ének ugyanaz a kitaszítottság az osztályrésze, mint a menekülteknek, akiknek az egész életüket ott kell hagyni és ismeretlen tájak felé kell indulniuk. Csodálatos, ahogyan Schubert összeér ezzel a ma rendkívül aktuálissá vált problémával – mondta el Hámori Máté, aki hozzátette: az a szép Mundruczó Kornél rendezésében, hogy semmiféle politikai vetülete, megoldás-ajánlata nincs, egészen egyszerűen emberi sorsokat mutat be. A szcenírozott darab egyetlen szerepője, Szemenyei János számára ez énekesként és színészként egyaránt méltó kihívás lesz.

– Az általam megismert menekült-sorsok az úton levésnek, a magánynak éppen azt a se múlt, se jövő hangulatát adják vissza, amit Schubert szívfacsaróan megírt – mondja Mundruczó Kornél a darabról.

Sashegyi Zsófia

Kötött pályán

Beszélgetés Lendvai Györggyel, a MÁV Szimfonikusok ügyvezető igazgatójával

I Több muzsikus ismerősömmel is beszéltem, s ők Önt az egyik legjobb zenekar igazgatóként emlegették. Most, hogy újból elnyerte a posztot, kiderült, egyedül indult a pályázaton. Talán nem tart udvariatiannak, ha megkérdezem, olyan jól dolgozott, hogy mások nem tartották érdemesnek felvenni a versenyt Önrel, avagy ez egy nehéz mesterség, netán anyagilag nem tartozik a vonzó foglalkozások közé?

– Mindenkinék köszönöm a dicséretet, de a munkámat magam nem szívesen minősíteném. Ami viszont az anyagiakat illeti, azt tudni kell, hogy ha egy ekkora intézményt vezet valaki a versenyszférában, akkor adnak alá egy autót, mobiltelefont kap, és így tovább, magyarán nem olyanok a juttatások, mint itt, ennél a zenekarnál. Szerintem tehát, aki egy ilyen pozíciót elvállal, az tisztában van azzal, hogy ez egy misszió. Másrészt – és ezt az egyik kollegám fogalmazta meg – amit mi csinálunk, az egy állandó válságmenedzselés. Mert mi nem látjuk előre, mekkora költségvetéssel tudjuk megtervezni a hangversenyévadokat, nem tudjuk, milyen ütemben kapunk pénzt. Nekünk sokszor van olyan érzésünk, amikor egy-egy igazán sikerült programunk véget ér, hogy ezt is megúsztuk. Hála Istennek.

I Ha jól emlékszem, az elmúlt évtizedekben többször is olvastam arról – s nem feltétlenül szaklapban –, hogy sok zenész aggódott amiatt, vajon a MÁV meddig tudja fenntartani a zenekarát, hiszen az utóbbi húsz-huszonöt évben olyan változások voltak a vállalatok életében, amelyek nem a feltétlen boldogságról szóltak. Ez a mindennapokban is érzékelhető volt egy zenekar életében?

– Nem feltétlenül a saját bőrünkön, de érzékeltük. Azt, hogy a MÁV szép lassan kivonul a sportegyesületek életéből, hiszen ezeket átadták az önkormányzatoknak. A kultúrházak esetében ugyanez volt a helyzet, a kórházzal is gondok voltak, tehát azt feltétlenül érzékeltük, hogy egyfajta profiltisztítás történik, s ennek nem örült mindenki. Ugyanakkor a vállalat próbál európai nagyvállalattá válni, aminek része az úgynevezett társadalmi felelősségvállalás. Úgy öt évvel ezelőtt elhatározta a fenntartónk, hogy készíti egy stratégiát a társadal-

mi felelősségvállalásra vonatkozóan, s akkor négy-öt nagy intézményt, a gyerekvasutat, a Vasutasok Országos Kulturális Egyesületét, amely szerte az országban kultúrházakat működtet, ezek némelyikében zeneiskolát is, aztán a közkedvelt Vasúttörténeti Parkot, valamint a zenekart támogatásra méltónak ítélte. Emiatt mi sosem éreztük azt, hogy a létünk veszélyben forog. Persze tudjuk, a MÁV-on belül és kívül is vannak hangok, amelyek megkérdőjelezik, minek is kell egy szimfonikus zenekar a cégnek, de erre én mindig azt mondtam, gondolják csak meg, ha holnap megszüntetik a zenekart, vajon hány állomás lesz abból a megspórolt pénzből felújítva, s hány vonat fog gyorsabban száguldani?

I A lélegeztető készülékeket kihagyta. Ismerjük a demagóg érveket. Egy zenekar igazgató vajon támaszthat-e feltételeket akkor, amikor egy igazgatói posztra pályázik? Arra gondolok, hogy beleírhat-e a pályázataiba olyasmit, hogy ezt vagy azt mindenképpen szeretném, ha biztosítanák a munkámhoz.

– Persze. Ha az ember nem feltétlenül akarja elnyerni az állást, akkor nyugodtan írhat bármit. De itt nem arról van szó, hogy ne lennének partnerek a MÁV vezetői. Csak hogy olyan gyorsan változik az életünk, az ő életük is, és azok a feltételek is, amelyek között ők támogathatnak egy ilyen kulturális együttest, mint a miénk, hogy ennek nem lenne értelme. Ki tagadná, nagyon kényelmes lenne a következő öt évben kőbe véssett, előre megszabott feltételek között működni! Csakhogy az élet nem ilyen. Az ember ír egy ötéves programot, és fogalma sincsen, hogy három év múlva mennyi pénzből gazdálkodik. A pályázati program viszont mindig számon kérhető. Ám azt is tudni kell, szerencsére nekünk olyan partnereink vannak, a kommunikációs részleg például, akikhez tartozunk, akikről tudjuk, hogy az érdekeinket maximálisan képviselik a MÁV-on belül, ha például pénzről van szó. A kuratóriumban is ott ül a cég képviselője.

I Gondolom az sem közömbös, ha a fenntartó cég vezetői szeretik a muzsikát. Már-

pedig a MÁV vezetői közül sokat látok a koncerteken.

– Ennek természetesen örülünk. Mindig az a nehéz, amikor valakit először kell „elcsábítani” egy-egy koncertre. Azt tapasztaltam az évek során, hogy ha valaki valamilyen módon közel került a zenekarhoz, mondjuk a kuratórium tagja lett, felügyelőbizottsági tag lett, és ennek okán jön el a koncertünkre, s nem feltétlenül Beethovénért, egyszercsak koncertlátogatóvá válik.

I Nagy bajok vannak a világban, és bizony a MÁV-ot mostanában még az ág is húzza, ráadásul önhibáján kívül. A menekültügyre gondolok például. Lehet-e vajon megjósolni, milyen lesz a következő öt esztendő, amíg Ön mindenképpen hivatalban lesz?

– Én a pályázatomban is leírtam, nekünk, akik működtetjük ezt az intézményt, az a feladatunk, hogy az adott körülményekből a lehető legjobbat hozzuk ki. Ez közhelynek hangzik, de valójában ez a válságmenedzselés jelszava. Hiszen olyan általunk befolyásolhatatlan tényezők határozzák meg az életünket, a támogatottságunkat, s valójában oly szűkek a mozgási lehetőségeink, hogy jóslni nem lehet, csak alkalmazkodni a folyton változó körülményekhez. Benem fölmerült például a menekültügy kapcsán, hogy mi nem tudjuk, vajon az 15. 16. században milyen zeneművek, műalkotások születtek volna meg, ha nem foglalja el a fél országot a török. A menekültáradat következményeit sem tudjuk még felmérni. Ugyanakkor az is igaz, hogy mivel ez a jelenség a kultúrát is mélyen érinti, ilyenkor nagyon fontos a magyar kultúra bátyáit jelentő intézmények, a színházak, zenekarok feladatait komolyan venni és munkájukat támogatni.

I Azt is mondatnánk, hogy mint a Titanic, a sülyedésig kell játszani. Ám nem akarok pesszimistának tűnni, ezért más vizekre eveznék. Jól emlékszem arra az időszakra, amikor a Magyar Rádió kitűnő zenekarából sokakat átcsábítottak az alakuló Fesztiválzenekarba. Azt látom, mostanában sincs ez másképp, magyarán nagy a mozgás ide-oda. Értelemszerű, hogy az a zenekar, amely eddig sem fizette túl zené-

szeit – és ilyen a MÁV Zenekar – könnyen hátrányba kerülhet, vagy éppen átjáró házzá válhat. Önöknek gondot okoz ez a jelenség?

– Igen. A mi zenekarunk mindig is tranzitzenekar volt. Sajnos a juttatások most már a vidéki zenekaroknál is jobbak, mint nálunk. Interneten hozzáférhető az adatok, melyik zenekar milyen költségvetéssel rendelkezik, s ebből világosan kiderül, hogy néhány vidéki zenekar másfélszeres összegből gazdálkodik, mint mi. Ennek természetesen van elszívó hatása. Folytonos küzdelem itt tartani a legjobb muzsikusainkat. Az utánpótlás elvileg nem nehéz, hiszen kitűnő művészek kerülnek ki az egyetemről. Ám a mai világ abban is más, hogy Európa elszívó hatása igencsak érvényesül. Egy példa. Negyedéves hallgató eljön hozzánk kisegítőként. Kitűnően megoldja a feladatot, gyönyörűen fújja a trombitát. Alig várjuk, hogy lediplomázzon, és jöjjön hozzánk. Ám ötödikben már nemigen látjuk, később meg híre jön, hogy a Milánói Scalában játszik már. Arról nem beszélve, hogy azért a pénzért, amennyit mi fizetünk, nagyon nehéz valakit találni.

! Végtére is ez a jelenség az összes szakmát, az orvosétól a jó szakmunkáséig mindegyiket érinti minálunk. Persze az nehezen képzelhető el, hogy létrejön egy új állami kórház, és abban négyzerezesek lesznek az orvosi fizetések, mint a régiókban.

– No, látja, ilyen nincs, csak a zenei életben. Azt azért hadd tegyem hozzá, van már néhány vezető intézmény, például az Operaház, amelyik európai fizetést ad. Ha nem is ugyanazt, mint a bécsi operában, de nyugat európai, zenekari fizetést ad az embereinek. Mi attól nagyon messze vagyunk. Nehéz ügy, és kell is valami megoldást találnunk, különben a legjobb zenészeink sorra elmennek.

! Az anyagiak képesek jelentősen módosítani, befolyásolni azt a tervet, amit a pályázatában ilyenkor leír az ember?

– Természetesen. Mi három lábon élünk. Egyik a MÁV támogatása, másik az állami támogatás, a harmadik a saját bevétel. Az állami támogatás viszont a teljesítmény függvénye. Ha azt mondom, hogy mert kevesebb a pénzünk, ezért kevesebb koncertet csinálunk, akkor, mivel csökken a fellépések száma, abban a pillanatban kevesebb állami támogatást kapunk. Tehát ha ezen spórolunk, akkor egy leépítő spirálba kerülünk.

! Jut eszembe, születetten közgazdász tehetség Ön, vagy beletanult?

– Nem tudom, van-e ilyen tehetségem... Ami talán segít, hogy mérnöki végzettségem van, tehát a számok világától nem álok olyan messze.

! Mérnöki végzettséggel hogy került zenei pályára, hiszen sokan tudják Önről, hogy profi hegedűs, vonósnegyesben is játszik.

– Ez egy másik történet. Gyerekkorom óta zenéltem, édesapám hegedült, amatőr módon, de nagyon jól. Az iskola mellett zenét tanultam, a Szent István Zenekarban koncertmester is lettem, és láttam, hogy sokan, akik mögöttem ültek, simán bekerültek a főiskolára. Igazság szerint, amikor villamosmérnöknek álltam, az vezérelt, hogy hangmérnök akarok lenni. A műszaki elvégzése után elmentem a Zeneművészeti Főiskolára. S amikor azzal is kész voltam, megkerestem Matz Lászlót, a Magyar Rádió legendás zenei rendezőjét. Elmondtam neki a nagy álmomat, hangmérnök, vagy zenei rendező szeretnék lenni. Ő azt mondta, olyan esetre nem emlékszik, hogy valakinek egyszerre legyen felsőfokú zenei végzettsége is, meg mérnöki is. Csakhogy azt is hozzátette, a rádiós munka rögzös utat jelent, mert először külsőként kell dolgozni. Akkor nekem már volt egy külföldi szerződés, hegedűsként, s rábeszél, ne gondolkozzak, menjek ki. Így aztán nem lettem hangmérnök.

! Visszatérve a pályázatához és a gazdálkodáshoz. Az Önök esetében mi jelenti a saját bevételt?

– Van jegybevételeink, vannak külső megrendelésű koncertjeink, például amikor a Tavaszi Fesztivál meghív bennünket, kísérvünk egy világhírű énekest, s akkor azt valamennyi pénzért elvállaljuk...

! Ez nehéz alku?

– Lehet ugyan alkudni, de azért korlátozottak a lehetőségek. Mivel évtizedes kapcsolatból születnek többnyire ezek a felkérések, vagyunk olyan jóban, hogy megmondják, mennyi pénzük van rá. Tiszteességesen folyik a játék. Folytatva a sort, saját bevételt jelenthetnek a szponzori pénzek, az adók egy százaléka, és a lemezfelvételek bevételei.

! Ha már a világpolitikát is emlegettük, sokan emlékszünk arra – a nem túl nagy sajtóvisszhang ellenére is –, hogy a zenekart sokszor hívták meg az elmúlt évtizedekben a Közel-Keletre. Egy-egy világhírű énekest

kísértek rangos fesztiválokon. Ennek vége, ki tudja, mennyi időre...

– Sajnos. Tavaly nyáron, ha jól emlékszem, július elejére kaptunk egy meghívást. Juan Diego Flórez, a híres tenoristát kísértük volna. Csakhogy a koncert elmaradt, vélhetően Flórez menedzsmentje nem vállalta a fellépést. És másnap már mi is hallottuk a hírekben, hogy Szíria felől betörték Libanonba.

! Volt-e a pályázatában valami, ami meglepetést okozhat a társulatnak?

– Nem tervezem fenekestől felforgatni a világot. Lehet, hogy ez egyfajta konzervatív gondolkodásra vall, de úgy gondolom, mi egy olyan konzervatív értéket közvetítünk, aminek 60-70 éves múltja van. Pár esztendeje felmerült, közvetlenül az idejövetelem után, hogy kell-e profilváltás. Akkor még Petrovics Emil volt a kuratórium egyik tagja. Ő elég vehemensen, és meggyőző logikával tudott érvelni, s Pernye Andrászt idézve azt mondta, Pernye mindig arra bízta növendékeit, ha meg akarják tanulni az alap-repertoárt, legyenek szívesek MÁV zenekari koncertekre járni. Mindenki azt szeretné, hogy egyre többen járjanak koncertre, én viszont nem szeretném, ha ennek valamiféle hígulás lenne az ára a repertoárt illetően. Az ifjúsági koncerteken is egyre többször tapasztalom azt, hogy mindenféle esztrád-jellegű, csoki dobálás, jelmezes bohóckodás folyik. Többnyire azzal az érzéssel jövök ki, hogy egy érdekes előadáson jártam, amit a gyerekek imádtak, de nem voltak koncerten, vagyis nem koncerten voltak. Szerintem a hangversenyhez hozzátartozik, hogy igenis a gyerek tanulja meg, itt csendben kell lenni, föl kell öltözni szépen, esetleg el kell olvasnia valamit a műről, a szerzőről.

! Én sem gondolnám, hogy a zenekari tagoknak a duplaszaltót kellene gyakorolniuk ahhoz, hogy egy gyerek élvezze a zenét, de ez a téma tényleg egy hosszú beszélgetést, vitát igényelne. Viszont arra nagyon kíváncsi vagyok, vajon minden esetben alku kérdése az, hogy egy-egy híres karmester, például az Önök művészeti vezetője, Csaba Péter, akinek vezényletével a múlt évadban csodaszép koncerteket élvezhettünk, milyen műveket akar elvezényelni? Egyáltalán, a társulatnak mennyi beleszólása van a koncertprogramba?

– Vendégkarmesterek esetében az én gyakorlatom a következő: megkérem az illetőt, mondja el, mit szeretne vezényelni. Valószínű ugyanis, hogy azt fogja javasolni, amit a

A 70 éves MÁV Szimfonikus Zenekar képét adta át Lendvai György Dávid Ilona vezérigazgatónak

legjobban szeret és tud. Tehát ilyenkor mindenki jól jár. Mindig megkérem a karmestert, írjon két-három programot, és akkor mi abból össze tudunk állítani egy jót, hiszen ő nem tudhatja, hogy abban az évben mit, s hányszor játszottunk. Vannak aztán olyan esetek, amikor egy-egy karmesterről pontosan tudjuk, mely műveknek a specialistája. Ha mondjuk, idejön egy orosz karmester, és Csajkovszkijt vezényel, annak egész más lesz az „íze”.

■ Kik fogják vezényelni a zenekart az előttünk álló szezonban?

– A zenekarhoz kötődik Kesselyák Gergely, ő három koncerten vezényel, Kobajasi Kenicsiró, a tiszteletbeli vendégkarmesterünk újból eljön Magyarországra, vele négy koncertünk lesz, Takács Nagy Gábornak is három koncertjét hallgathatja meg a közönség, Kocsis Zoltán is jön, s ez nekünk nagyon fontos. A fiatalabbak közül jön Héja Domonkos, őt nagyon szeretjük, s bár most nem itthon dolgozik, de eljön hozzánk.

■ Megkérdezi a zenekart olykor, hogy kivel szeret dolgozni?

– Nem olykor, mindig. Nagyon sok jó karmester van, meg persze rossz is akad. Ha véletlenül „belefutunk” egy utóbbiba, akkor mindig van három-négy önként jelentkező, aki bejön hozzám, és azt mond-

ja, ez tarthatatlan, valamit csinálni kell. Viszont ha jó a karmester, akkor azok, akik szeretik, nem jönnek be. Én meg mindig mondom nekik, gyertek, mondjátok meg azt is, ki a jó. Mert ha az ember egy évadot állít össze, az szempont, hogy kivel jó dolgozni, kivel szeretnek koncertezni. És bizony van olyan eset is, amikor egy karmester nagyon jó, nagyra is tartja mindenki, de nem hívjuk, mert nem jött létre vele az az ezoterikus kapcsolat, ami ahhoz szükséges, hogy kihozza belőlük a maximumot.

■ Az évadhoz is, meg a pszichológusi képességeket is igénylő munkájához sok sikert kívánok, de azt még mondja el, mikor alakult ki a MÁV-val való kapcsolata?

– Ez egy prózai történet. Láttam a pályázati kiírást tizenegy évvel ezelőtt, és megpályáztam. Ez már a harmadik ciklusom ebben a székben.

■ S miképpen születik meg az emberben az a gondolat, hogy én ezt a zenekart vezetni szeretném?

– Igazság szerint én először Szegeden egy kamarazenekarnál voltam menedzser, aztán a szimfonikus zenekarnál. Némi tapasztalatom tehát volt. És ha megengedi, hadd kanyarodjak vissza a legelső kérdéséhez, amikor azt firtatta, miért is nem je-

lentkeztek többen erre a pályázatra. Nos, nemcsak nálunk, hanem egész Európában probléma a zenekari menedzserképzés hiánya. A zenekari szövetségünk tagja több európai szervezetnek is, és az egyikkel most egy olyan programot készítünk, amely lehetővé tenné zenekari menedzserképzését. Itt először is kell érteni a zenéhez. Az előadó művészeti törvény azt mondja, vagy zenész, vagy jogász, vagy közgazdász végzettséggel lehet erre a posztra pályázni.

■ Holott a legjobb az lenne, ha mindhárom szakmához konyítana az ember, nemde bár.

– Persze. Az egyik probléma, ami miatt nem jelentkeznek erre az állásra, hogy hiányzik a képzés. És azért azt is látom, sajnos a szakértelemnek egyre kevesebb szerepe van, s nem csak a mi területünkön...

Kondor Katalin

Előző lapszámunkban a dr. Vigh Andréval készült interjúban tévesen ítéltük oda Keller Andrásnak a professzori címet. Az olvasóktól és az érintettektől elnézést kérünk.

(A Szerk.)

A sors is azt akarta, hogy zenei pályára kerüljek

beszélgetés Bogányi Tiborral

Bogányi Tibor karmester, csellóművész a kecskeméti Kodály Iskolában, majd Helsinkiben a Sibelius Akadémián végezte gondoktanulmányait. Karmesteri diplomáját ugyanitt szerezte, s a Conservatoire de Paris-ban folytatott kiegészítő tanulmányokat, majd a legnevesebb finn zenekarokat dirigálta. 2002-ben Turku város zenekarának állandó karmestere lett, s egy év múlva az együttes főzeneigazgatójává nevezték ki. 2011-től a Pannon Filharmonikusok vezető karmestere.

┃ *Több évi távollét után tért haza Magyarországra. Nagy rutint szerzett zenei vezetésből Finnországban, ahol több zenekart is vezényelt és ugyancsak gyarapította tapasztalatait a Pannon Filharmonikusokkal.*

– Igen, nálam az a szerencsés helyzet állt elő, hogy fiatal korom óta – két év kivételével – mindig volt zenekarom. Most már a sokadik zenekaromnál vagyok a Pannon Filharmonikusokkal. Mivel az operavezénylést is nagyon szeretem, 2002-től dirigálok is majd minden évben operát, s csak a sors hozta úgy, hogy a szimfonikus zenekarok dirigense vagyok. Nem próbálhattam a korrepetitorságot, ami sok operakarmester kötelező állomása, mert ahogy kikerültem az akadémiáról, friss diplomásként, rögtön megkaptam a Turku-i filharmonikus zenekart. Ez egy hatalmas feladat volt. Onnan pedig már vitt az élet, sodort mindig egy zenekarhoz és az operát ilyen szempontból hanyagolni kellett. Sajnálom, mert magamat igazi operakarmesterként definiálnám.

┃ *Ön szólóhangszerrel is koncertezik....*

– Igen, cselló a hangszerem, nem hagytam el, bár több professzorom is mondta, hogy nem leszek igazán nagy karmester, ha – az ő szavaikkal élve –, a saját hangszeremen „vacakolok”. A cselló egy fantasztikus kiegészítő és ezért sem hagytam el, mert vele vagyok boldog, így érzem magam teljesnek. Amikor már nagyon-nagyon tele a fejem, a vezényléssel, akkor csak leülök a csellóhoz. Nem kell ekkor másokra figyelni, nem kell könyörögnöm az embereknek, nem kell pontosan ütnöm, hanem csak az van, amit én szeretnék.

┃ *Mennyire volt természetes, mennyire volt magától értetődő ez a teljes lelket kitöltő zenei pályája?*

– Ez jobban nem is lehetett volna magától értetődő. A sors is azt akarta, hogy zenei pályára kerüljek. Sok mindenben megmutatkozik ez. Az emberben vannak olyan képességek, amiket Buddhától vagy a Teremtőtől, az erőtől, a sorstól, vagy valakitől kap. Amikor megszületik, már hozza magával. Bennem ezek a képességek – vagy többek között ezek is – vannak. Minden embert tehetségesnek gondolok valahol, valamiben. Nincs olyan, hogy tehetségtelen ember, csak van, aki ezt magában nem találja meg. Az nem egységes, hogy kinek milyen feladata van a Földön, kinek milyen kötelezettsége. Én azt érzem, hogy valami mondandót nagyon erősen sugároznom kell, és ez a zenében tud igazából kibontakozni. Különböző energia-szintekkel születünk. Belőlem ez a rezgés, ez az energia a zenében tud igazából előtörni.

┃ *Mennyire volt az természetes, hogy nem szólista, hanem karmester lett?*

– A karmesterség nem egy természetes folyamat, mert az embernek tíz-tizenöt területen kell nagyon magas szinten teljesítenie és a zenei ebből talán csak három-öt. Rengeteg olyan része van a dirigálásnak, ami működhet akkor is, ha az ember nem igazán jó zenész, de jó organizátor, jól osztja be az időt, diktatórikus, keményen tud feyelmet tartani. Ezek mind benne vannak azokban a nagyon fontos területekben, amit egy karmesternek tudnia kell. Igazából a legtöbb karmesterből hiányzik egy-egy terület. Amikor a legfontosabb – a zene – hiányzik, az nagyon nagy baj. Nálam talán az nem hiányzik és visszatérve a kérdésre, a folyamat viszonylag természetes volt. Beültem a zenekarba, csellóztam benne és elkezdtem hallani az összes szót. Sok éves zenekari tapasztalat után fi-

gyeltem a karmestereket, és egyre erősödött bennem a vágy, hogy muszáj ezt kipróbálnom.

┃ *Tudjuk ezt személyhez kötni? Vagy pedig példaképtől független, sokáig érlelődő folyamat volt?*

– A Sibelius Akadémián érlelődő, öt évig tartó folyamat volt. Nem volt karmester ideálom, ha ezt kérdezi. A vágy erősödött bennem fokozatosan, hogy annyi mondanivalóm van, s én ezt szeretném csinálni. Volt egy nagyszerű osztályunk, amelyben kipróbálhattuk magunkat. A karmesterség az első pillanattól kezdve megfogott, és onnantól már nem bírom abbahagyni.

┃ *A zeneirodalom óriási. Előnyben részesít belőle akár alkotókat, akár műveket?*

– Igazából nem. A barokk hihetetlenül megérint, és azért sem szeretnék kiemelni senkit, mert több területen mozgok szinte anyanyelvi szinten. A barokkot nagyon szeretem. Dirigáltam tavasszal a János passiót. Felemelő. A romantika, mondhatnám, a saját nyelvezetem, talán abban vagyok kilencven százalékgig otthon. Ám a mai zene is hihetetlenül érdekel, és ezért abban is otthon vagyok. Tehát, sem korszakot, sem zeneszerzőt nem emelnék ki. Természetesen vannak kedvenceim, és aki nagyon-nagyon jó azzal én sorközösséget vállalok: lehet egy Verdi, lehet egy Puccini, lehet Wagner, de lehet Mozart és Bach is. A műveket meg kell érteni, és próbálni velük azonosulni. Ha megérti a nyelvezetét, akkor bizony hitelesen át fogja tudni adni a zenekarnak is, és, ha a zenekar átéli, akkor átéli azt a közönség is.

┃ *Sokáig élt Finnországban. Mit adott az a teljesen más habitusú (magatartású, szoká-*

sú, viselkedésmódú) világ és az a teljesen más környezet?

– Valóban, az egy egészen más világ. Mit adott? Elsősorban európaiasságot, egy olyan természetes szemléletmódot, látásmódot, aminek nagy hasznát veszem a mai nyomulós világunkban. Ebben az erőszakos, erőltetett görcsös nyomulásban meg tudtam maradni külső szemlélőnek. Természetes, mikor az ember a sűrűjében van egy premiernek, akkor előjönnek az indulatok és előjönnek a feszültségek. De a Finnországi lét tanított meg arra, hogy viszonylag könnyedén tudom kezelni, s a legstresszesebb helyzetben is nagyon nyugodt tudok maradni. Ezt valahol Finnországnak köszönhetem. Az én karakteremnek is, de Finnország fölérősítette bennem ezt. Ha Magyarországon szocializálódom, akkor biztos, hogy más ember leszek.

Magyarország művészeti élete is nagyon Budapest centrikus. A zenei életben a Pannon Filharmonikusok mégis állja a versenyt...

– A lakosság egyötöde él Budapesten és ezért sok minden ide koncentrálódik, pedig csodákat művelnek a vidéki városokban. Például Pécs is a zenekarral. Nemcsak az én érdemem ez, hanem előttem már elindult egy komoly folyamat az igazgatóval és az akkori karmesterrel, ezt a munkát én csak folytathatom. Úgy látom, hogy az utóbbi négy év egy hihetetlenül erőteljes és pozitív lendületű felfutás. Ezt nem tulajdonítom magamnak, mert előttem már komoly munkát végeztek, amihez én csupán hozzáteszem a saját lendületemet. Valóban, ma Magyarország vezető zenekarai közé sorolhatók vagyunk. Csodálatos dolog ez. Kvalitás, minőség, és a munka szeretete van Pécsen. Ami pedig az egyik legfontosabb: a termet is sikerült megszerezni. A Kodály Központ nemcsak gyönyörű, de az akusztikája is párját ritkítja. Igazán ideális környezetben dolgozhatok Pécsen.

Milyen ambíciója van a repertoáralakításban?

– Természetesen mindenféle ambícióim vannak. Az az elsődleges, hogy a zenekar milyen színvonalú, mit tud igazán jól. Ebben most már szinte korlátok nélkül mozoghatok. Azt, hogy a repertoárban igazából nincsenek határok, ez ugyancsak nagyon-nagy eredmény. Nem mondhatjuk, hogy Brucknert nem tud játszani a zenekar és azt sem, hogy nem játszhat Wagnert vagy Mahlert, hanem „csak” Mozartokat meg Schuberteket. Mindenevők lettünk, és ezért nagyon magas szinten tudjuk feldolgozni hétről hétre a programokat. A jövő évadban például egy hatalmas Brucknerszimfóniába vágunk, ráadásul nem is a IV. és nem is a VII., hanem a VIII. (C-moll) szimfóniába. Tehát, nincsenek szakmai határaink, és ennek nagyon-nagyon örülök.

Említette, hogy a vágyai az operához kötöttek. Mit szeretne vezényelni?

– Igazi operakarmesternek érzem magam, bár ebben a műfajban lehetőségem még nem volt sok. Nem éltem éveket operaházban, ezért ott ritkábban fordulok elő. Most több operaházzal is dolgozom egyidejűleg. Tizenöt produkció van mögöttem és sok van előttem. Vezényelnék Wagner-operát, Puccinikat, a nagy Verdiket, és hát Mozartokat. Ezek mind-mind, nagyon nagy vágyaim.

Annyi helyen megfordult, különböző koncerttermekben és operaházakban. Volt vagy van kedvenc?

– Az Operaházak közül nagyon-nagyon jól működik a Helsinki Operaház, s a Dán Opera. A skandináv operaházak igazán nagyszerűek azért, mert az énekesek nagyon magas színvonalúak. Most kezdek dolgozni a Rijekai Operaházban és Zágrábban, amelyek szintén nagyszerű házak és valahogy ott az éghajlat is kedvezőbb számomra.

Északról dél felé halad...

– Igen, két éve el is költöztünk Finnországból, mert fizikailag elég volt az áprilisi hóból és a téli hosszú éjszakákból. Horvátországgal ez egy új ismeretség, s sokat várok ettől.

Otthon van a MŰPÁ-ban, otthon van a Kodály Központban, az Erkel Színházban. Hol szeretne még otthon lenni?

– Bécsben, ahol lakom és élek a családommal. Komoly terveim vannak, és remélem, hogy ezek előbb-utóbb beteljesednek majd. A Musikverein-ben és a Konzerthaus Wien-ben már dirigáltam, de a Wiener Staatsoper még várat magára...

Józsa Ágnes

Koncertekről

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2015. június 19.

Orosz estet adott évadzáró koncertként az Erdélyi Miklós-bérlet hatodik estjeként a Zeneakadémián a MÁV Szimfonikus Zenekar, s ez a műsorválasztás telitalálat volt. Rimszkij-Korszakov Nagy orosz húsvét nyitányát követően a méltán közönségszerencsés Csajkovszkij nyitányfantázia, a Rómeó és Júlia következett, szünet után pedig Sosztakovics V. szimfóniája. Hasonlóképp telitalálat volt a karmesterválasztás, Irwin Hoffman irányításával ugyanis különleges életkedvvel és energiával játszott a zenekar. Az idős dirigens 2005-ben vezényelte az együttest, s azóta – s ez korántsem hangzatos szólam – mind a muzsikusok, mind a közönség örömeire időről-időre visszatér. Bármennyire megfejthetetlen is, érdemes kutatni ennek a kapcsolatnak a titkát. Ez, érzésem szerint, abban rejlik, hogy Hoffman régi időket idéző karmester-attitűddel él, valami különleges „természetességgel”, amely teljességgel megsemmisít olyan kételyeket, problémákat, amelyek az idők folyamán később uralkodtak el a pódiumon, valamint a színpad és a nézőtér között.

Hoffman nem „specialista”, ebből adódóan, a zenekarban sem kelt olyan érzést, hogy az adott stílusvilágnak ő alaposabb ismerője, mint alkalmi partnerei (ezáltal nem irányítja, hanem vezeti az együttest). Az egykori zenekar-építő karmester (a Chicagói Szimfonikus Zenekar vezetését tőle vette át Sir Georg Solti!) rutinosan kiismeri az adott közösséget, hallgatólagosan tudomásul veszi adottságait-erényeit, s mozdulataival csak ott avatkozik bele a művekbe, ahol arra ténylegesen szükség van. Egyébként „csak” terelgeti a muzsikusokat, akik ettől vélhetően egyszerre felszabadultan és felelősségteljesen muzsikálnak. Persze, a nagy varázsló nem pihen – arra mindig van mozdulata, hogy biztosítsa a tagolásokat, váltásokat. Mindez nem korlátozódik tematikus területekre, hanem érzékenyen követi a hangszerelés finomságait is. Kiváltképp eredményes volt ez a tevékenység ebben a programban, amikor megannyi zenekari játékosnak illetve szólamnak jutott szólószólam feladat. Érzékeny összmuzsikálás lett az eredmény, megannyi résztvevő szólista-érzetével.

Nyilvánvaló: különösebb esztétizálás vagy moralizálás nélkül vált viselkedési normává, hogy minden hang (ráadásul mindig kisebb-nagyobb kontextusokban) fontos, s ettől hirtelen minden elementárisan élővé vált.

Az átépítés óta nem volt módom a színpadon kontrollálni, milyenek a játékosok egymást-halló lehetőségei – de azt hiszem, ezúttal a hangszerekek sem ilyesmivel foglalkoztak. Intenzíven játszottak, érezhetően kedvüket lelve szólamuk változatosságában. Hoffmannak „valahogy” sikerült elérnie, hogy a leírottak ne csak formálisan (bár az sem kevés), hanem mindig jelentéssel szólaljanak meg. Tehát, a játékmód-váltások azonnal pregnáns karakterváltást is hoztak.

Hoffman az adottságok ismeretében természetesen vette, hogy a zenekar minden tőle telhetőet megtesz – és ezt a bizalmat azzal hálálta meg az együttes, hogy meg is tette. Ne tűnjék idealizálásnak, megteszi sokszor máskor is, hol azért, mert hozzá közelálló a műsor, vagy épp mert ismeretlen területre vetődtek, netán a szólista, avagy a dirigens inspiráló hatására. Ami ezúttal feltűnő volt, hogy most ez az aktivitás érezhetően „belülről fakadt”.

Talán ezúttal az átlagosnál jobban hallgatták a megszülető hangzásokat, s a változatos-szép muzsika is hozzájárult a mind szébbet, mind jobbat akaráshoz.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – 2015. július 18.

Martonvásár

1958. június 22-én, a Beethoven-szobor leleplezésekor adtak először zenekari hangversenyt a martonvásári Brunsvik-rezidencián, s azóta haladó hagyománnyá vált, hogy nyaranta – általában három koncertből álló – hangversenysorozattal tegyék változatosabbá a nyári zenei kínálatot. A gondozott park különleges atmoszférát áraszt – s ehhez nem kis részben járul hozzá, hogy tavának kis szigetére, a természetvédelmi terület különleges fái alá kell zarándokolni a zenehallgatásért. Kis séta, melynek során fokozatosan eltűnik a mindennapok világa – a kis híd ugyan nem az, amelyen Bartók Cantata profanájának

szarvasai áthaladtak, de amikor a zeneszoborra lépünk, megváltozunk. Pásztor János szobrát keressük, mintegy néma köszöntésként – s e szobor „felügyeli” a Beethoven-művek előadását. Hol a naplemente, hol a mesterséges megvilágítás jóvoltából kap különleges jelentőséget – máskor épp az árnyékból való kitűnése jelent élményt. Az idők folyamán elsötétült az egykor ragyogó fehérségű kő, talán majd valamely kerekszámú évforduló alkalmából megtisztítják...

Valamiféle kortalan zenehallgatási szándék és gyakorlat érvényesül itt: újrhallgatni jövünk a műveket, de nem azért, hogy interpretációs nüanszokra figyeljünk, hanem egyszerűen a lelket betöltő harmónia kedvéért. Az eleve elvarázsolt hallgató gyönyörködni akar, örülni – és sokkal kritikátlanabb, mint hangversenyteremben lenne. Ugyanakkor, színvonal szükséges, hogy zavartalan legyen ez a kivételes állapot, amelyben elrajzolódnak a határok (az igényé csakúgy, mint a tűrőképességé).

Emlékszem szűnyoginvázióval rettentő kirándulásokra, a vasúti közlekedés hangjával sokszor megzavart estekre, madárkoncertekre, amikor a kis énekesek versenyre keltek a szimfonikus zenekar hangerejével, humoros eseményekre (amelyeket esetleg az előadók a „nem vicces” kategóriájában éltek meg) – de akárhogyan is volt és van, Martonvásár mágneses vonzerejét semmi sem tudja csökkenteni.

Jönnek Budapestről rendszeresen, ajánlott program a külföldi turisták számára is – de nem utolsósorban a régió számára fontos, ugyanis olyanok is eljutnak ide, akiknek egyébként (különböző okokból) elérhetetlen a szimfonikus zenekari hangversenyeken való részvétel. Éppen ezért fontos, hogy az évenkénti ismétlődések során ne silányuljanak afféle rutin-előadásokká.

Remekül kezdődött az idei évad. Ugyan a tikkasztó hőséget a rövid ideig szemerkélő eső nem tudta feledtetni, de ettől még inkább fokozódott a stresszmentes övezet érzete. Kocsis Zoltán vezényletével két szimfóniát adott elő a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a II. és a VII. között pedig Pusker Júlia szólójával a két románc csendült fel. Bár a műsorismertető ajánlásában a „csupa derűs kompozíció” értékelést kissé félrevezetőnek tartom, a hangverseny után be kell látnom: mintha csak a közön-

ség értékelését vetítették volna előre! A VII. szimfónia zsenialitása (a mű kivételes interpretációja készítette Lendvai Ernőt arra, hogy könyv-terjedelmű elemzését adja, Toscanini és Beethoven címmel) ezúttal nem tűnt, nem tűnhetett fel a hallgatóknak – de a klasszikus arányok, a harmonikus kiegyensúlyozottság, s azon belül érzelmek-indulatok sokasága annál inkább. Valljuk meg, belefáradt addigra a szépségbe a publikum. Figyelt a II. szimfóniánál, elragadtatottan gyönyörködött Pusker Júlia salaktalan szépségű játékában a két románc megszólaltatásakor, és szünet nélkül a nagy falattal igencsak telítődött. Jogos, hogy nem volt szünet (a vihar, de legalábbis a dörgés-villámlás lehetősége ott volt a levegőben), s jobb sorrendet sem lehetett volna kitalálni, mármint eme műsorhoz. Diadalmaskodott a többéves fegyelmezett munka; ami a zenekari játékot illeti, akár hangversenyteremben is megállta volna a helyét az a kidolgozottság, amely egységesen jellemző volt a műsor egészére. Más kérdés, hogy ott-és-akkor, a szabadtér akusztikai körülményei között hogyan módosulnak a dinamikai arányok, mennyire érvényesülnek a szólók. Kocsis Zoltán a nagyformákra koncentrált, a tételek felépítésére, s így a hallgató könnyen tudta követni a folyamatokat, legfeljebb részletszépségek veszték el alkalmanként. Ami a szabadtéri előadás hatásosságát fokozta, hogy a hangulatok-karakterek megformálása mellett különös súlyt helyezett az indulati töltésre; az effektusok dinamizmussal töltötték meg a játszanivalót, s ébren tartották még a lankadó figyelmet is. Örvendetes, hogy Pauk György londoni hegedűiskolájának kiválósága, Pusker Júlia időről időre fellép egyik-másik zenekarral. A zenekarok mentén elrendeződő bérleti közönség mind nagyobb része hallhatja – s aki egyszer hallotta, egy életre megjegyzi a nevét. S bármennyire is fiatal, bármennyire is rendkívüli tehetség, mégis abban a kategóriában jegyezzük, ahová a rangos szólistákat soroljuk, éterien szép hegedűhangjának és őszinte-átélt muzsikálásának köszönhetően. Nem kell különösebb zeneértés (műismeret) ahhoz, hogy bárki felismerje: van mondanivalója mindenkori műsoráról.

A szép természeti környezetben a kevesebb is több tudott lenni. Élmeny volt, amikor a lemenő nap szikrázó fénye úgy vakította el a hallgatót, hogy szinte semmit sem látott (ellenfényben) az előadókból – máskor a szép hangzás (no meg a fülleltség) készítette sokakat behunyt szemű zenehallgatás-

ra. S az is elégedetten távozott, aki hangverseny előtt aggódott, hogy nem fog jól látni.

Volt színpad kint is, meg bent is – és minden bizonnyal a zenekar számára is inspiráló volt, hogy csendben figyelő hallgatóságot kapott. Mert aligha írható az elpilledés számlájára az a csend, amelyet oly szívesen hallanánk néha a fővárosi koncerttermekben is.

(Fittler Katalin)

Alba Regia Szimfonikus Zenekar – 2015. augusztus 6. Székesfehérvár

Ahogy az a szakma nyilvánossága előtt nyilván már széles körben ismert: az alapításának 100. évfordulóját 2013-ban ünneplte székesfehérvári Alba Regia Szimfonikus Zenekar az idei év elején hosszú történetének új korszakába lépett. Az eseményeket nyomon követő érdeklődők az elmúlt hónapokban fontos változásokról értesülhettek, melyeknek nyomán a város a Vörösmarty Színházról leválasztva új, önálló szervezeti formában működött tovább a fokozatosan javuló infrastruktúrális háttérrel, immár új próbatermekkel rendelkező zenekart, mely júniusban megtartotta első, egyelőre a vonós szólamokra vonatkozó próbajátékát is.

A nyári hangversenyeknek ekként már részben megújult tagsággal vághatott neki az ifj. Major István igazgató vezetésével működő régi-új együttes. Immár tekintélyes múltra tekinthet vissza ezek közül a 2002 óta megrendezett Harmonia Albensis – Templomi hangversenyek-sorozat, mely évről évre a Királyok városa belvárosának patinás, kiváló akusztikával rendelkező templomaiba várja az érdeklődő zenebarátokat. Az idei sorozat harmadik, a Szent Sebestyén plébániatemplomban megrendezett koncertjén két sztárvendéget köszönthetett a padosorokat és pótshékeket zsúfolásig megtöltő közönség: a mára nemzetközi hírű operaénekesé vált Boross Csillát, aki tavalyi, nagy sikerű koncertje után ismét szülővárosa közönsége elé lépett, valamint a koronázó városban is rendkívül népszerű Medveczky Ádám Kossuth- és Liszt-díjas karmestert. A szereplők névsora a műsorban szereplő kórusrészletekben közreműködő Alba Regia (karigazgató: Kneifel Imre) és a Primavera Vegyes Kar (karigazgató: Horányi Ottília) tagságával vált teljessé.

Az id. Major István által konferált műsor címének (Pietà Signore! – Uram, irgalmazz!) megfelelően az „operairodalom legszébb imádságait” ígérte a hallgatóságnak – felvezetésként mindazonáltal Bach D-dúr zenekari szvitjének népszerű Air-jét játszotta el a zenekar, majd a (tévésen) Stradellának tulajdonított címadó áriával léphettünk be az olasz opera szébbnél szébb melódiáktól pompázó virágoskertjébe. A Verdi, Bellini, Puccini és Mascagni operáinak népszerű részleteiből összeállított program pompásan illett Boross Csilla hatalmas volumenű, minden regiszterben kiegyenlített, mélytűző orgánumához: nagy örömmel konstatáltuk, hogy a művész nő a tavalyihoz képest tőle még nem hallott darabokkal érkezett (persze „könnyű neki” ekkora repertoárral!). A két koncert alapján kétséget kizáróan megállapíthattuk, hogy személyiségéhez és hangjához a szerelmükért életüket áldozó, tragikus sorsú nőalakok állnak közelebb – torokszorítóan formálta meg a Végzet hatalmas Leonóráját és Puccini Manonjának címszereplőjét. Ahogy az arra egy korábbi kritikámban már utaltam: előadásának átütő hatása sokat köszönhet annak a hatalmas rutinnak, melyet a világ jelentős operaszínpadait járva gyűjtött össze Boross Csilla – nálá valóban a figura és a mindenkori szituáció átfogó ismerete adja a hiteles gesztusok aranyfedezetét.

Méltó és inspiráló partnerre talált Medveczky Ádám, akinek fantasztikus dirigálása valósággal szárnyakat adott a zenekarnak és a kórusnak. A koncert után többen is hangot adtak abbéli véleményüknek, miszerint a próbákra rendelkezésre álló néhány nap alatt a dirigens kisebb csodát tett: szinte rá sem lehetett ismerni a zenekarra! A végzet hatalmas népszerű nyitánya, a Manon Lescaut és a Parasztszünet intermezzói, Massenet Thais című operájának Krulik Eszter koncertmester szép hegedűszólójával felcsendült Méditationja egyaránt pompás, emlékeztető produkcióknak bizonyultak.

A záró számot, a Parasztszünet hatalmas Húsvéti kórusát követően vége-hossza nem volt az ovációnak: a torkaszakadtából bravózó, állva tapsoló közönség megható lelkesedését a fullasztó meleg és a menetrendszerűen összeroppanó műanyag székek sem tudták elvenni. A gyönyörű estét Verdi Otellójának örökszép Ave Mariájával csendítette ki Boross Csilla és az Alba Regia Szimfonikus Zenekar, élén Medveczky Ádámmal.

(Szabó Balázs)

Antal Mátyás jegyzete

„Egy nap a Szimfonikusokkal” a diósgyőri várban!

Komolyan mondom, hogy nem azért, mert a Miskolci Szimfonikus Zenekar szívügyem...

Mert hogy szívügyem, az tagadhatatlan, hisz velük kezdődött rendszeres karmesteri tevékenységem, még 1974-ben, akkori vezető karmesterük, Mura Péter meghívására. Mindig szeretettel fogadtak és elnézték kezdeti ügyetlenségeimet, arról nem beszélve, hogy azóta is rendszeres vendég vagyok náluk, mint ahogy most, 2015 első szeptemberi hétfőjén is.

Ezen a szombaton a zenekar egész napra birtokba vette a csodálatosan felújított, igen hangulatos diósgyőri várat és tizenhét zenei produkcióval örvendeztette meg – a két hónapos kánikula utáni első esős nap ellenére is – folyamatosan gyarapodó közönségét. A műsor kiváló összeállítása és az előadások igényes színvonala készítetett arra, hogy tollat, illetve billentyűzetet ragadjak.

Sziklavári Károly, a zenekar szerkesztője, zenei szakreferense semmilyen engedményt nem tett abba az irányba, hogy valami olcsó megoldással esetleg látszólag vonzóbbá tegye ezt a napot. Mi sem ékeesebb bizonyíték erre, hogy a műsor pilléreit Haydn három napszak szimfóniája jelentette, más zenekari művekkel, valamint

nagyszerű kamarazenei produkciókkal kiegészítve, melyeket szorgalmasan és örömmel hallgattam végig.

A zenekari koncerteken Gál Tamás, a zenekar vezető karmestere, valamint jómagam osztoztunk, A vár keleti bástyáján – hol máshol – a zenekar harsonásai fanfárral nyitottak, majd a Lovagteremben elvezényeltem Haydn: No.6. („A reggel”) szimfóniáját, melyet a zenekar tagjaiból alakult vonósnégyes hangversenye követett az emeleti Királyi kápolnában. Zsekov Mónika, Kozák Bernadett, Kautzky József és Szabó Zsófia egy Elgar művet, Pachelbel híres kánonját, Albinoni emblemikus Adagioját és egy ókeresztény himnusz feldolgozását játszották. Számomra különösen emlékezetes volt a Kánon torokszorítóan poétikus előadása.

Ezt a Flautrilla trió követte, a zenekar három fuvolistája, Kundráth Klára, Móri Mariann és Bacskó Éva újabb csodás helyszínen, az Anjou királyné termében játszotta Boismortier: D-dúr szonátáját és Mozart: Öt canzonettáját kiválóan.

A Reneszánsz királynéi teremben hegedűbrácsa duó következett, Bekes Anna és Kiss Katalin nemcsak, hogy nagyon jól játszottak, hanem igen színesen ismertették is az általuk előadott műveket, Farkas: Régi

magyar táncok című művének tételeit, egy csodálatos kánont Bach: Musikalisches Opfer-jéből, valamint Mozart: K.423-as G-dúr duó-jának zárótételét.

Újabb fanfár következett, ezúttal egy másik bástyáról, majd Haydn: No.7-es („A dél”) szimfóniája következett Gál Tamás nagyszerű vezetésével, majd a kamara együttesek újra előadták műsorukat.

Ismét visszatértünk a Lovagterembe, ahol elvezényeltem Mozart egyik legvarázslatosabb művét, a majd egy órás Gran Partitát (K.361.) 12 fúvósra és nagybőgőre.

A nap ceremónia mestere Handa Eszter és a zenekar kiváló klarinétosa Czákó Péter volt, ez utóbbi délután gólyalábakra állt, tüzet nyelt és tárogatózott, igazán nagy örömet szerezve az egyre népesebb közönségnek.

Az esti fanfár már a búcsú perceit vezette be, és mi következhetett más, mint Haydn: No.8. („Az est”) szimfóniája, ezúttal is Gál Tamás vezényelt, e helyütt kell szólnom a három szimfónia egészen kiváló szólistáiról, Soós Gábor koncertmesterről, Nemes Tamás gordonka-, és Schultzs Tamás gordonka-művészről, valamint a sok nagyszerű fúvós szőlőről.

A szép és mozgalmas napot Vár-szerenád zárta, Mozart: Egy kis éji zene c. örökzöldjét Gál Tamás, Händel: Tűzijáték-szvitjét pedig én magam vezényeltem, miközben valódi tűzijáték is gyönyörködtette – ezúttal – a hallgatóság szemeit is.

Honvéd
Férfikar
időtlen klasszikus

BEMUTATJA:

IDŐTLEN KLASSZIKUS
BÉRLET 2015/16

Zenei csemegék a patinás
Honvéd Férfikar tolmácsolásában

19:00
2015.
OKTÓBER 30.

LISZT: REQUIEM
VEZÉNYEL: STRAUZS KÁLMÁN

19:00
2016.
FEBRUÁR 19.

ISMERETLEN FÉRFIKAROK
VEZÉNYEL: STRAUZS KÁLMÁN

19:00
2016.
MÁRCIUS 07.

VIRÁG HELYETT
VEZÉNYEL: RIEDERAUER RICHÁRD

19:00
2016.
ÁPRILIS 15.

VIDRÓCZKI VARIÁCIÓK
VEZÉNYEL: RIEDERAUER RICHÁRD

HELYSZÍN:

MAGYAR TUDOMÁNYOS
AKADEMIA, DÍSZTEREM

(1051, BUDAPEST, SZÉCHENYI ISTVÁN TÉR 9.)

A bérlet megvásárlói a Honvéd Férfikar Pártoló Klub tagjává válnak, további kedvezményekben és meglepetésekben is részesülnek. Bérletek 5000 Ft-os áron igényelhetők itt: ferfikar@honvedart.hu, valamint a hangversenyek előtt megvásárolhatók a helyszínen.

A klasszikus magyar hegedűjáték kezdetei: A Viotti-Rode-Böhm Iskola

A klasszikus magyar hegedűjáték kezdetei az egykori pesti hegedűtanár, Böhm József nevéhez kapcsolódnak. Ha tudni szeretnénk, milyen hegedűs hagyományokra épült Böhm híres bécsi iskolája, meg kell ismernünk Viotti és Rode életét és művészetét, akik Pugnani révén közvetlenül kapcsolódtak Corelli és Vivaldi iskolájához. A hegedűjáték történetének francia kutatója, Marc Pincherle így ír erről „Le Violon” (Párizs, 1966) című könyvében, amely magyar fordításban is megjelent (lásd a könyv 71. oldalát.): „Az erőt sugárzó, heves temperamentumú Gaetano Pugnani tűzes előadasmódja tanítványánál, Viottinál talált folytatóra. Pugnani a hegedűtörténet legragyozóbb láncolatának tagja: Corelli, Somis, Pugnani, Viotti – ez utóbbi művészetének folytatója Böhm József, majd Joachim.” Kövessük hát nyomon ennek a „királyi” családfának a történetét, majd ismerkedjünk meg Viotti, Rode és Böhm iskolájával.

ARCANGELO CORELLI (Fusignano 1653–1713) tanítványa:

Pietro Locatelli (Bergamo 1695–1764) és Francesco Geminiani (Lucca 1687–1762)

CORELLI ÉS ANTONIO VIVALDI (Velence 1678–1741) tanítványa:

Giovanni Battista Somis (Savoy-Piedmont 1676–1763)

SOMIS (piemonti iskola) tanítványai:

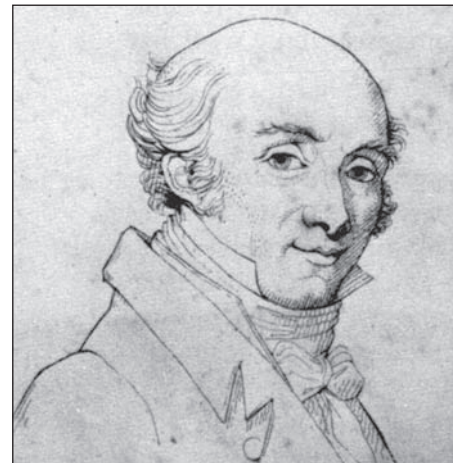
Giuseppe Tartini (Pirano 1692–1770)

Jean Marie Leclair (Lyon, 1697–1764)

Gaetano Pugnani (Turin 1731–1798)

PUGNANI tanítványa:

Giovanni Battista Viotti (Fontanetto da Po 1753–1824)

Giovanni Battista Viotti

GIOVANNI BATTISTA VIOTTI

„Szó ami szó, Viotti ámulatba ejti a hallgatót; de még sokkal többet is tesz ennél – érzelmeiket ébreszt, lelket lehel a hangokba, szenvedélyével rabul ejti az embert” – írta róla a Morning Chronicle 1794 március 10-én, egyik londoni koncertje után. A hegedűjáték egyik kiemelkedő fontosságú alakja volt. Neki köszönhető, hogy Corelli hegedűs hagyománya a 19. századi francia hegedűiskolában folytatódott. Chappell White a Grove lexikonban említi, hogy „a legnagyobb hatású hegedűs volt Tartini és Paganini között.” Hegedűjátékának és műveinek romantikus, briliáns hangvétele a 19. század muzsikájának részévé vált.

Margaret Campbell „The Great Violinists” (1980) című könyvéből sok érdekes részletet tudunk meg Viottiról, aki Fontanetto da Po-ban született. Édesapja kovács és amatőr kürtös volt. Először egy vándor lantostól tanult hegedülni, és gyermekkorában az a szerencse érte, hogy Alfonso dal Pozzo della Cisterna herceg vette pártfogásába, és saját fia mellé vette tanulótársnak. A családdal együtt lakott mindkét fiú, akik Pugnani növendékei lettek. Pugnani Somisnál tanult, aki Corelli tanítványa volt. 1775-ben Viotti a királyi kápolna zenekarának tagja lett Turinban. „Öt éven keresztül ült az első hegedű utolsó pultjá-

nál, és egyike volt azoknak, akik a legkevesebb fizetést kapták a zenekarban” (Grove lexikon). Ennek az időszaknak a vége felé történt, hogy Pugnani európai turnéra vitte Viottit, és saját növendékeként mutatta be a közönségnek. Előbb Svájcba mentek, majd Drezdába és Berlinbe, és a sikereknek köszönhetően a turné további állomásai Varsó és Szentpétervár voltak. Szentpétervárott Nagy Katalin cárnő – aki közismert volt arról, hogy szívesen támogatta fiatal embereket – elhalmozta ajándékokkal, és megpróbálta rábeszélni, csatlakozzék az udvari zenekarhoz. De a hölgyek kevésbé vagy egyáltalán nem játszottak szerepet Viotti életében, és a cárnő ajánlatát azzal hárította el, hogy nem kedveli az ottani éghajlatot. Szentpétervárról Londonba utazott. Itt sikeresen állta az összehasonlítást a korábban itt működő Geminianival, akit a legjobb hegedűsként tartottak számon azok közül, akik az európai kontinensről érkeztek ide. De a legnagyobb sikert Párizsban aratta 1782-ben. Ez a fellépés rögtön megalapozta vezető szolista karrierjét, amit csaknem két éven keresztül élvezett, mind a kritikusok, mind pedig a közönség részéről. Barátjával, a zeneszerző Cherubinnal házi koncerteket szervezett. Ezek a zenés összejevetelek váltak az akkori párizsi zenei élet központjává. Ekkor, minden különösebb magyarázat nélkül, váratlanul visszavonult a nyilvános

fellépésektől. Hogy ilyen titokzatos körülmények között, ereje teljében fordult el a szolista pályától, erre később sem találtak magyarázatot. Egy évvel később Marie Antoinette szolgálatába lépett Versailles-ban, és 1788-ban, Provence grófjának támogatásával briliáns olasz operai évadot szervezett a Théâtre de Monsieur-ban. De ez a vállalkozása sem bizonyult hosszú életűnek, és további tervei az 1789-es forradalom miatt összeomlottak. De az udvari szolgálat sem változtatott Viotti demokratikus felfogásán. Egyszer, egy Versailles-ban rendezett privát koncert alkalmával, amikor éppen egyik saját művét játszotta, zavaró esemény jött közbe, amely élénk suttogást váltott ki a meghívott vendégek körében. A morajlás, hogy „engedjétek utat a hercegnek” a későn érkező d’Artois herceg jövetelét adta hírül. Viotti erre abbahagyta a játékot, hóna alá vette hegedűjét, és elhagyta a szalont. Ráadásul – igen tisztelt elődjétől, Corellitől eltérően, aki egyszer az Ottoboni palotában került hasonló helyzetbe –, minden kérés ellenére sem jött vissza. 1790-ben, egy másik esetben Viotti elfogadta ugyan a felkérést egy jótékonyági koncertre, amit egyik barátja ötödik emeleten lévő lakásán tartottak, de megjegyezte: „Játszom, de csak azzal a feltétellel, ha a közönség feljön ide – elég sokáig kellett lealacsonyodnunk hozzájuk, de az idők azóta megváltoztak”. Amikor a főurak megmászta a lépcsőket, azt látták, hogy az egyetlen elhelyezett díszítmény egy Rousseau-mellszobor volt, akinek demokratikus gondolataitól annyira félték, hogy hamvait Voltaire-ével együtt

eltávolították a Pantheonból. Amikor a Bourbon-monarchiát mintegy 23 évvel később visszaállították, titokban még ezektől a földi maradványoktól is megszabadultak. De a francia király és királyné letartóztatását követően Viotti mégis úgy döntött, hogy egyetlen fillér nélkül Angliába távozik. A viharos francia helyzet után Viotti élete Angliában zavartalanul telt, elfogadható körülmények között élt. A pódiumon aratott sikerei – főként a Hanover Square Rooms-ban (Londonban, a Hanover téren, „a királyné koncerttermében”) – egyre nagyobb számban vonzotta ide a befolyásos kultúra-rajongókat. Sokan mentek hozzá tanulni azok közül, akik a társadalmi ranglétra felső fokán álltak. Cambridge hercege volt a leghíresebbek egyike. A hercegi családdal fiatal tanítványa, Walter Chinnery révén ismerkedett meg, akivel életre szóló barátságot kötött. Chinnery a Kincstár alkalmazottja volt, felesége, Caroline pedig tehetséges zongorista. 1794-ben Viotti a Király Színházban működő Olasz Operatársulat ügyvezető igazgatója lett. 1798-ban a brit kormány alaptalanul meggyanúsította, hogy forradalmi szervezkedésben vett részt, és kiutasította az országból. Száműzetésében egy vidéki házat bocsátottak rendelkezésére a Hamburg közelében lévő Schönfeldben, ahol komponálással töltötte idejét, és levelezett szeretett ismerősével, Madame Chinneryvel. Itt írta az Op. 5-ös hegedűduót, amelynek címlapján ez áll: „Ez a mű annak a szabadidőnek a gyümölcse, amit a balszerencse okozott. A darab egyes részeit a szenvedés, a többit a remény íratta velem.” Amikor 1801-ben Napóleon került uralomra, lehetősége nyílt, hogy visszatérjen Angliába. De nem volt kedve a koncertezéshez, és Madame Chinnery támogatásával borkereskedést nyitott. A zenélés akkoriban nem volt jövedelmező foglalkozás. Többen, köztük Ludwig Spohr is szeretett volna nála tanulni, de legnagyobb bánatára Viotti elutasította. Amikor egyik vásárlója megkérdezte, miért fosztja meg hallgatóit attól az élvezettől, hogy hallják hegedülését, így válaszolt: „Azért tettem így, mert úgy láttam, az angolok jobban szeretik a bort, mint a zenét.” A kereskedés iránt több olasz kortársa is érdeklődést mutatott. Geminiani képekkel kereskedett, Clementi pedig a zongorakészítés révén vált vagyonos emberré. Mivel a borkereskedés nem hozott annyit, hogy megszabaduljon az anyagi gondoktól, 1802-ben Párizsba utazott, hogy visszakérüljön a zenei életbe, és előadja azokat a műveket, amelyeket Schönfeldben komponált. Viotti kiváló tanítvá-

nya, Pierre Baillot ezt írta erről a koncertről: „Hegedűjéből erőkifejtés nélkül, puhán, és mégis erőteljesen ömlött a hang. Az ihletett magaslatokra a legnagyobb hévvel érkezett fel. Hangja csodálatos volt: édes, azonban érces csengésű, mintha egy Herkules kezelné puha vonóját.” (Franz Farga: Geigen und Geiger, 150. l.) Később a párizsi Opera igazgatója lett, de ezzel sem volt szerencséje, és 1822-ben visszatért Londonba. Ebből az időszakból való mélységes szomorúságról tanúskodó feljegyzése, ugyanis 24 000 frankkal tartozott Madame Chinnerynek, aki a borkereskedés megalapozására adta neki kölcsön ezt az összeget. „Ha meghalnék, mielőtt ezt az adósságot ki tudnám fizetni, azért imádkozom, hogy pénzzé tudjam tenni mindazt, amim csak van a világon, és oda tudjam adni Madame Chinnerynek, vagy az örökösének...” Chinneryék házában halt meg 1824-ben, a Berkely Street-en. Viotti rendkívül érzékeny, sebezhető embernek tűnik, legalábbis ami a kockázattal járó, nyilvános szerepléseket illeti. Kortársai szerették, és ezen az sem változtatott, hogy a francia udvar már hanyatlóban volt. Egyik barátja szerint: „A természet egyszerű adományát még soha, senki nem ruházta fel ennyi értékkel...képzeletére minden hatással volt, minden őt ért benyomás a lelkéig, a szívéig hatolt, és meleg, gyengéd érzésekkel árasztotta el.” (The Strad, 1930, 25. l.) A kritika egybehangzóan dicséri nagyszerű vonókezelését. Az Allgemeine Musikalische Zeitung 1811. július 3-i száma így írja le a Viotti-iskola legfontosabb jellemzőit: „Elsősorban a hatalmas, erős, tökéletesen zengő hang; másodsorban az, hogy mindez erőteljes, átható erejű, éneklő legatóval párosul; a harmadik pedig a változatosság, a báj, a fény és árnyék megjelenése; ezek mind benne vannak játékában, rendkívül változatos vonókezelésének köszönhetően.” Viotti az elsők között volt, akik Tourte-vonót használtak, amely rendelkezett mindazzal a könnyedséggel, keménységgel és ruganyossággal, ami a régi vonókból hiányzott. Emiatt elődeivel szemben jelentős előnyre tett szert. Fétis szerint, amikor Viotti 1782 körül Párizsban volt, tanácsokat és útmutatást adott François Tourte-nak, aki megpróbálta tökéletesíteni a vonót. Bár rejtélyes módon, már fiatalon abbahagyta a koncertezést, a hangképzés és a zenei kifejezés terén így is a 18. század egyik legnagyobb hatású hegedűse maradt. Viottit nemcsak kora legnagyobb klasszikus olasz hegedűseként tartották számon, hanem a modern hegedűiskola megteremtőjeként, alapítójaként is. Zeneszerzőként termékeny volt ugyan,

de ebből a szempontból nem volt igazán eredeti. Egyike volt az első hegedűs komponistáknak, aki amennyire tudta, átvette Haydn szimfonikus formanyelvét, és az egymástól elkülönülő témák alkalmazásával tovább fejlesztette a hegedűverseny műfaját. Korunk örömmel fogadta, hogy művei ismét előadásra kerültek. Négy hegedűversenyének lemeze Menuhin, és a Menuhin Fesztivál zenekarának előadásában azt bizonyítja, hogy olyan zeneszerző volt, akinek a műveit túl sokáig mellőzték.

HÍRES VIOTTI-TANÍTVÁNYOK:

Rodolphe Kreutzer (1766 Versailles – 1831) Beethoven neki ajánlotta 9. hegedűszonátáját.

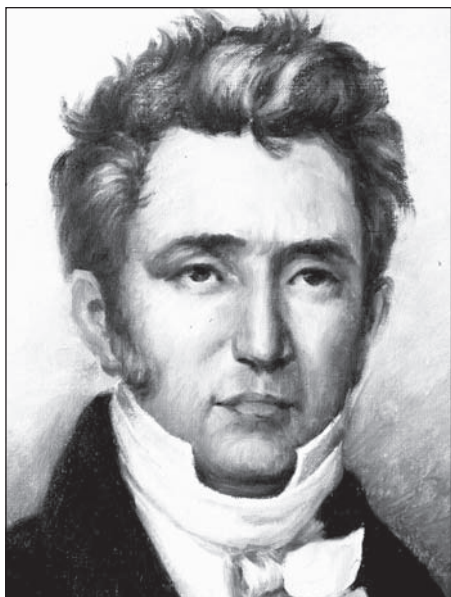
Pierre Baillot de Sales (Passy 1771–1842) Charles Dancla (1817–1907) és Francois Antoine Habeneck (1781–1849) hegedűtanára.

Pierre Rode (Bordeaux 1774–1830) Legkiválóbb növendéke Böhm József (1795–1867)

Friedrich Wilhelm Pixis (Mannheim 1786–1842). A prágai konzervatórium 1811-es megalapítását követően olyan jelentős hegedűsök kerültek ki tőle, mint Antonin Bennewitz, Otokar Ševčík, Karel Ondříček és Jaroslav Kocian.

PIERRE RODE (1774–1830)

Bordeaux-ban született. 1788-ban tanára Viottihoz küldte, aki el volt ragadtatva a fiú tehetségétől, és két évig tanította. Rode ezt követően hangversenyeket adott, több zenekarnak volt a koncertmestere, így a párizsi Nagyopera zenekarának is, ahol 1799-ig működött. 1795-től volt a párizsi konzervatórium tanára, amelynek felkérésére a szintén Viotti-tanítvány Rodolphe Kreutzerrel és Pierre Baillot-val 1802-ben közösen készítette el a konzervatórium hegedűiskoláját, a „Méthode de Violon”-t. 1800-ban Napóleon szólóhegedűsév neveztek ki. Turnézott Hollandiában, Németországban, Angliában és Spanyolországban is. 1804–1809-ig Szentpétervárott élt, és később hosszabb időt töltött Moszkvában is. Szentpétervárott Sándor cár szólóhegedűse lett 5000 ezüst rubel fizetésért. Ezért a cári udvarban és a Cári Színházban kellett szólistaként közreműködnie. Egyik hangversenykörútja során Brunswickban találkozott a német hegedűvirtuózzal, Ludwig Spohrral, aki annyira el volt ragadtatva játéktól, hogy utána éveken át próbálta felülmúlni előadasmódját. A cári udvarnál eltöltött öt év állandó feszültsége és az őt ért

Pierre Rode

intrikák állítólag sokat ártottak hegedűjátékának és egészségének. Streptococcus baktérium által okozott nyirok-fertőzést kapott, aminek következtében elerőtlenedett a jobb karja, és már nem működött olyan gyorsan, mint korábban – írta róla Bruce R. Schuenemana „The Search for the Minor Composer” című tanulmányában (1994). Egyre nyugtalanabb természetű lett. Amikor visszatért Párizsba, addigra Spohr szerint a hegedülése megromlott, „játéka hideggé vált, tele modorossággal”. 1828-ban volt utolsó fellépése Párizsban, amely csúfos kudarccal végződött. Utána már nem tudott rendbe jönni, és agyvérzés következtében hunyt el. Rode fénykorában igazi művész volt. Egyik bécsi látogatása alkalmával Beethoven neki írta utolsó (Nr. 10.) hegedű-zongoraszonátáját (1812, Op. 96). Mélyről fakadó muzikalitását jól tükrözik kompozíciói, amelyek igen jól illenek a hangszer természetéhez. Ebben felülmúlta legtöbb kortársát. 13 hegedűversenyt, számos kvartettet, variációs művet, hegedűduót komponált. Sok tanítványa volt. Bár utazó életmódja nem tette lehetővé, hogy hosszabb ideig egy helyen oktasson egyhuzamban, mégis voltak, aki rendkívül sokat profitáltak az időnként tőle kapott instrukciókból. Ilyen volt leghíresebb tanítványa, Böhm József, aki később Joachim Józsefet is tanította. „24 Caprice” címmel megjelent etűdjei ma is nélkülözhetetlenek a hegedűhang fejlesztése szempontjából. Oscar Shumsky, a kiváló amerikai hegedűs felvételt is készített ezekről. Hubay Jenőnek és Garay Györgynek köszönhetően Rode etűd-gyűjteményének – amelyben minden hangnemben található gyakorlatok – van-

nak magyar kiadásai is. Garay az 1959-ben megjelent kiadvány előszavában ezt írja: „Rode 24 Caprices című műve a hegedűtanítás egyik nélkülözhetetlen és pótolhatatlan pillére. Gyakorlatai – a szép zenei mondanivalón kívül – kiválóan alkalmasak a technika fejlesztésére. Az egyes gyakorlatok tanulási és előadási módja annyira magától értetődő, hogy külön metodikai magyarázatokra nincsen szükség. Szükségessé vált viszont, hogy ezek a kiváló gyakorlatok a mai technikai követelményeknek megfelelő újrendekkel és vonóhasználati jelzésekkel, magyar kiadásban is napvilágot lássanak.”

BÖHM JÓZSEF (Pest 1795–Bécs 1867)

Böhm József először édesapjától tanult hegedülni. Nyolc éves korában már fellépett Lengyelországban is. 1817-ben még pesti hegedűtanárként volt ismert, és 1819-ben kezdte meg nagyjelentőségű hegedűtanári működését a bécsi konzervatóriumban. Az első bécsi hegedűiskola jelentősebb képviselői Karl Dittersdorf (1739–1799) Anton Wranitzky (1761–1820) és Ignaz Schuppanzigh (1776–1830) voltak. Böhm József nagyszerű vonósnégyesének bécsi megjelenése előtt Schuppanzigh kvartettje mutatta be Beethoven vonósnégyeseit, Franz Clement (1780–1842) pedig Beethoven hegedűversenyét. A kor kiemelkedő bécsi hegedűsei között kell még említeni Joseph Maysedert (1789–1863), aki csak néhány esztendővel volt idősebb Böhmnél. Böhm Józsefet tekintjük a második bécsi hegedűiskola megalapítójának: az ő megjelenésével vált a bécsi konzervatórium az európai hegedűs kultúra kiemelkedő jelentőségű központjává. De ez nem csak Böhm kiváló muzsikusi és tanári működésének volt köszönhető, hanem annak is, hogy az akkori Ausztria-Magyarország sok tehetséges, fiatal hegedűst adott a konzervatóriumnak, amely a térség egyetlen olyan felsőfokú zenei intézménye volt, ahol európai szintű zenei képzés folyt. Waldbauer Imre a következőket írja erről. Az 1800-as évek elején hazai kulturális viszonyaink még nem tették lehetővé, hogy a magyar tehetségek hazájukban nyerjenek befejezett képzést. Közbevetőleg emlíjtük, hogy Böhm bécsi tevékenységének megkezdését követően már szinte a bécsi iskola „kihelyezett” magyar tagozatáról beszélhetünk, ami bőségesen kárpótolt bennünket az Európához történő kései felzárkózásért. A későbbi Európa-hírű hegedűiskolák: Joachim, Auer, Hubay és Flesch iskolájának sikerei

Böhm Józsefnek és magyar tanítványainak köszönhetőek. Közben, a 19. század közepétől Pesten is sokat tett a magyar hegedűsök fejlődéséért Ellinger Gusztáv (1811–1898), aki többek között első tanára volt Joachim Józsefnek és Grün Jakabnak. A hegedűjáték történetéről szóló munkákban – mely tudományt a németek, franciák, angolok nálunk jobban ápolták – a magyar hegedűművészet regisztrálása, kellő méltatása csak részben történt meg, hiszen minden nemzet szívesebben foglalkozik saját kultúrtörténeti érdemeivel. A magyar eredetű hegedűsök neve legtöbbször nem is magyar, hanem német. Viszont magyarországi születésű, magyar viszonyokból táplálkozó, magyar hegedű-hangérezék által „megérintett” hegedűsökről van szó, érkezzenek akár a hazai németiség vagy a zsidóság köréből. Mivel fiatalon külföldre kerültek, és működésük során a német nyelvet használták, sokan németnek könyvelték el őket. Megfigyelhető, hogy amíg a hazai németiség, és főként a zsidóság köréből való, tehetséges fiúk gyakran a hangszerjátékban mutatott kiváló előmenetelük révén igyekeztek érvényesülni, addig a kulturális környezetben felnőtt, másféle társadalmi beágyazottsággal rendelkező magyar fiatalok a biztosabb egzisztenciát jelentő, hagyományos foglalkozásokat részesítették előnyben. Mindenesetre tény, hogy a 19. század elején még nem alakult ki Magyarországon az a szélesebb értelemben vett polgári társadalmi környezet, amely éltetője lehetett volna egy komoly hangversenyéletnek. Hogy pontosan mikor tanult Böhm Rode-nál, ma már nehezen tisztázható. Valószínűleg már Rode első oroszországi útja alkalmával, 1808-ban találkozott vele. A 13 éves Böhm ekkor már jó hegedűs lehetett, ugyanis három évvel korábban, 1805-ben, egyik pesti hangversenyén már Rudolphe Kreutzer két hegedűre és brácsára írott versenyművét játszotta testvérelével, Ferencsel, és egy Mihalovics nevű műkedvelővel. Rode több alkalommal járt Pesten, és 1813-as bécsi tartózkodása idején kétszer is hangversenyezett nálunk, amiről az újságokban csak előzetes híradások jelentek meg. Waldbauer Imre munkája nyomán készült összeállításunkat Waldbauer „A magyar hegedűművészet és hegedűpedagógia fénykora” című írásának alábbi részletével zárjuk:

„Böhm Rodéval fennálló kapcsolata igen erős kellett, hogy legyen. Bizonyítja ezt maga Rode, aki összes tanítványai közül a legkiválóbbként gyakran említi. De bizonyítja a későbbi bécsi kritika is, mely részletesen számol

Böhm József

be Böhm csodálatosan fejlett s csakis Rodéhoz fogható jobb- és balkéz-technikájáról, gyönyörű, salakmentes hangképzéséről, plasztikus frazeológiájáról, mely a legnagyobb franciaakra, Kreutzerre és Rodéra emlékeztetett. 1816-ban már Bécsben, a Hofburgban találkoztunk Böhm névvel. Egy színelőadás felvonásközében Kreutzer egyik hangversenyművét és Fr. Weisz variációit adja elő. A „Wiener Modezeitung” számol be nagy sikeréről, és kiemeli és dicséri merészségét és lélekjelölését, mert a „művész a színpadon egészen elől s szabadon állott, nem egy kottaállvány mögött elrejtőzve.” Erre vonatkozik Hanslick megjegyzése, mely szerint Böhm az elsők közé tartozott Bécsben, aki kotta nélkül játszott, mely szokás csak Paganini példája nyomán kezdett gyakorlattá válni. Am Böhm nemcsak mint hangszerének elsőrangú virtuóza tűnik ki, hanem mint kiváló muzsikus és kamarazenesz. Pár héttel első bécsi operai szólószereplése után, az Oroszországba utazott Schuppanzigh (Beethoven hírneves első hegedűse) elárvult helyén, a „Römischer Kaiser” termében, kamarazene-sorozatát hirdet, melyen Haydn és Beethoven kvartettjein kívül a Romburg-fivérek műveit is propagálja. Játékával nemcsak eléri a magas bécsi kamarazene-kultúra színvonalát, hanem messze felülmúlja azt. Holz, Weisz és Linke egészítik ki kvartettjét, melynek későbbi rendszeres működéséről az egész sajtó, a közönség, a szerzők, sőt még Beethoven is egyöntetűen állapítják meg, hogy „így kell kvartettezni.”

Böhm 1819-ben lett a bécsi konzervatórium vezető hegedűtanára. Tanárként elért eredményei idővel messze felülmúlták előadói sikereit. Böhm kvartettjének második hegedűse egy idő után örök riválisa, a nála hat évvel idősebb Joseph Mayseder (1789–1863), a Wránizky által alapított régi bécsi iskola neveltje lett, „akinél szebben Haydn-t és Mozartot – Hanslick szerint – senki sem játszott”.

Joachim szerint Mayseder a formás játék, az ezüstös tisztaság és elegancia megtestesítője. Böhm ezekben hozzá hasonló, de ezen felül a mélység és szenvedély kedélyvilágának, a nagy emberi érzéseknek a költője. Mayseder Beethoven első hat kvartettjének még hivatott előadója, de az érettebb s a késői Beethovenműveknek már Böhm az igazi közvetítője, kinek interpretációját Joachim soha nem feledheti s eltörölhetetlen ideálként áll előtte még élete alkonyán is. Sajnos, nyilvános szereplésének igen korán véget vet szinte idegbetegségig fokozódó lámpaláza, mely miatt a hangversenyteremnek végérvényesen búcsút mond. Mayseder egyedül marad a porondon s Böhm teljesen a tanításnak szentelt életét, ő maga csak baráti körben zenél.”

Böhm József az új bécsi hegedűiskola megteremtője, és alighanem a 19. század legnagyobb hegedűtanára volt. Most röviden ismertetjük legjelentősebb növendékeinek pályafutását, külön figyelmet fordítva méltatlanul elfeledett magyar tanítványaira.

BÖHM JÓZSEF HÍRES TANÍTVÁNYAI:

Georg Hellmesberger (1800–1873)

Bécsben született. A konzervatóriumban Böhm növendéke, majd 1821-től tanársegédje. 1826-tól konzervatóriumi tanár, 1833–1867-ig professzor. 1830-tól a bécsi udvari opera koncertmestere volt. Tanította Joachim Józsefet és Hauser Mihályt is.

Heinrich Wilhelm Ernst (1814–1865)

Brünnben született. Böhm és Mayseder tanítványa volt Bécsben, majd világhírű művész lett. Legismertebb műve a fizs-moll hegedűverseny. „Ungarische Melodien” (Op. 22) című hegedűdarabjában (megjelent 1844–1851 között Lipcsében, a Breitkopf és Härtel-cégnél) Bihari Jánosnak az esztergomi hercegrímás beiktatására készített „Prímatis Magyar”-ját, Sárközy Kázmér „Lasú magyar”-ját (az 1825-ben Bécsben, „Tíz legújabb magyar tánc” címmel megjelent sorozat 7. számát), Szerdahelyi József népszerű „Mariskám..” kezdetű dalát, és Egresy Béni „Mézeshetek” (1844) című körmargyarjából az 1., 2. és 5. tétel dallamait dolgozta fel. Ezzel az eredeti magyar dallamok nyomán készült hegedűs kompozícióval 30 évvel előzte meg Sarasate „Zigeunerweisen”-jének megjelenését (1878). A „Prímatis Magyar” dallamára készített variációit ráadásul eljátszotta a pesti Vigadóban tartott, 1840. május 24-i hangversenyén is. A The New Grove lexikon írja róla (8. kötet, 306. l.), hogy „ügyelt a jó ízlésre még legvirtuózabb darabjainál is, mint például az Op. 22-es *Airs hongrois variés* esetében...”

Ridley-Kohne Dávid (1812–1892)

Veszprémben született, ahol Ruzitska Ignác volt a hegedűtanára. Már 12 éves korában sikeres fellépésekkel bizonyította tehetségét. Édesapja Bécsbe küldte, ahol Georg Hellmesbergernél és Böhm Józsefnél tanult. Ezt követően a bécsi Kärntner Theater zenekarának a tagja lett. Amikor 1837-ben Pesten megnyílt a Nemzeti Színház, hazatért, és legfőbb támasza lett Erkel Ferenc karmesternek. 1843-ban külföldre ment, beutazta Németországot, Olaszországot és Franciaországot. Két év hangversenyezés után tért vissza Pestre, és 1871-ig volt koncertmestere a Nemzeti Színház zenekarának. A Bánk bán bemutatóján ő játszotta az általa komponált viola d’amour szólót – amely Radnóti Miklós szerint a magyar operairodalom legköltőibb jelenete –, amit Erkel belevett az opera partitúrájába. Közel 10 éven át vezette a klasszikus kamarazenei hangversenyeket. Az Erkel által vezetett filharmóniai hangversenyek létrejötté elsősorban az ő érdeme. Számos művésznek volt a tanára, akikben mindvégig ébren tartotta a magyar zene iránti érzéket és szeretetet. Az Orczy-kormány 1870-ben történt hivatalba lépését követően Debrecenben kellett folytatnia működését. 1886-ban Huber Károly ideiglenes utóda lett a Zeneakadémián, Hubay Jenő kinevezéséig.

Jakob Dont (1815–1888)

Bécsben született. Böhm és Georg Hellmesberger tanítványa volt. Később a Burgtheater zenekarának, majd az udvari zenekarnak a tagja, és a konzervatórium tanára lett. „Gradus ad Parnassum” címmel megjelent etűdjei ma is nélkülözhetetlen részét képezik a hegedűoktatásnak. Amikor Auer Lipót 1856–1858 között Joseph Hellmesbergernél tanult a bécsi konzervatóriumban, Dont lakásában lakott, és ő alapozta meg a kis Auer hegedűtechnikáját.

Hauser Mihály (Miska) (1822–1887)

Pozsonyban született. Édesapja ismert hegedűs volt, Beethoven baráti köréhez tartozott. Mihály Pozsonyban, Matolay Józsefnél kezdett hegedülni. 1835-től Bécsben tanult Böhm Józsefnél és Joseph Maysedernél, zeneszerzésre pedig Conradin Kreutzerhez és Simon Sechterhez járt (téves adat, hogy Kreutzer francia hegedűművésznél tanult Párizsban). 1839-től Németországban, Skandináviában és Oroszországban turnézott, majd 1847-ben visszatért Pozsonyba, és folytatta zeneszerzés-tanulmányait. Ekkor Anton Rubinstein zongoraművésszel is fellépett Pozsonyban. 1850-ben Angliába ment, majd 1853-tól Kaliforniában és Dél-Amerikában koncer-

tezett. 1854. szeptember 15-én Ausztráliába utazott, ahol a nagyobb városokban lépett fel. 1858. július 15-én érkezett vissza Indián, Egyiptomon és Máltán keresztül Bécsbe. Az 1858/59-es évadban Ausztriában és Magyarországon koncertezett. 1860-ban ismét turnéra indult: játszott a török szultán udvarában, Konstantinápolyban, és sikerrel lépett fel Olaszországban, ahol II. Viktor Emanuel a Szent Mauritius és Lazarus Rend lovagjává emelte. 1861-ben Párizsban, 1864-ben Berlinben lépett fel. Utolsó nyilvános szereplésére 1874-ben került sor Kölnben. A virtuóz irányzat képviselője, játékát trükkös, bravúros megoldásokkal fűszerezte. Világjáró körútjáról írt könyve „Aus dem Wanderbuche eines österreichischen Virtuosen” címmel jelent meg Lipcsében (1858) két kötetben (lásd még: Sebestyén Ede „Egy magyar hegedűművész vándorlása négy világrészben”: A Zene, 1930). Éveken át hangversenyezett együtt Jenny Lind világhírű svéd koloratúrsopránnal. Legnépszerűbb művei: „Lieder ohne Worte für Violine” és „Rhapsodie hongroise” (Op. 43).

Singer Ödön (1830–1912)

Tatán született. Még alig volt hat éves, amikor családjával a fővárosba költözött, ahol Joachim és Grün első tanáránál, Ellingernél Gusztávnál tanult három éven át. 1840 áprilisában lépett fel először nyilvánosan, majd Böhm növendékénél, Ridley-Kohne Dávidnál folytatta tanulmányait Pesten, aki 1842-ben koncertkörútra vitte Magyarországon és Erdélyben. Bécsben Böhm József növendéke lett, zeneszerzésre Preyer professzor, a Stephanskirche orgonistája tanította. 13 éves korában nagy sikerrel lépett fel Pesten, majd két évet töltött Párizsban, ahol híres mesterekkel került kapcsolatba. 1846-ban a pesti Német Színház szólóhegedűse lett. 1851-ben kezdte meg európai turnéját. Drezdában, majd a lipcsei Gewandhausban adott koncertet, amely a Leipziger Allgemeine Zeitung szerint „ritka siker volt a Gewandhaus-koncertek történetében”. Koncertezett Németországban, Ausztriában és Hollandiában is. 1854-ben Liszt javaslatára a weimari nagyherceg udvari koncertmesterévé és kamaravirtuózává nevezték ki. 1861-ben Meyerbeer ajánlására a stuttgarti konzervatórium professzora lett. Nemcsak kiváló pedagógus volt, de Seifritz karmesterrel együtt nagy szerepe volt a sváb főváros zenei életének fejlődésében is. Különösen jelentős hegedűiskolája, a Seifritz-zel közösen szerkesztett „Grosstheoretisch-praktische Violinschule”. Ő vásárolta meg Ridley-Kohne nagyszerű Mag-

gini-hegedűjét, amely egy velencei családtól került Ridleyhez. 1903-ig volt a stuttgarti zenekar tagja.

Reményi Ede (1828–1898)

Világhírű hegedűművész, Miskolcon született. Pályafutását a Zenekar újság 1998/3, 1998/4 és 2007/2 számaiban ismertettük. Szintén itt adtuk közre unokaöccsének, Reményi Ferencnek „Reményi Ede életrajza” című írását 13 részben (lásd a Zenekar 2007/6 számát, valamint a 2008. és 2009. évi számokat).

Joachim József (1831–1907)

Köpcsenyben, Pozsony megyében született. Még alig volt hat éves, amikor Pestre került, ahol előbb Ellinger Gusztáv, majd Stanislaw Serwaczynski növendéke lett. Serwaczynski 1833–1838 között a pesti német színház koncertmestere volt, és később tanította a Joachimnál négy évvel fiatalabb Wieniawskit is. Joachim a hegedűjáték történetének egyik legnagyobb alakja. Pályafutását a Zenekar újság 2001. áprilisi, júniusi, októberi számaiban, valamint a 2004. júniusi számban – Joachim műveinek jegyzékével együtt – részletesen ismertettük.

Eduard Rappoldi (1831–1903)

Osztrák hegedűművész, tanár és karmester. Leopold Jansánál, Georg Hellmesbergernél és Böhm-nél tanult Bécsben. 1871–1877 között Joachim vonósnégyesében játszott Berlinben. A berlini Hochschule és a drezdai konzervatórium tanára volt.

Straus Lajos (1835–1899)

Pozsonyban született. Bécsben 1842–1848 között Georg Hellmesberger, majd Böhm növendéke volt. Konzervatóriumi tanulmányait követően, 1851–52-ben magánúton tanult tovább Böhm-nél. Játékát előkelő, művészileg csiszolt előadásmód jellemezte. Egy sikeres turnét követően, 1859-ben Frankfurtban lett koncertmester, majd Angliába ment, ahol 1865 márciusában lett a Londoni Filharmonikusok és a manchesteri Hallé Orchestra szólistája, valamint a londoni Academy of Music tanára, 1893-ban történt nyugdíjba vonulásáig.

Grün Jakab (1837–1916)

Ellinger Gusztávnál tanult Pesten, majd Bécsbe került Böhm Józsefhez. Tanulmányai befejezése után Lipcsében, Hauptmannnál részesült elméleti képzésben, és a weimari Hofkapelle tagja, majd ezt követően a hannoveri királyi zenekar szólóhegedűse lett. Utána két évig turnézott Hollandiában, Németországban, Angliában és Magyarországon. 1868-ban lett a bécsi opera szólóhegedűse, 1877-től pedig a konzervatórium tanára. Az 1860-as években gyakran lépett fel vonósnégyesével Pesten.

Bachrich Zsigmond (1841–1913)

Brácsaművész és zeneszerző. Zsámbokréten, Nyitra vármegyében született. Hangszeres tanulmányait Bécsben végezte Böhm Józsefnél. Később Bécsben lett karmester, majd Párizsban élt. Itt újságíróként és gyógyszerészként dolgozott, ugyanis nagybátyjának – aki a filozófia és kémia doktora volt – gyógyszerértára volt Párizsban, és akit betegsége miatt kellett helyettesítenie. 1869-ben tért vissza Bécsbe, ahol a Hellmesberger-kvartett brácsása lett, majd játszott Rosé vonósnégyesében is. 1869-1899 között a bécsi zeneakadémia tanára, valamint a Filharmonikusok és az Operaház zenekarának szólóbrácsása volt.

Berzon Károly (1842–?)

Sopronban született, és a Pest-budai Hangszegyleti zenedéből került Bécsbe, ahol Dontnál, Böhm-nél és Strauss Lajosnál tanult. Kezdetben a bécsi opera zenekarában játszott, majd Schaffhausenben és Dublinban lett koncertmester és tanár. Ezt követően Straus Lajos mellett volt koncertmester-helyettes Manchesterben, a Hallé zenekarban (adataink szerint 1878-ban már tagja volt az együttesnek), és játszott Straus kvartettjében is.

Csillag Herman (Ármin) (1852–1922)

Veszprémben született. A Pest-budai Hangszegyleti Zenede évkönyve szerint Csillag Ármin 1863-ban járt II. osztályba Huber Károlyhoz, 1864-ben pedig III. osztályba Ridley-Kohne Dávidhoz. Innen került Bécsbe, Böhm Józsefhez. Pályafutásával kapcsolatos, érdekes adat, hogy amikor Sibelius 1885-től a helsinki konzervatóriumba járt hegedűre és zeneszerzésre, 1887 őszétől Csillag Herman lett a hegedűtanára. Sibelius – mint Csillag-növendék – ekkor a konzervatórium vonósnégyesének második hegedűse volt. Csillag briliáns, temperamentumos hegedűs volt. Sibelius visszaemlékezése szerint „elsőrangú hegedűs és kiváló tanár volt, nagy, szélesen ívelő hegedűhanggal. Biztos technikával rendelkezett és kristálytisztán hegedült.” Sibelius még Wegeliusnál tanult zeneszerzést, amikor 1889 április 13-án Csillag közreműködésével mutatták be A-dúr szvitjét (Csillag Hermann, Karl Fredrik Wasenius és Wilhelm Renck előadásában), május 29-én pedig a-moll vonósnégyesét (Csillag, Wilhelm Santé, Wasenius és Renck összeállításban).

* * *

Böhm József kiváló tanítványa, Joachim József olyan hegedűsöket adott a világnak, mint Auer Lipót (1845–1930) és Hubay Jenő (1858–1937). De ez már egy újabb fejezete a magyar hegedűjáték történetének.

Rakos Miklós

Új hangversenytermet avattak Wroclawban

Szeptember 4-én a lengyelországi Wroclawban felavatták a Filharmónia új épületét, benne egy nagy befogadóképességű, modern akusztikájú hangversenyteremmel. A National Forum of Music elnevezésű közép-európai testvérintézmény megnyitó ünnepségére hivatalos volt Káel Csaba, a MüPa vezérigazgatója is.

I Ön éppen most érkezett haza Lengyelországból, ahol Wroclawban részt vett az ot-tani MüPának, vagyis a Filharmónia új épületének megnyitó ünnepségén.

– A lengyelek jelenleg nagy hangverseny-építési lázban vannak. Korábban Katowice-ben adtak át egy hangversenytermet, Wroclaw után pedig Gdansk és Szczecin következik. Mindez természetesen jobban érthető, ha meggondoljuk, hogy Lengyelország milyen jelentős zenei kultúrával rendelkezik, és hogy az ország sokkal inkább decentralizált, mint mondjuk Magyarország. Egyébként ezt igazolja az a körülmény is, hogy magában a fővárosban, Varsóban, még nem épült ilyen modern akusztikájú hangversenyterem.

I Milyen a wroclawi filharmónia új hangversenyterme a MüPával való összevetésben, amelyre egyébként a honlapjukon is hivatkoznak?

– Ennek a hangversenyteremnek az érdekessége számunkra, hogy az akusztikáját ugyanaz a Tateo Nakajima nevű japán akusztikus készítette, aki az azóta átalakult Artec műhely tagjaként Russell Johnsonnak, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem akusztikusának volt a munkatársa a MüPa építésekor, és ez az első önálló munkája.

A terem formája és akusztikai megoldásai azonban már eltéréseket mutatnak, ami jelzi, hogy az eltelt 10 év lényeges újításokat hozott.

I Melyek ezek az újítások?

– A canopy, vagyis a hangvető végigmegegy a termen, tehát a plafon teljes egészére fel van szerelve. Ez egyrészt akusztikailag is érdekes lehetőséget kínál, másrészt olyan praktikus szempontot valósít meg, amelynek révén a harmadik emeleti erkélyt a hangvető leengedésével le lehet zárni. Ez azért lényeges, mert vannak olyan méretű produkciók, amelyek számára kimondottan előnyös a szabályozható, vagy a kisebb belmagasságú terem. Elsősorban a kamarazenei, a historikus vagy a kortárs zenei hangversenyekre gondolok.

I Mi változott a terem formai kiképzésében? Megtartották a cipősdoboz arányokat?

– Valójában ők is a shoe-boxból indultak ki, de az arányokat jobban megváltoztatták. Nem annyira hosszú a terem, hanem szélesebb. Ugyanakkor az első emelet szintje nagyobb kapacitású, aminek következtében a földszint utolsó sorai közelebb esnek a színpadhoz. Ugyanígy a kötetlenebb elrendezésű kórusülések is közelebb vannak a színpadhoz.

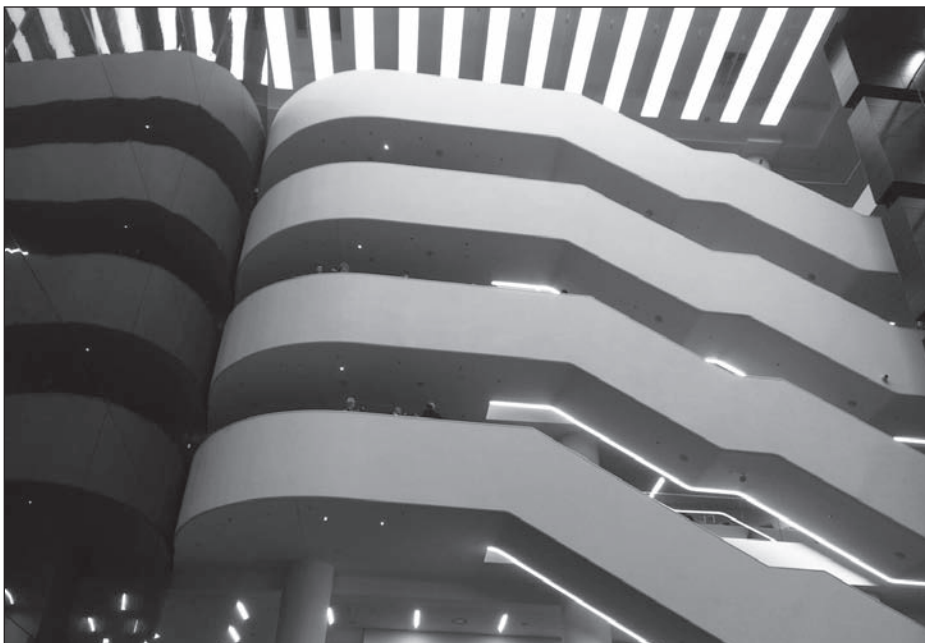
! Kívülről milyen az épület?

– Tekintve, hogy a Filharmónia az óváros központjában található, a tervezők olyan külső kialakításra törekedtek, ami a modernista irányzat ellenére harmonizál a városképet meghatározó építészeti hagyományokkal, ugyanakkor absztrakt módon hangszerek képzetét is felidézi. Északi város lévén

Wrocławra jellemző a téglapítkezés, valamint a magas háztetők, ezért mind színben, mind formai megoldások tekintetében igyekeztek hangsúlyozni ezt a tradíciót. Az épület előtt nagy tér helyezkedik el, ami lényegében összeköti azt a történelmi belvárossal. Ez alatt a tér alatt komoly parkolórendszer kapott helyet, ami az épülettel is kapcsolatban áll, de a térről is megközelíthető.

! Milyen az épület belső elrendezése?

– Van három kamaraterem, amely mozgatható paravánok segítségével az igényeknek megfelelően alakítható. Emellett a hangzó kamrákon is bővített kicsit Nakajima. Érdekesség, hogy a kamaratermek építészeti stílusukban meglehetősen különböznek a hangversenyteremtől.

! Kik fogják megtölteni ezeket a termeket?

– Wrocław Lengyelország harmadik legnagyobb városa. A lélekszám 600 000 fő körül van, ami az agglomerációval együtt kb 1 000 000 embert tesz ki. Az ottani szakemberek azt mondják, hogy ha a kamaratermek és a hangversenyterem teljes kapacitással működik, akkor mintegy 3000 eladott jeggyel lehet számolni, ami a mi befogadóképességünk ismeretében számomra kicsit irreálisnak tűnik. Tapasztalatom szerint ez a szám nagyjából egy kétmillió város igényeit tudja kielégíteni. Ráadásul Katowice is viszonylag közel van. Lengyelország azonban egy csaknem negyvenmillió nagy nemzet, amelyik a saját nemzeti zenéjére, sőt a kortárs zenére is nagy hangsúlyt fektet.

! Milyen rezidens együtteseknek ad otthont az épület?

– Két saját együttesük van. Az 1945-ben alapított szimfonikus zenekar, énekkarral, fiúkorussal, kamarazenekarral. Emellett van egy barokk együttes is, valamint többféle kamarazenei összeállítás. A nyitóhangverseny első felében a barokk együttes lépett fel, a szünet után pedig a szimfonikus zenekar. A hangverseny egyébként a Kunst der Fuge hangjaival kezdődött, és az egyes hangszereket nagyon szellemesen a tér különböző pontján helyezték el, ami alkalmas volt az akusztikai lehetőségek kiaknázására. A második részben pedig Karol Szymanowski Symphonie concertante című IV. szimfóniája hangzott el, Piotr Anderszewski közreműködésével. Ezáltal volt egy nagyon szép íve a hangversenynek, épp azzal a céllal, hogy bemutassák a terem sokoldalú akusztikáját.

! Terveznek-e valamilyen együttműködést a jövőben a wrocławai hangversenyteremmel?

– Erről még korai lenne beszélni, hiszen egyelőre még az új hangversenyterem orgonája sem készült el. Ez egyébként a MüPa esetében is így volt. Mindenesetre az Európai Hangversenyterem Szövetségén, az ECHON keresztül, amelynek nyilván az új wrocławai koncertterem is hamarosan tagja lesz, nem zárható ki a későbbi együttműködés.

Kaizinger Rita

Az új koncertteremről további információk találhatóak a www.nfm.wroclaw.pl honlapon!

Christoph Plass

A menekülteknek otthont nyújtó zenekarok

Sok olyan, ma már történelminek számító zenekar létezik, amelyeket menekültek alapítottak, nem ritkán a megélhetésükért folyó küzdelem részeként. Ezeknek az együtteseknek a kezdeti szárnycsapásai rámutatnak arra, milyen erővel képesek az emberek belevetni magukat az új haza keresésébe, és mindeközben milyen kockázatokat hajlandók magukra vállalni.

„Az otthonom ott van, ahol a szüleimmel lakom” – írta egy kislány a kihelyezett jegyzetpapírok egyikére. Az ő véleménye is fellemerült arra a falra, amely annak kérdésével szembesíti a látogatókat, mit is jelent számukra az otthon, a haza fogalma. A Hofban található Bayerisches Vogtland Múzeum „Menekülés, üldöztetés és integráció” című tárlata 400 kiállítási tárgy és számos ötlet segítségével próbál képet alkotni arról, mi az, amire minden embernek szüksége van, de mégsem lehet mindenkinek osztályrésze. Különleges zenekarok történeteinek elmesélésével bemutatja, hogy a zene nem csupán átvitt értelemben jelenthet segítséget a hovatartozás megtalálásában, hanem sok ember számára arra is lehetőséget adhat, hogy új hazára találjanak.

A Philharmonica Hungarica például az 1956-os forradalmat követően menekülni kényszerült magyar zenészek számára jelentett menedéket. A menekültek kezdetben Baden bei Wien-be érkeztek, majd később áttelepültek a ruhr-vidéki Marlba, ahol nemcsak európai hírnévre tettek szert, hanem együttműködésük eredményeként új hazára is leltek. A Szovjetunió megszűnését követően megingott otlétük jogalapja, gyengült az összetartás, és a zenekar felbomlott; talán éppen azért, mert már nem volt közös feladatuk. A zenekar azonban több mint ötven évig otthont biztosított közel száz zenész számára.

Hasonlóan kezdődött a történet a frankföldi Hofban is. A nagyvezér lelket számláló városba a II. világháború után kétmillió háborús menekült érkezett. Akiknek nem maradt hely a város előtt kialakított menekülttáborban, azokat a hofiak otthonaiban szállásolták el. A menekültek közül tizenötezen maradtak, települtek le a városban, alapítottak családot, vállalkozást és egyesületet. A város és az itt lakók élete ma teljesen más lenne, ha az otthonukból elűzött emberek nem hozták volna magukkal tehetségüket, tudásukat és elkötelezett munkájukat. Éppen ezért a helyiek egészen másként tekintenek a mai me-

nekülthullámokra és menedéket kérő emberekre, mint az ország más régióiban élők. Ők ennek köszönhetik saját zenekarukat, amely évtizedek óta a régió egyik kulturális bástyája, pedig a zenészek annak idején, amikor elkezdték első közös próbáikat, még büntetésre is számíthattak ezért.

1945 nyarán az amerikaiak megszállták a várost, és a németeknek gyülekezési tilalmat rendeltek el. „Az első próbákat tehát titokban kellett megtartanunk a ‚Zur Linde’ vendéglő kisházában” – írja le Inka Strampfl a zenekar krónikájában. Tíz zenész – többnyire a Szudéta-vidékről érkezett menekültek, valamint a város korábbi, a háború miatt 1941-ben feloszlott zenekarának tagjai – egy új együttes alapításával próbálták megelőzni a munkanélküliséget és visszahozni a kultúrát a városba. A lakosság titokban segítette munkájukat: az egyik gyártulajdonos hamarosan jobb próbatermet bocsátott rendelkezésükre (amelyet a zenekar a mai napig, immár felújított állapotban zeneiskolaként használ), a helyi gimnázium egyik zenetanára pedig külön próbákat tett számukra lehetővé. Szigorú titoktartás mellett a zenészek rendszeresen találkoztak az iskola aulájában is, hogy meghallgassák a begyakorolandó művek hanglemefelvételeit.

Később azután a lényegében véve illegális zenekar a nyilvánosság elé is kimerészkedett. A zenészek nyilvános hangversenypróbára hívták meg a város előljáróit. A meghívottak listáján szerepelt a kulturális kérdésekre felelős amerikai tiszt neve is, akit az elmondások alapján annyira felvillanyozott az előadás, hogy ott helyben feloldotta a zenészek gyülekezési tilalmát. A megszállók e kegyes tettének köszönhetően a zenekar már 1945 őszén – négy hónappal tényleges engedélyének kézhezvétele előtt – megtarthatta első nyilvános hangversenyét az akkori városi színházban. És noha az együttes az elkövetkező években számos átalakuláson és átszerveződésen esett át, azon a napon, 1942. szeptember 12-én megszületett a

Hofi Szimfonikusok zenekara, amely ma egy tucat országból érkezett mintegy száz zenésznek biztosít „otthont”.

A zenési hivatás tehát több mint egy állás, amely segít idegen földön saját lábra állni. És ha már a hivatásának él, inkább választ magának olyan helyet, ahol van miért dolgoznia. Ez gyakran eredményezi azt, hogy az úton lévő hamar letelepedik, és ha teheti, többnyire marad is, hiszen idővel beilleszkedik az új helyen, amely otthonává, akár második otthonává válik, olyanná, amelyről egy életen át álmódott, mint például Izraelben.

Amikor 1948 után a zsidóság a világ minden részéről Izraelbe akart eljutni, abba az országba, amelyet a saját állam ígéretével hoztak létre számukra, a kultúra is virágzásnak indult. Az Izraeli Filharmonikus Zenekar koncertjeire 1950-ben 40 ezer bérletet adtak el, a zenészeknek minden hangversenyt tizenkétszer kellett megismételniük. Sokan közülük még azelőtt érkeztek, hogy államuk hivatalosan megalakult volna. A veszedelem közeledtét látva a náci Németországból, Kelet-Európából és Oroszországból menekültek ide. A zenekar, amely annak idején a kulturális és társadalmi hídfő szerepét töltötte be számukra a még idegen országban, ahol saját hazát kellett kialakítaniuk, 1936 óta áll fenn, és az országra jellemző színes és gazdag zenei élet közepette azóta is a legfőbb mércének számít.

A ma Izraelben működő 17 zenekar zenészei nem a fizetésükből fognak meggazdagodni. Az Izraeli Kamarazenekar tagjai közel ezer eurót keresnek egy hónapban, míg létfenntartási költségeik legalább olyan magasak, mint Németországban – árulta el Christiane Yehudin Peterseim, a zenekar fuvolistája. Ezek a zenekarok azonban kapcsolódási pontot biztosítanak a világ összes tájáról érkező zsidók számára saját kultúrájukhoz és társadalmukhoz, amire máskülönben talán nem lenne ilyen könnyen lehetőségük. És ehhez nem is kell az alternatív életmódot kínáló Netanya kibuczenekart választani, hiszen a zenészek is csak teljesen normális életre vágyanak.

Ezen a vágyon, valamint szoros kapcsolaton alapul a Bambergi Szimfonikusok zenekara is. A II. világháborút követően a bambergieknek csak pár hónappal többre volt szükségük ahhoz, hogy saját zenekaruk megtarthassa első hangversenyét, mint a tö-

lük 90 kilométernyire fekvő Hof városának. 1946 márciusában a „Bamberger Tonkünstlerorchester” elnevezésű zenekar óriási lelkesedést váltott ki mind a hallgatóság, mind a kritikusok körében. A sajtó úgy vélte, a városnak mindenképp meg kell tartania ezt a „nagyvárosi színvonalú zenekart”. A városvezetés is eszerint határozott, és a zenekar egy teljesen váratlan emberi tényező hozzájárulásával sikertörténetet írt.

Három évvel a zenekar alapítását követően érkezett a zenekarhoz Joseph Keilberth karmester, aki korábban a berlini és a drezdai állami operánál dolgozott, illetve a Német Filharmonikus Zenekart dirigálta Prágában. A bambergi zenekar soraiban legnagyobb meglepetésére prágai kollégái nagy részét látta viszont, akik frankföldi zenésztársaikkal összeolvadva alkották a zenekart. „Ami a viszontlátás hatására a szívekben megmozdult, az mind-mind zenévé változott” – jegyezte fel naplójába Keilberth 1946-ban első közös koncertjükéről. „Ez a magasztos óra teljesen magával ragadta a Bambergi Szimfonikusokat.” És a helyi adottságokkal ki

egészülő prágai hagyományok egészen 18 évvel később bekövetkezett haláláig megtartozták Bambergben végzett munkásságát. Mindig is lesznek azonban olyan emberek, akik egy új hazában sem képesek elszakadni múltjuktól. „Nincs olyan hely, ahol otthon érezném magam” – jelentette ki Hellmutz Karasek irodalomkritikus három éve a Hofi Múzeum „Menekülés, üldöztetés és integráció” című tárlatának megnyitóján. Sajat biográfiájának a Menekülésben címet adta. Tizenegy évesen mindenét elveszítve, éppen csak az életét mentve menekült meg a Vörös Hadsereg elől. Nem véletlen tehát, hogy azóta is az élet újrakezdésének és újraértelmezésének kérdésköre foglalkoztatja a haza és a nyelv vonatkozásában. Traumatikus élmény volt számára, mint sokan mások számára is, hogy az üldözöttekre – akkor és ma is – idegenként, betolakodóként, másokra ráakaszkodóként és oda nem tartozóként tekintenek. Az egyetlen, ami véleménye szerint segítséget jelenthet, az a párbeszéd.

A zenekar tehát nem csupán zenei szempontból, hanem szociokulturális tekintet-

ben is összefoghatja az embereket. A zenekar ideális esetben a különböző nézetek, megközelítési módok és vélemények gyűjtőegyeke kellene legyen, amely mindezek kibontakozásának teret is biztosít. A zenekar így baráti és családias közeggé válhat, egy olyan intézménnyé, amely nemcsak kollektív szerződések és próbatervek mentén, hanem emberi szinten is működik. Ehhez pedig szükség van a munkatársak nyitottságára, illetve egy kevés mozgástérre a munkaügyi szabályozások terén. De legalábbis fel kell ismernünk azt a sok kis közös nevezőt, amelyek mindig is meglesznek az emberek között, függetlenül attól, honnan jönnek. Ilyen például a zene iránti szeretetük, a tehetségük, az, hogy lelkesednek a szép hangzásért, és ezért dolgoznak. A boldogságot kutatók azt mondják, hogy a zenei rendezvények során átél, megragadó élmények a valóságban az emberek közös boldogságának pillanatai – ez is elvezethet ahhoz, hogy „otthon” érezzük magunkat.

*Christoph Plass (Das Orchester 2015/4)
Köszönjük a közlés jogát!*

Zenekart alapítottak a szír menekültek

Bár szerteszóródtak Európában, a Damaszkuszi Zeneakadémiáról mindannyian ismerik egymást. Első koncertjüket szeptember 22-én a németországi Brémában adják.

A ZUGLÓI FILHARMÓNIA

próbajátékot hirdet

BASSZUS HARSONA kiegészítő állásra

A próbajáték ideje: 2015. szeptember 28.–október 2. között.
A szakmai önéletrajz alapján kiválasztott jelentkezőket tájékoztatjuk a pontos időpontról.

A próbajáték helye: 1145 Budapest, Columbus u. 11.

A próbajáték anyaga:
Alexander Lebedev: Concerto in One Movement for Bass Trombone

Zenekari részletek / állások:

- Wagner: A Walkűrök lovaglása
- Wagner: Lohengrin – 3. felv. előjáték
- Mozart: Varázsfuvola – Sarastro F-Dur ária
- Schumann: III. Szimfónia (részlet)
- Haydn: Teremtés
- Rossini: Tell Vilmos – Nyitány
- Rossini: A Tolvaj szarka – Nyitány
- Bartók: A csodálatos mandarin

Zenekari részletek: A zenekari állások kottái átvehetők a Zuglói Filharmonia titkárságán minden hétköznap 8.00–16.00 között. A próbajátékon zongorakísérettől a Zuglói Filharmonia nem biztosít.

Jelentkezés módja: szakmai önéletrajzzal
– személyesen, minden hétköznap 8.00–16.00 óra között
– az info@zugloifilharmonia.hu e-mail címen
– 1145 Budapest, Columbus u. 11. postacímen (Karisztl Szabolcs rendezvény-szervezőnek címezve)

Jelentkezési határidő: 2015. szeptember 25.

Sikeres próbajáték esetén a kiválasztott jelentkezővel a Zuglói Filharmonia nem főállású munkaviszonyt, hanem kiegészítő, a felek megállapodásának megfelelő jogviszonyt létesít. Az erre vonatkozó részletekről a sikeres próbajátékot követően nyújtunk tájékoztatást.

2015. szeptember 1.

Záborszky Kálmán
művészeti vezető

A ZUGLÓI FILHARMÓNIA

próbajátékot hirdet

KÜRT (MÉLY ÉS MAGAS) – státuszra

A próbajáték ideje: 2015. szeptember 28.–október 2. között.
A szakmai önéletrajz alapján kiválasztott jelentkezőknek küldünk meghívást, feltüntetve a pontos időpontot.

A próbajáték helye: 1145 Budapest, Columbus u. 11.

A próbajáték anyaga:
• W. A. Mozart: Kürtverseny No. 3. 1. tétel kadenciával, vagy
• R. Strauss: Kürtverseny No. 1. 1. tétel

Zenekari részletek:

- L. v. Beethoven: III. szimfónia
- L. v. Beethoven: VII. szimfónia
- L. v. Beethoven: IX. szimfónia
- L. v. Beethoven: Fidelio, nyitány
- J. Bhrams: II. zongoraverseny
- A. Dvořák: Új világ szimfónia
- R. Strauss: Till Eulenspiegel vidám csínyjei
- R. Strauss: Hósi élet
- G. Mahler: I. szimfónia
- D. Sosztakovics: V. szimfónia

A zenekari állások kottái átvehetők a Zuglói Filharmonia titkárságán minden hétköznap 8.00–16.00 között. A próbajátékon zongorakísérettől a Zuglói Filharmonia nem biztosít.

Jelentkezés módja: szakmai önéletrajzzal
– az info@zugloifilharmonia.hu e-mail címen
– személyesen, minden hétköznap 8.00–16.00 óra között a titkárságon
– 1145 Budapest, Columbus u. 11. postacímen (Karisztl Szabolcs rendezvény-szervezőnek címezve)

Jelentkezési határidő: 2015. szeptember 25.

Sikeres próbajátékot kívánunk!

2015. szeptember 1.

Záborszky Kálmán
művészeti vezető

Marco Frei

A zenészek munkakörülményei

Ideális és valós állapotok

A zenekarok életében van néhány kényes kérdés, ezek közé tartoznak a zenészek munkakörülményei – a zenekari árokban, a színpadon, illetve a színpad mögött – is. A legfontosabb szempontok a világítás és a szellőzés mellett az akusztika, a férőhely, illetve a berendezés és a felszereltség. Sok minden van mit javítani, de melyek a legfőbb problémák?

A zenész is ember. Banálisan hangozhat e kijelentés, tartalma azonban láthatóan mégsem mindig magától értetődő. Egyes kultúrpolitikai vitákból kiderül, hogy ez a tény mégsem igazán közismert. Csak ezzel magyarázható az, hogy a németországi Adófizetők Szövetsége három évvel ezelőtt felvette az „adópenzék pazarlóinak listájára” az új bochumi Zenei Központot. Az épület jelenleg is építési fázisban van, a tervek szerint 2015 végére készül el, és lesz beköltöztethető.

Az Adófizetők Szövetsége többek között azaz érvelt, hogy már Dortmundban és Essenben is vannak hangversenytermek, és az egész projekt nem összeegyeztethető a „város amúgy is nehéz anyagi helyzetéről szóló jelentésekkel”. Ez a gondolatmenet nemcsak nagyfokú tájékoztatatlanságról, hanem a tények figyelmen kívül hagyásáról is tanúskodik. Az Adófizetők Szövetsége ugyanis nyilvánvalóan megfélemlített arról, hogy a Zenei Központ nem csupán egy újabb hangversenyteremnek, hanem a Bochumi Szimfonikusoknak és a zeneiskolának is otthont fog adni, azaz a város összes polgárának zenei központjaként működik majd. Az új épületre a fenyegető jogi következmények elkerülése érdekében volt szükség, ami bizony sokba kerülhetett volna: a Bochumi Szimfonikusok zenészeinek korábbi helyzete ugyanis katasztrófálisnak volt mondható, leginkább az akusztika terén.

Az emberek hajlamosak elfelejteni, hogy léteznek a munkakörülményekre vonatkozó, kötelező jellegű, minimális követelmények – amelyek a zenészeket is érintik. A jogalkotók erre vonatkozóan már 1975-ben létrehozták a „munkahelyekre vonatkozó rendeletet”, amelyet 2004-ben nagymértékben átdolgoztak, utolsó módosítására pedig 2010-ben került sor. „A munkahelyekre vonatkozó rendeletet rögzíti, hogy a mun-

káltató mire köteles ügyelni a munkahely kialakítása és üzemeltetése során a foglalkoztatottak biztonsága és egészségének védelme érdekében” – áll a német Szövetségi Munkaügyi és Szociális Minisztérium honlapján.

A rendelet szabályozza a munkahelyekre, valamint a pihenő, készenléti és egészségügyi helyiségekre, a világításra és szellőzésre, valamint a szobahőmérsékletre és hangvédelemre vonatkozó követelményeket. Martin Fendel zenész- és munkaügyi orvos szerint a munkahelyi rendelet „a törvényhozó szabályozásainak alapjait tartalmazza a munkahelyi körülményekre vonatkozóan, és megfogalmazza, mely követelményeknek kell teljesülniük például a hőmérséklet vagy a szellőzés terén”. Ugyanakkor véleménye szerint már ezt sem tartják be egy az egyben minden zenész munkahelyén, már csak azért sem, mert a zenészi szakmai sajátosságai miatt „természetes korlátokba” ütköznek.

„Az említett előírások megvalósítása érdekében tett minden lépés dicséretes. Azt azonban még sehol nem tapasztaltam, hogy teljes mértékben sikerült volna őket betartani. Ha ki is tűzi ezt a célt valaki, előbb vagy utóbb rá kell jönnie, hogy nem megy” – mondja Fendel. Akárhogyan megfordult, a zenészek a hely szűkösségéről, túl nagy hangerőről és rossz levegőről panaszkodtak. És éppen ez az a három alapvető kérdéskör, amelyet az említett rendelet szabályozni kíván.

Azonban nem csupán az előírások betartása fontos, hanem a légkör is, például, hogy kellemes hangulatú legyen a hangoló. „Általában azt mondják, 'nem a mi feladatunk, hogy a zenészek számára szebb életkörülményeket biztosítsunk. Dolgozzanak, és ne nyavalyogjanak.' Ez persze elég szűklátókörű megközelítés, hiszen a légkörnek is nagy szerepe van abban, mennyire elégedettek a zenészek a munkahelyükkel, mennyire

azonosulnak vele, mennyire motiváltak, és ez természetesen hatással van munkájuk minőségére is.” A zenészorvosok, köztük Fendel is, e tekintetben is megállapítja, hogy a zenekarok mindennapjaiban nagyon sok rossz és csak nagyon kevés jó példa található.

Pedig a zenészek egészségének kérdése egyáltalán nem új keletű téma, akkor sem, ha az erről folytatott viták csak az utóbbi években váltak széles körűvé. Az immár 20 évvel ezelőtt megalakult Német Zenészspszichológiai és Zenészegészségügyi Társaság (DGfMM) 2014. szeptember végén Kasselben, a „Louis Spohr” zenei akadémiaival közösen szervezte meg a „Munkahelyek a zenészegészségügy fókuszában” címmel szimpóziumát.

A zenészek egészségével foglalkozó orvosok, köztük Fendel szerint mégis „minden tekintetben komoly változásokra van szükség”, és nemcsak a régi városi színházak és hangversenytermek, hanem az újjépítésűek esetében is. Sok építészeti hibát követtek el, amelyek kiküszöbölése csak mérhetetlenül nagy beruházásokkal lenne megvalósítható. Az épületek átalakításával vagy újjak építésével sokszor „csak megbíznak egy-egy építész-irodát, amelyek látvány és esztétikum szempontjából szépet alkotnak, azonban a funkcionális szempontokat sokszor alig vagy egyáltalán nem veszik figyelembe” – állítja Fendel.

További nehézséget okoz a kultúrpolitika irányából érkező nyomás. Miután eleve szűkösek az anyagi források, és a zenekaroknak komoly takarékosági és megszorító intézkedésekkel kell számolniuk, általában elsőként a munkakörnyezet kialakításán, és ezáltal sok esetben a zenészek egészségén próbálnak pénzt megtakarítani. Fendel szerint éppen ezért az intézkedések „elvárhatósága” a központi fogalom. „Ez egyrészt vonatkozik a zenészek munkakörülményeire, másrészt arra, hogy az intézkedés milyen arányban áll a gazdasági adottságokkal. Ha olyan intézkedéseket javasolnak, amelyek gazdasági okokból nem megvalósíthatók, akkor a puska fordítva sült el: nem marad pénz, és a zenekart meg is lehet szüntetni.” A zenekarok üzemeltetői számára napjainkban külön nehézséget okoz a törvényi rendelkezésekben megfogalmazott követelmények

teljesítése. Ezért, többek között Fendel közreműködésével, kialakították az úgynevezett Légköri iránymutatást, amely összefoglalja, mely légköri követelményeknek kell teljesülniük és jellemzőnek lenniük a zenészek munkahelyén. Mikor van túl meleg, mikor túl hideg? Milyen intézkedések szükségesek a megfelelő körülmények biztosításához?

„A légkör kérdésében már akkor komoly előrelépéseket tudnánk elérni, ha ezeket az ajánlásokat mindenütt betartanák” – mondja Fendel. „De itt még nem tartunk, mert sokan még nem is ismerik iránymutatásainkat, mások meg azzal védekeznek, hogy ha betartanák az ajánlásokat, be is zárhatnák a boltot.” Ha azonban elkötelezetten állunk neki a munkának, hamarosan sikerül majd eredményeket elérnünk, a művészetek terén is. A legfőbb szabály pedig az, hogy a nagyobb siker érdekében magukat a zenekarokat is be kell vonni a döntési és tervezési folyamatokba. Az érintettek bevonása Fendel szerint a zenekarok egészségügyét érintő teljes kérdéskör legfontosabb eleme. Alapfeltétele, hogy a vezető képviselőknek is legyen beleszólásuk, és a vezető képviselők legyenek meggyőződve arról, hogy a kérdésben lehet előrelépéseket elérni, mégpedig a foglalkozottak bevonásával. „Ez ugyanakkor azzal is jár, hogy a munkahely és a munkahelyi környezet kialakítása mellett adott esetben felül kell vizsgálni a munkaszervezést is.” A zenekarokat információs kampányok keretében kívánják hatékonyan megszólítani: „Egy-egy intézkedéssel nem lehet hosszú távú eredményeket elérni. Stratégiákat kell kidolgoznunk arra vonatkozóan, hogyan lehet az üzemeltetőkben és a zenekarok úgyvezetésében hosszú

távon tudatosítani és megerősíteni a kérdés fontosságát.”

Fendel különösen előremutónak tartja a Luzerni Főiskola által kezdeményezett „Corporate Health in Orchestra CHO” elnevezésű projektet, amelynek célja, hogy közös és átfogó üzemi egészségügy kialakítását tegye lehetővé a svájci hivatásos zenekarok számára. A rendkívül szerteágazó és sokrétű projekt során a témával kapcsolatos legújabb tudományos tanulmányokat dolgozzák fel, hogy azok eredményeit – már a zenei pályára készülő fiataloknak szánt korai megelőzés terén is – következetesen átültessék a gyakorlatba. A nagy hangerő, a mozgásszervek „kényszerpózkodás” miatti komoly igénybevétele, a problémás légköri és környezeti feltételek, a nem kielégítő hely- és fényviszonyok és a pszichoszociális nyomás: ezek a főbb témakörök állnak a svájci kezdeményezés központjában. A projekt felkívánja hívni a zenekarok figyelmét arra, hogyan lehet optimalizálni a munkahelyi egészség kérdését, és mely szervezeti folyamatokat lehet a zenekar életébe még inkább bevinni. A résztvevők a zenészekkel és a zenekar vezetésével közösen körvonalazzák a – fontosság vagy az anyagi lehetőségek függvényében – meghatározott időn belül megvalósítandó intézkedéseket. Mindennek kiegészítéseként segítik a kulcsszereplők közötti együttműködést is.

Fendel elmondása szerint a svájci kezdeményezés Németországban is széles körű eszmecsere tárgyává vált. Az üzemorvosok munkacsoportja hasonló németországi projekt létrehozását tervezi. „Németországban ugyan sokkal több zenekar van, de a feladat végül is ugyanaz. Én magam a svájci példa

alapján alakítom érvelésemet”, már csak azért is, mert az a munkáltatókat és a munkavállalókat egyenlő partnerként kezeli és vonja be a munkába. Mindemelllett Fendel számára egyértelmű, hogy a zenekarok üzemorvosaira is fontos szerep hárul, hiszen egyrészt a zenekarhoz tartoznak, másrészt egészségügyi ismeretekkel rendelkeznek. „Ha az üzemorvos megfelelően felkészült, időben fel tudja hívni rá a figyelmet, ha a tervezés esetlegesen hibás. Fontos lenne, hogy ez ténylegesen meg is történjen, ezért az üzemorvosokkal és szakemberekkel kötött szerződésben ez a figyelmeztetési kötelezettség az üzemorvos feladatáért hárítottan fel is van tüntetve.” Fendel belátja, hogy nem minden üzemorvos ért a zenészekhez, de hozzáfűzi: „Már ezen is dolgozunk. Az üzemorvosok szakmai szövetségén belül néhány éve megalakult a 'színpadi és zenekari' szekció, amely célzottan e témakörrel foglalkozik, és igyekszik megszerzett tudását a zenekaroknál kamatoztatni. A kilátások tehát biztatók.”

Fendel összefoglalva úgy véli, a kommunikáció fél siker, méghozzá minden területen. „Ha nem működik, annak komoly következményei vannak, amelyeket csak súlyos pénzzel lehet helyrehozni, ha lehet egyáltalán.” Ugyanakkor bizakodva tekint a jövőbe, és komoly előrelépésekre számít az elkövetkező években. „Tíz év múlva már sokkal jobb alapokon fogunk állni, sokkal kiterjedtebb körben. Ha tíz év múlva valahol új hangversenyterem épül, akkor már mások lesznek a körülmények, és az egészségügyi szempontok is sokkal nagyobb súllyal esnek majd a latba.

(Das Orchester 2015/1)
Köszönjük a közlés jogát!

Professzionális hallásvédők zenészeknek

A Budapesti Operettszínház, a Győri Filharmonikus Zenekar és a Szegedi Szimfonikus Zenekar zenészei már használják

Zenekari kedvezményért
érdeklődjön munkatársunknál!
info@fuldugo.hu +36 70 618 4021

Klasszikus zenével a halláskárosodás felé

Egyre több klasszikus zenész szenved a hallásvesztéstől, a tinnitustól vagy esetleg ezek kombinációjától, mely jelentős mértékben befolyásolja a mindennapi életüket. Az átlag ember számára is komoly bosszúságot és jelentős életminőség-romlást okoz a halláscsökkenés vagy a fülzúgás. A zenészek esetében nem csak erről van szó, hanem arról is, hogy a fellépő hallásprobléma akadályt jelent a gondtalan munkavégzésben, a zenélésben. Épp ezért ezeket a betegségeket figyelemmel kell kísérni és megfelelő módon kezelni, illetve lehetőség szerint megelőzni.

A klasszikus zenészeknél kiemelten nagy a halláskárosodás kialakulásának kockázata. Egy, a klasszikus zenészek részvételével végzett, finn tanulmány szerint a zenészek 15%-a tapasztal állandó fülzúgást, míg ez a teljes lakosságnak egyébként csak 2%-át érinti. Másik 41% a próbák alkalmával, 18% pedig csak egyes próbák során tapasztal fülzúgást. Becslések szerint a lakosság 15%-át érinti az átmeneti tinnitus.

Nem kevesebb, mint a klasszikus zenészek 43%-a él együtt valamilyen hallászervi betegséggel. Emiatt olyan hangokat, melyeket átlag hallással hangosnak érzékelünk, normál hangerejüknek érznek.

A halláscsökkenés stresszt okoz

Már számtalan írás és tanulmány foglalkozott a stressz és a halláskárosodás kapcsolatával. A halláscsökkenéssel élő személyek könnyen válhatnak türelmetlenné, hiszen nehezebben értik meg a környezetük beszédét, kénytelenek többször visszakérdezni, ráadásul zajos helyeken ez a jelenség fokozódik.

Nem meglepő tehát, hogy a zenészek 83%-a stresszesnek érzi a munkáját, hiszen esetükben különösen nagy a halláscsökkenés lehetősége, a hallásprobléma pedig kommunikációs zavarokat okoz, melyek konfliktusokat eredményeznek. A tanulmány szerint a halláskárosodással élők háromszor nagyobb valószínűséggel vélik stresszesnek a munkájukat. A tinnitus ötszörösére emeli ennek valószínűségét, a hyperacusis pedig kilencszeresére.

A zene lehet zaj

A többség ezen a kijelentésen vagy csak elcsodálkozik, vagy olyan zenékre gondol, melyek – mondjuk úgy – a nagy átlag fülének kevésbé dallamosak. De nem erről van szó. Minden zene lehet zaj. Igen, akár még a komolyzene is. Egy klasszikus zenei koncerten a hangerősség könnyen elérheti azt a

szintet, melytől akár már egy óra alatt károsodhat a hallásunk.

Bizonyára mindenki tapasztalta már azt a bosszantó jelenséget, amikor egy koncert után vagy szórakozóhelyről kilépve zúg, sípol a füle. Ez azt jelenti, hogy a hallásunk bizonyos fokú sérülést szenvedett. Általában ez a fajta elváltozás pár óra vagy – rosszabb esetben – nap elteltével elmúlik, a hallószervek pedig regenerálódnak. Azonban, ha gyakran tesszük ki magunkat jelentősebb zajhatásnak, ezek a kisebb sérülések összeadódnak és évek múltán egyre inkább észrevehetővé válik az általuk kialakult halláskárosodás.

Hangerősség	Időtartam
90 dB	8 óra
92 dB	6 óra
95 dB	4 óra
97 dB	3 óra
100 dB	2 óra
102 dB	1,5 óra
105 dB	1 óra
110 dB	1/2 óra
115 dB	1/4 óra

A tanulmányban résztvevő zenészek több mint fele szerint zajos a munkahelye. E vélemény kialakulásában jelentős szerepe van a kialakulóban lévő halláskárosodásnak. A hallási zavarokkal élő zenészek 3-10-szer nagyobb valószínűséggel ítélik munkakörnyezetüket túlzottan zajosnak.

A klasszikus zenészek a rendszeres próbák miatt erős zajterhelésnek vannak kitéve napi öt-hat órában. Egy bőgő zajsintje például elérheti a 83 dB-t, a fuvoláé és az ütős hangszereké a 95 dB-t. Ez jelentősen meghaladja a 85 dB-es határértéket, mely a maximálisan elfogadott zajsint munkahelyeken. Ilyen hangerejű „zajban” 8 órát tölthetünk el halláskárosodás kialakulása nélkül. Törvény szabályozza, hogy ha a zajt nem lehet csökkenteni, fülvédőt kell biztosítani a munkavállalók számára. Ez ugyanúgy érvényes tehát a klasszikus zenészekre is.

Hangerősség	Példa
60-70 dB	normál zongorahang
70 dB	három énekes
75-85 dB	kamarazene kis nézőtéren
84-103 dB	hegedű
85-111 dB	fuvola
85-114 dB	harsona
106 dB	üst- és lábdob
120-137 dB	szimfonikus zenekar csúcsa
150 dB	rockzene csúcsa

Ritkán használt hallásvédő

Négyből kevesebb mint egy zenész használ hallásvédőt a finn tanulmányban szereplők közül, miközben 70%-uk tapasztalt már valamilyen hallásproblémát. A vizsgált zenészeknek csupán 10–15%-a rendelkezett normál hallással, és 10%-nál valamivel többen használnak hallásvédőt.

Bár számtalan típusú hallásvédő eszközt kínál a piac, melyek között akadnak kifejezetten zenészek számára kifejlesztett darabok is, a tanulmány alanyai mégis azt állították, hogy a hallásvédőket körülményes használni. Emellett a fül dugók és a fültek többiségét kényelmetlennek tartják. Néhányan azonban a már kialakult hallásproblémájuk miatt érezték nehezen használhatóknak, mások pedig egyszerűen úgy vélték, hogy a zene nem károsítja a hallást. Zenészek számára – a zene műfajától függetlenül – rendkívül fontos valamilyen hallásvédő használata. Vannak, akik az egyszerű szivacsos fül dugókat részesítik előnyben. Ezekről érdemes tudni, hogy mivel nem tisztíthatóak, egy használat után cserélni kell őket, ezáltal elkerülhető a fülfertőzés, a fülgyulladás. Előnyük az olcsó árú, azonban egyformán minden frekvencián egyformán tompítják a hangokat, így a zene kevésbé tisztán hallható. Profesionális megoldást jelentenek a speciális zenész fül dugók, melyek szűrői a zenét tisztábban, jobb minőségben engedik át, miközben a hangerőt olyan szintre csökkentik, hogy azok nem károsítják a hallást. Használatukkal kommunikálhat az ember a környezetével, így a próbák és a koncertek során nem szükséges a kivétellel foglalkozni. Ahogy a tanulmány eredményei is mutatják, a klasszikus zenészek jelentős hányada él együtt valamilyen hallásproblémával vagy tapasztal rendszeresen fülzúgást, fülszűrést. Fontos tudni, hogy a halláscsökkenés nem visszafordítható, viszont megelőzhető hallásvédő eszköz használatával.

(Varga Zsófia)

Marco Frei

Jó példa, rossz példa

Betekintés a zenekari zenészek munkahelyi környezetébe

Rangsorok felállításának természetesen nincs sok értelme, hiszen az nem építő jellegű. Mégis szükség van arra, hogy kritikus szemmel vizsgáljuk meg a zenészek munkakörülményeit. Már csak azért is, hogy tanuljunk a hibákból, és a jövőben elkerüljük a melléfogásokat. A jelen áttekintés természetesen csak egy szeletét mutatja be a valóságnak, hiszen negatív példából sokkal több van.

Az összegzés nem is lehetne kijózanítóbb: „Nagyon sok a rossz példa, és nagyon kevés a jó” – állítja Martin Fendel, a zenészekre specializálódott orvos. „A tökéletes példát, amely esetében semmi kifogásolnivalót nem találni, még nem találtam meg, ilyen nem létezik.” Mások szerint nagy különbségek mutatkoznak e téren, illetve elmondásaik alapján a színpadon kívüli viszonyok sokszor esnek takarékosági intézkedések áldozatául.

Különösen a régi városi színházak és koncerttermek átépítési és optimalizálási munkálatai során ütközünk sokszor látványlag elkerülhetetlen akadályokba, miközben esetenként a munkakörülmények elvárható szintjét sem sikerül megütni. Ahol volt beruházásra pénz, még ott sem feltétlenül sikerült megelégedésre okot adó eredményeket elérni. Akár keletre vagy nyugatra, illetve északra vagy délre tekintünk, országszerte több a rossz vagy kompromisszumos megoldás, mint a jó. Kompromisszumos megoldásnak számít az új bochumi Zenei Központ is, amely a jelenlegi tervek szerint 2015 végétől a Bochumi Szimfonikusoknak ad majd otthont. „Nagyon örülünk az új épületnek, akkor is, ha nem lett egy luxuspalota” – mondja Steffen Schrank, aki 1991 óta a zenekar csellistája. „33 millió euró állt rendelkezésre, és bizonyos dolgok alakulhattak volna jobban, főleg a hangolók mérete és mennyisége terén.” Emellett a színpad mérete is korlátozott lehetőségeket biztosít, ezért „ügyelniünk kell arra, hogyan építjük fel a színpadot.” Azonban „a terem teljes alapterületének egy harmadát a színpad teszi ki, és ez nem kis dolog.” Az új épület tehát „átlagos minőséget képvisel”. Miután azonban korábban Bochumban katasztro-

fálisnak mondható körülmények uralkodtak, és az új Zenei Központ megvalósulása is többször bizonytalanná vált, érthető a helyiek öröme. Steffen Schrank kiemeli, hogy a tervezési folyamatba a zenekart is bevonták, és ez így lesz a jövőben is. „Az építész ugyanakkor – éppen a helykihasználás tekintetében is – nagyon konkrét elképzeléseket követ, miközben az a benyomásom, hogy tényleg fontos számára, hogy a terem kialakításával mindenki elégedett legyen.” Ezt igazolja, hogy eddig is sok egyeztetésre került már sor. „Bochumban azonban nagyon korlátozottak az anyagi keretek. Ez egy szegény város, nem rendelkezik sok lehetőséggel. Az adott körülmények között elégedettek lehetünk az eredménnyel.”

A vezetőség elmesélése alapján a müncheni Gärtnerplatz Színház jelenleg folyó és várhatóan 2016-ban lezáruló általános felújítási folyamatába is bevonták a zenekart, amely többek között betekintést nyert a tervekbe is. A zenekar próbaterme a jövőben a tetőtérben lesz, és külön gondot fordítanak majd a megfelelő árnyékolásra, szellőzésre, légkondicionálásra és hangszigetelésre. A zenekari árok lehetne nagyobb, azonban mérete marad a régi. Jó hírnek számít, hogy a szomszédos Bajor Állami Operaház átfogó megelőző programot indított a zenészek számára, de a zenekari zenészek munkakörülményei az Isar partján sem mondhatók minden tekintetben kielégítőnek. Pedig München Németország legerőteljesebben fejlődő városai közé tartozik, és szívesen büszkélkedik azzal, hogy a zenei világban vezető szerepet betöltő városok közé tartozik. A müncheni Szimfonikusoknál az ígéretesnek mutakozó vezető karmester, Kevin John Edusei

irányításával új korszak kezdődik, amelynek részeként a próbatermi környezet javítását tervezik (főként a világítás terén). Azonban a tapasztalatok Münchenben is arra engednek következtetni, hogy a pénz még nem garancia arra, hogy a zenészek munkakörülményi ténylegesen jók legyenek. A müncheni Kamarazenekar 2012 óta keres kétségbeesetten új próbatermet. Az összes lehetséges – és lehetetlen – próbaterem közötti ingázás a zenekar fennállását veszélyezteti, mind művészileg, mind anyagilag. Meglepő az is, hogy egy olyan világhírű zenekarnak, mint a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarának sincs saját, megfelelő otthona. Többnyire a Herkules-teremben játszanak, ahol a színpad túl kicsi egy szimfonikus zenekarnak, illetve a színpad mögötti terület inkább formatervezés- és munkahely-történeti kutatások helyszíne lehetne. Nagyobb projektek esetén már a Gasteig kulturális központ épületébe kell bekéredznedniük, amely a müncheni Filharmonikusok otthona.

Bár a város, amely a müncheni Filharmonikusok fenntartója, folyamatosan azt hangsúlyozza, hogy a Gasteig akusztikája nem olyan rossz, mint mondják róla, a vendégzenekarok, a szolistas és közönség nagy része ezt másként hallja, nem is szólva a színpad mögötti, enyhén dohos légkörű területekről. Mariss Jansons, a müncheni Filharmonikusok vezető karmestere és zenekara éppen ezért már évek óta kéri egy új hangversenyterem kialakítását, mindaddig azonban eredménytelenül, aminek láttán már a nemzetközi zenekari élet is a fejét csóválja. Ez a tény nemcsak a gazdag városok, hanem a rádiózenekarok által biztosított kiváló munkakörülményekről szóló mendemondákat is megkérdőjelezi. És a negatív példák sora minden további nélkül bővíthető.

A barokk gyöngyszemnek számító, gyönyörű Koblenzi Színház zenekari árka kiválóan alkalmas Mozart-operák előadására, azonban Puccini és társai műveit már egyedi formában adják elő, amit a Rajnai Filharmonikusok zenészei összemossolyogva „koblenzi előadásmódnak” hívnak. „Miután az árok nagyon kicsi, és szorosan ülünk egymás mellett, elképesztő a hang-erő” – mondják. „Túl kevés a hely, már

minden lehetőséget megvizsgáltunk, de építészeti okokból képtelenség kibővíteni.” A koblenzi zenészek ugyanakkor örülhetnek, hogy az ő zenekari áruk nem rossz irányba, hátrafelé lejt, mint ahogy az hosszú ideig Kasselben a helyzet volt. A hibát idővel kijavították, de a Rajnai Filharmonikusok székhelyül szolgáló kasseli Görreshaus próbaterme továbbra is problémás. A sok hangszert igénylő daraboknál itt is gondok adódnak: „Egy Mahler-szimfóniához szűkös a hely.” Műemlékvédelmi okokból nincs mód arra, hogy álmennyezettel vagy más megfelelő állandó megoldással javítsanak az akusztikán. Felülről nem lehet világítani, és a szellőzés is megoldatlan: „Nyáron, nagy hőség idején mintha szaunában ülnénk.”

A Rhein-Mosel-Halle 2010 és 2012 között történt felújítása is kiábrándító eredménnyel zárult a zenészek szempontjából. A multifunkcionális terem kialakítása többnyire csak a klasszikus zenének nem kedvez. „Felülről nem jön elég fény, egyes kollégák a kottaállványra szerelt lámpákkal játszanak, mert túl sötét van. Rettenetes.” A hangolók túl szűkek, és „az öltözőn semmit nem változtattak, csak más színűre festették. Sajnáljuk, és csalódottak vagyunk. Nincsenek szekrényeink, és kevés a hely. Sokaknak az átjáróban kell kipakolniuk, és ez megszokott állapot.” Pedig nem volna szabad annak lennie. Ezek méltatlan állapotok. Ha a zenészekről minőséget és telje-

sítményt várunk, akkor mindenképp komolyan is kell vennünk őket. Például meg kell nekik adnunk a minimális tiszteletet, amelynek látszata is kell legyen.

Míndez azonban láthatólag Stralsundban sem valósul meg, bár Mecklenburg-Elő-Pomerániában más problémák is vannak, gazdasági jellegűek. Amikor a Stralsundi Színházat 2008-ban, hároméves felújítást követően, Angela Merkel jelenlétében átadták, a zenészeket komoly csalódás érte. A közönség számára minden szépnek tűnhetett, de a zenekar zenészei számára annál kevésbé, főként, ami a színpad mögötti területeket illeti. Problémák adódtak a páratartalommal, és bár a hangolók a zenekari árok közelében találhatóak, a visszavonulási lehetőséget nyújtó terek a zenészek számára túl nyitottak. Az elmondások szerint ráadásul a zenekart nem vonták be a munkálatokba, hanem kész tények elé állították őket. Azt azonban meg kell hagyni, hogy a zenekari árok aránylag nagyra sikerült.

Rudolstadtban és Eisenachban is vannak problémák. Egy olyan neves zenekar, mint a Berlini Filharmonikusok esetében a színpad mögötti területek igencsak spártai jellegűek és a mai viszonyokhoz képest szűkös kialakításúnak mondhatók. Annál örvedetesebb viszont, hogy például Münsterben már megkezdtek, illetve Nürnbergben, Augsburgban és Coburgban pedig tervbe vették az általános felújítási és optimalizálási munkákat.

Kíváncsian fordul mindenki Meiningen felé, ahol a munkakörülmények már most majdnem kifogástalanok. Nem kevésbé örömteli, hogy Düsseldorfban átépítették a zenekari árkot, és Aachen új próbatermet kapott. Az erli Tiroli Ünnepi Játékok vezetője, Gustav Kuhn pedig egyenesen azzal büszkélkedhet, hogy zenekara nagyobb árokban játszik, mint a Bécsi Opera zenészei. Nagyszerű változások történtek Hannoverben is, ahol az állami opera által bérelt egykori alsó-szászországi színház széksorait és színpadát kiszerezték, és helyükön próbatermetet hoztak létre. Az akusztika is kiváló, és „rengeteg hangoló” is kialakításra került. Emellett a természetes fény bejutása érdekében ablakokat építettek be. Egy gond van csak, hogy a légkondicionálás nélküli épület nyáron nagyon felmelegedhet.

Krefeldből és Mönchengladbachból is pozitív hírek érkeznek. A teátrum vezetőjével közösen sikerült végrehajtani néhány javító intézkedést. Szűrők segítségével megfelelő időben gondoskodtak az egyéni hallásvédelemtől, és a zenekari árok világítását is kicserélték, emellett a székeket is sorra újítják fel. A siker kulcsa ez esetben is az, hogy a színház vezetője, az üzemi tanács és a zenekar vezetése megfelelő módon képes együttműködni.

*(Das Orchester 2015/1)
Köszönjük a közlés jogát!*

Christoph Schulte im Walde

Zenéljünk többet!

A Nyugatnémet Rádió nagy vállalkozása

„Már csak a várólistára lehet feljelentkezni” – olvashatják egyre gyakrabban a Nyugatnémet Rádió (WDR) honlapján a zeneközvetítési programok iránt érdeklődők. Ennek oka nem az, hogy a WDR nem rendelkezik megfelelő személyzeti kapacitással, hanem az, hogy annyira megnövekedett a kereslet, hogy várólistákat kellett létrehozni. Egyenesen következménye ez annak, hogy a felelős vezetők az elmúlt években folyamatosan bővítették és differenciálták a zeneközvetítéssel kapcsolatos tevékenységüket.

Christoph Stahl, aki 2007 óta a WDR Zenekarok és kórus főosztályának vezetője, mindig is szívén viselte a zene közvetítésé-

nek kérdését: hogy hogyan „fertőzhetné meg” a gyerekeket, fiatalokat vagy akár felnőtteket a zene szeretetével, a tágabb érte-

lemben vett zenéléssel. „Hogy valaki klasszikus zenét vagy jazzt hallgat-e, az csak ízlés kérdése, ami már a korai gyermekévekben kialakul. Ezért mindannyiunk számára rendkívül fontos, hogy a gyerekekhez minél hamarabb és minél sokrétűbben juttassuk el a zenét.” A WDR-nél erre számos lehetőség nyílik, a rádió ugyanis két zenekarral, egy jazz big banddel és egy kiváló kórossal is rendelkezik. A WDR zeneközvetítői programjának kialakítása során Christoph Stahl kezdettől fogva nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy mind a négy együtttest bevonja a munkába.

A „Plan M – Mehr Musik machen!” (Zenéljünk többet!) elnevezésű projekt részt-

veői rendkívül sokrétű és intenzív munkát folytatnak. A programok a jól bevált megközelítéseken alapulnak: ez egyik esetben a célcsoport látogat el a zenészekhez, és hallgatja meg koncertjüket, a másik esetben pedig a zenészek mennek „házhoz” a gyermekekhez és fiatalokhoz. Ami különlegessé teszi a programot, az a tartalom és a megvalósítási forma.

Kiváló példája ennek a felsőbb évfolyamokba (5. osztálytól) járó gyerekeknek szóló „Rhapsody for You”, amelynek keretében zeneszerzés (is) folyik. A WDR Funkhausorchester zenekar tagjaival közösen, Gershwin Kék rapszódiajének inspirációja alapján a tanulók „iskolarapszodiát” hoznak létre. Akit a zeneszerzés kevésbé érdekel, az részt vehet műsorvezetői, riporteri vagy táncos workshopokon, amelyek szintén a „rapszódia-csomag” részét képezik. A program végén minden résztvevő egyszerre színpadra lép: a Funkhausorchester művészei, az „iskolarapszódia” szerzői és az újonnan képzett riporterek, műsorvezetők és táncosok is.

Ma már nem számít különlegességnek, hanem országosan elterjedt szokás az, ha egy zenekar „gondjaiba vesz” egy iskolát. A WDR Funkhausorchester esetében azonban ez a kapcsolat egy teljes évre szól, és nem szorítkozik a zenészek iskolában tett egy vagy két látogatására. A gyerekek meghívást kapnak, hogy a hivatásos zenészekkel együtt zenélhessenek a neves Kölni Filharmónia zenekarban. A „PlanM@Philharmonie: Music in Motion” elnevezésű projekt keretében a fiatalok természetesen szorgalmasan gyakorolnak, még azt követően is, ha már túl vannak a Köln legnagyobb hangversenytermében megrendezett hangversenyen. Azt követően ugyanis az iskolában tartandó koncertre is fel kell készülniük. A fiatalok lehetőséget kapnak továbbá arra is, hogy belekóstoljanak a zenekritikusi szerepkörbe is. A kritikák megírásához, lefésztéséhez, versben vagy videóklip formájában történő megfogalmazásához a két élő program kínálja az alapanyagot. A végeredményeket pedig közzéteszik a WDR honlapján.

A „Rhapsody for You” és a „zenekari gondviselés” csak kettő a „Plan M” keretében kínált, a komolyzene mellett természetesen az éneklés és a jazz területeit is lefedő kilenc fő program közül. Az abszolút kedvenc a „Jönnék a fúvósok...”, de nem egyedül! elnevezésű, amelynek keretében a WDR kamarazenei együttese egész Észak-Rajna-Vesztfáliát bejárja. Az iskolákban és óvodákban tartott

rövid koncertek során a zenészek a WDR műsorvezetőjének közreműködésével bemutatják a hangszereket is, és közös éneklésekre is sor kerül. Ugyanezen az elven, de egy kicsit más tematikával működik a „Fúvósok és az irodalom” című program, amely már a felsős általános iskolásokat szólítja meg. A rézfúvós ötös és a WDR műsorvezetője Leonard Bernstein West Side Storyját adják elő, és belehallgatnak Shakespeare Rómeó és Júliájába. Mindez sok időt, és mint minden „Plan M” program, az új ötletek mellett folyamatos, professzionális szervezést és felépítést igényel.

Ez utóbbiról Mirjam von Jarzebowski, a WDR Zenekarok és kórus főosztályának munkatársa gondoskodik, aki gyakornokként kezdte tevékenységét a WDR-nél. A megszokott gyakorlattal ellentétben, amely azon alapul, hogy a gyakornokok lehetőség szerint kóstoljanak bele, ha csak rövid időre is, de minél több részleg munkájába, ő a WDR-nél kezdettől fogva a WDR zenekarinak és kórusainak munkájára összpontosított, és lehetősége volt továbbfejleszteni a már meglévő gyermek- és ifjúsági sorozatokat, illetve elkezdni dolgozni azon a koncepción, amely ma „Plan M” néven oly sikeresen működik. A másfél éves gyakornoki idő leteltével saját szerkesztői állást hoztak létre számára. Ez egyértelműen mutatja, milyen jelentőséget tulajdonítanak a WDR felelős vezetői a zene közvetítésének úgy napjainkban, mint a jövőre nézve, főként olyan időkben, amikor mindenki, a WDR is, komoly megszorításokat alkalmaz.

„A zene közvetítése számomra elsőként azt jelenti, hogy az érzelmekre hatunk: a gyerekeknek és fiataloknak lehetővé tesszük, hogy nagyszerű hangversenyélményekben legyen részük, és személyes kapcsolatot alakítsanak ki zenészeinkkel” – írja le munkájával kapcsolatos elképzeléseit, amelyek ma már egészen más és sokrétűbb folyamatokat feltételeznek, mint annak megválaszolása, hogy hogyan szól egy kürt, vagy hogyan kell játszani a csellón. Ugyanakkor ezeknek a megközelítéseknek is megvan a létjogosultságuk, mint ahogy azt a WDR együttesének internetes „hangdoboz” is igazolja immár több mint öt éve. Mi az a zenekar, mit csinál a karmester és mit a hárfás? A választ keresve évente mintegy fél millióan (!) kattintanak rá a „hangdobozra”, tehát ez a fajta elsődleges információforrás sem tekinthető alulértékeltnek.

Ha azonban Krächz felügyelő és asszisztense, Dr. Kläver – akiket Észak-Rajna-

Vesztfáliában már minden gyermek ismer a gyermekrádióból – a Kölni Rádió épületében közel 200 általános iskolás szemelátára és füle hallatára nyomozást folytat, akkor az azt jelenti, hogy az izgalmas estét megelőzően minden biztonnal sor került már – az internettel ellentétben – közvetlen, személyes találkozásokra is: a rádió kórusának énekesei dalokat tanítottak az iskolásoknak, ötleteket adtak az énekléshez, a helyi pedagógusokkal koreográfiákat hoztak létre, jelmezeket alkottak, azaz intenzív közös munkában vettek részt. A két detektív bűnügyi kalandjaival tarkított rendezvények rendszeresen telházal kerülnek megrendezésre.

A rádióknak, így a WDR-nek is, egy egészen egyedi kihívással is szembe kell néznie a zeneközvetítés vonatkozásában. „Olyan formákat kell találnunk, amelyek műsorban is leadhatók, és amelyekkel széles körben elérhetjük a rádióhallgatókat. Olyan adássorozatokat kell létrehozunk, amelyek élőben és az adón keresztül is – vagy csak kifejezetten az adón keresztül – jól működnek.” Ez pedig nagy kihívást jelent. Hasonlóan gondolkodik Mirjam von Jarzebowski is: „Fontos számunka a WDR rádióadóival és a televízióval folytatott együttműködés is. A WDR saját infrastruktúrája komoly előnyöket biztosít számunkra, és ezeket ki is kívánjuk használni.”

És már meg is született a következő ötlet: a Bajor rádiónál dolgozó kolléganőjével, Juliane Ludwiggal közösen életre hívták az ARD zenekarok ARD Education hálózatát. Az oktatási kérdésekért felelős munkatársak közötti rendszeres tapasztalat- és eszmecsere következtében 2014 szeptemberében többek között létrejöhett az első ARD Education koncert. Christoph Stahl ugyanakkor szervezeti és a kollektív munkaszervezésekkel érintő kérdéseken törli a fejét, hogy hogyan lehetne a WDR négy együttesének zenészeit és énekeseit a jövőben még intenzívebben bevonni a közvetítői munkába. Hiszen számos, kisebb csoportokban végzett tevékenységre munkaidőn kívül kerül sor. Ideálisnak tartaná, ha minden ilyen jellegű tevékenység munkaidőben történne, hogy azon zenészek és énekesek munkájára is lehessen számítani, akik jelenleg az időtényező miatt nem vesznek részt a zeneközvetítői feladatok el látásában. E kérdés megoldása lehetővé tenné, hogy a jövőben tovább bővüljön a programok és fellépések száma.

(Das Orchester 2015/3)
Köszönjük a közlés jogát!

Christoph Schulte im Walde

Offenzíva

Több mint közönségszerzés

Közönségfejlesztés, oktatási programok, széles körű ismertség és nyitás kifelé – csak néhány azon feladatok közül, amelyek hosszú ideje a legfontosabbnak számítanak a zenekarok és hangversenyszervezők életében. A tét egy nagy hagyományú, a társadalom életét évszázadokon át meghatározó ágazat jövője és annak művészeti felfogása. Milyen lehetőségeink vannak arra, hogy ezt a kulturális örökséget átmentsük a 21. századba? Melyek a legfontosabb tennivalók?

„A jövőnek sok neve van: a gyenge úgymond, elérhetetlen, a gyáva úgymond, ismeretlen, a bátor lehetőségnek nevezi.” Victor Hugo aforizmája nyilvánvalóan elsősorban az egyes embernek jelent útravalót, alapgon-dolata azonban minden további nélkül vonatkoztatható társadalmi csoportokra, kezdeményezésekre és egyesületekre, nem utolsósorban pedig a kulturális intézményekre, köztük hangversenytermekre és zenekarokra is. Számukra is fontos kell legyen, hogy felvértezve nézzenek a jövőbe és saját jövőjük elé. A technológiai és társadalmi szempontból is egyre gyorsabban változó világunkban fel kell kutatunk, és ki kell használnunk a rendelkezésre álló lehetőségeket, hogy a múlt ránk bízott kulturális örökségét átmentsük a 21. századba. Ehhez talán nem is kell bátornak lenni, Victor Hugo idézetét át is alakíthatjuk, és mondhatjuk azt is, hogy az elszánt és kreatív emberek azok, akik számára a jövő nem tűnik elérhetetlennek vagy ismeretlennek, hanem akik lehetőségként élik meg azt.

Németországban és természetesen Németország határain túl is számtalan jövőbe mutató tevékenység folyik, amelyek mindegyike nagyfokú kreativitást mutat az újra és újra felmerülő kérdés vonatkozásában, hogy hogyan érhető el a közönség egyes rétegei, hogyan alakítható, illetve „nevelhető ki” a holnap közönsége a holnap számára, és miben tudnának maguk a zenekarok is fejlődni e téren. Sok esetben nincs is szükség különösen látványos, költséges vagy médiahatékony akciókra, hogy egy zenekar „támadásba lendüljön”, bekerüljön a város vagy régió vérkeringésébe, és ismertté váljon azok körében is, akik nem tartoznak törzsközönsége tagjai közé.

Közel kell kerülni az emberekhez, hiszen

ideális esetben közülük kerülhetnek ki saját lobbistáink. Csak fel kell ismerni, és ki kell használni az ebben rejlő, ugyanakkor tökéletesen kézenfekvő lehetőségeket: gondoljunk csak a Bertelsmann Alapítvány 2010-es felmérésére, amely szerint a német lakosság kétharmada nélkülözhetetlen kulturális értéknek tartja a klasszikus zenét és a zenés színházakat. Ha ezen emberek nagy része nem jár színházba vagy koncertre, a zenekarnak kell hozzájuk mennie, és ez már sok helyen régóta így is működik. Talán nem mindig olyan szokatlan módon, mint Közép-Svájcban, ahol tavaly ősz óta a Luzerni Szimfonikus Zenekar „zenekocsija” járja a környéket a középkori vándorzenészek hagyományait felelevenítve. A svájciak tehát kreatív megoldásokat találnak ki, hogy találkozhassanak közönségükkel, akár csak a „Baden-Württembergi Új Zene Hálózat”, amely a 2014-es Donaueschingeni Zenei Napok kezdetén látványos emeletes buszt indított útjára a tartományban. A megállóban – templomoknál, kulturális központoknál és iskoláknál – minden kizárólag az „új zenéről” szólt. Ezáltal pedig sikerült közelebb hozni egymáshoz az előadókat és a közönséget, ami különösen a speciális új zenei repertoár miatt volt jelentős esemény.

Mindeközben új szövetségek is kötődnek zenekarok és egyesületek között, amelyek szintén lehetőséget nyújtanak a magukat a klasszikus zenétől távol érző társadalmi csoportok megszólítására. Eddig közel 700 ezer látogató nézte meg a YouTube-on Lorin Maazel két évvel ezelőtt készült videóját, amelyen rajongói szerelésbe öltözve vezényelte a Münchener Filharmonikusokat és kórusukat, hogy ezzel buzdítsa az FC Bayernt a bajnokok ligája döntőjének meg-

nyerésére. A ténylegesen létező médiatársadalom tengernyi lehetőséget kínál a zenekarok számára a hangversenytermeken túl is. A Berlini Filharmonikusok digitális hangversenyterme ennek egyik legnagyobb példája. De természetesen lehet kisebb léptékben is gondolkodni. A lényeg, hogy a technológiai eszközöket a művészi tartalmak közvetítésének szolgálatába állítsuk. Ugyanis már rég nem igaz az az elcsépelet közhely, hogy a klasszikus zenei élet képviselői az innovatív fejlődés helyett inkább a „rég, hagyományos módszerekhez” ragaszkodnának.

A jövő szempontjából meghatározó lesz az is, hogyan áll hozzá a „klasszikus” hangversenyszervezés a már régóta multikulturálisá váló társadalomhoz, hogyan alkalmazkodnak a programszervezők ahhoz a tényhez, hogy Joseph Haydn vagy Georg Friedrich Händel zenéjét nem lehet minden előkészület nélkül például egy alapvetően keleti gyökerekkel bíró közönség elé tárnai. Ezzel kapcsolatosan is léteznek már nagyszerű projektek, amelyek keretében a nyugat-európai zenei hagyomány párbeszédet alakít ki más kultúrkörök hangzásvilágával: a crossover nemcsak a pop, a rock és a klasszikus zenei stílusok keveredését jelentheti, hanem interkulturális találkozást is. Vannak együttesek, például a „L'arte del mondo”, amelyek a „kultúrák összecsapását” pozitív célra használják fel, így például az európai barokk zenét az ugyanazon korban íródott arab zenével kombinálják, és ezáltal képesek megszólítani a közönséget, amely mindkettőnek csodálója.

Számos bevándorló háttérű kisebbségből származó ember él milliós városainkban, a jórészt általuk lakott negyedekben. Miért ne lehetne őket is felkeresni hangszerünkkel, hogy egy időre szomszédjaikká, és ezáltal számukra is láthatóvá, hallhatóvá váljunk? A berlini Konzerthaus zenészei „Na, mit szólsz, Berlin?” elnevezéssel saját fesztivált indítottak, és koncertjeik helyszínül ezeket a zártnak mondható, különálló negyedeket választották.

Eddig még viszonylag kevés olyan projektről tudunk, amelyek célja a generációk összefogása lenne. A gyerekek és nyugdíjasok egyidejű zenei szórakoztatása, a zenéről való közös beszélgetés, akár közös zene-

szerzéssel és a szerzemények saját kezű előadásával, mind-mind olyan élmények és tapasztalatok, amelyek mindkét generáció számára hasznosak lehetnének. Az egyes generációknak külön-külön ugyanakkor számos zenekar kínál professzionálisan megtervezett „zeneközvetítői” programokat, és az elmúlt években számos újfajta kezdeményezés is indult e téren, hiszen ma már nem elegendő egy csellóval ellátogatni az óvodákba vagy iskolákba, vagy a trombita fúvókáját a kezükbe nyomni. Hozzá kell azonban tenni, hogy ennek az „alapozó” munkának a jövőben is van létjogosultsága, és semmiképp sem szabad alábecsülni a jelentőségét, hiszen sok esetben ezek az alkalmak jelentik a klasszikus zenével való első találkozás lehetőségét.

A komolyzene színvonalas közvetítésével ugyanakkor még mélyebbre kellene menni, és meg kellene szólalni a gyermekek és fiatalok érzelmeit is. Számos innovatív pedagógiai koncepció létezik már és kerül gyakorlati megvalósításra, amelyek egyéni módon adnak választ azon csoportok különböző igényeire és szükségleteire, amelyeket el kívánnak érni. A Kölni Nyugatnémet Rádió Zenekara „Plan M – Mehr Musik Machen” elnevezésű programja több folyamatosan kiértékelt és továbbfejlesztett projektet is kínál, és mindig szem előtt tartja, hogy a lehető legszorosabbra kell fűzni a kapcsolatot a zenészek és azok között, akik elfogadják a workshopokra, látogatásokra, viszontlátogatásokra és rendezvényekre szóló meghívókat. A kulcsszó

a folyamatosság, ami azt jelenti, hogy fel kell kelteni az érdeklődést, hogy a zenekarokkal, big bandekkel és kórusokkal, valamint az ő zenéjükkel való egyszeri és talán első találkozás ne váljon első és utolsó alkalommá.

És végül, de nem utolsósorban a kultúra életképességének fenntartása szempontjából rendkívül meghatározó szerep jut – és jutott mindig is – azoknak, akik terveznek, szerveznek, megvalósítanak és reflektálnak: ők a menedzsment tagjai, akik évekre előre hoznak a jövőt meghatározó döntéseket, és határozzák meg a jövőbe mutató irányt, egyedi profilt kölcsönözve ezzel egy-egy zenekar vagy hangversenyterem számára, vagy éppen ellenkezőleg. E tekintetben is történt számos pozitív változás az elmúlt években. Ugyanakkor továbbra is ésszerűen kell tartani azt, mely társadalmi környezetben tölti be ma a kultúra a maga szerepét, illetve a neki kiutalt szerepet.

Tudatában kell lennünk annak, hogy a mai világ rendkívül összetett, és további komoly változások előtt áll. Egyes gazdasági szakemberek a „nagy 21. századi átalakulásról” beszélnek, és ez alatt a globális társadalomban és természetesen főként az egyes emberek életében bekövetkező alapvető változásokat értnek. Tíz vagy húsz év múlva az emberek egészen más módon elégitik majd ki (kulturális) igényeiket, mint 20 évvel ezelőtt, ami a menedzsment szintjén stratégiai gondolkodásmód(váltás)t igényel, hogy sikerüljön megteremteni a kulturális intézmények jövőképes létezésének és fenntartásának feltételeit. Ezzel természetesen semmiképp nem a zenekarok kizárólag gazdasági szempontok alapján történő működtetése mellett kívánunk érvelni. Éppen ellenkezőleg. Egy színház igazgatási vezetője vagy egy hangversenyterem intendantsa igényeik és feladataik vonatkozásában is jelentősen különböznek egy áruházcsoport menedzsmentjétől.

Az elmúlt években számos olyan publikáció látott napvilágot, amelyek a zenekaroknak és zeneszínházaknak szánt, gazdasági szempontú koncepciókat, ötleteket és gyakorlati modelleket bocsátottak vitára. Mindezek az ösztönző írások jóval túlmutatnak a kulturális menedzsment mindennapi feladatain, és azoknak az embereknek szólnak, akik elszántan és esetleges kockázatok vállalására készen állnak a jelen kihívásai elé, hogy harcba szálljanak a jövőért. Visszatérve az cikk elején idézett aforizmára: a gyengeség vagy a gyávaság nálunk szóba sem jöhet!

*(Das Orchester 2015/3)
Köszönjük a közlés jogát!*

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

művészeti vezető: Csaba Péter

BRÁCSA SZÓLAMVEZETŐI próbajátékot hirdet

A próbajáték időpontja: **2015. szeptember 26. (szombat), 10.00**

A próbajáték helye: **a zenekar próbaterme (1088 Budapest, Múzeum u. 11).**

A próbajáték anyaga:

I. forduló:

- 2 szabadon választott tétel (gyors és lassú) J.S.Bach hegedűre írott Szólószonátáiból és Partitáiból, vagy a Csellószvittekből
- Az alábbi versenyművek valamelyikének 1. tétele kadenciával:
K. Stamitz: D-dúr brácsaverseny op. 1.
F.A. Hoffmeister: D-dúr brácsaverseny
- egy zenekari szemelvény a megadott zenekari anyagból, a zsűri választása alapján

II. forduló:

- az alábbi versenyművek valamelyikének 1. tétele kadenciával:
Bartók Béla: Brácsaverseny op.post.
Hindemith: Der Schwanendreher
Walton: Brácsaverseny
- egy zenekari szemelvény a megadott zenekari anyagból, a zsűri választása alapján

III. forduló:

Zenekari anyag

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (1088 Budapest, Múzeum u. 11.) vagy e-mailben (office@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni 2015. szeptember 22-ig.

A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga előzetes egyeztetés után a zenekar székházában átvethető 2015. július 1-től vagy igény szerint elektronikus úton küldjük.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekari titkártól kérhető a csgyurkovics@mavzenekar.hu e-mail címen.

Budapest, 2015. június 25.

Lendvai György
igazgató

BUDAFOKI DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR

Március 6. vasárnap 19.00

Dohány utcai zsinagóga

Filmzenék a nagyvilágból
Koncert filmvetítéssel
Vez.: Hollerung Gábor

Október 2. péntek 19.00

Klauzál ház

Szentpáli: 3 tánc
Mozart: Haffner szimfónia
Bartók: Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselsztára
Vez.: Hollerung Gábor

Október 5. 19.30

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A CAFe Budapest 2015 bemutatja:
A Magyar Nemzeti Táncgyűttes és a Budafoki Dohnányi Zenekar koncertje
Lutosławski: Concerto
Dubrovay László: Versenymű népi hangszerekre és zenekarra
Illyés Gyula: Bartók
Bartók: Allegro barbaro, Sz. 49, BB 63
Bartók: Makrokosmosz táncalkotmány a Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselsztára című műre
Km.: Balog József zongora, Cserhalmi György próza
Koreográfus, művészeti vezető: Zsuráfszky Zoltán
Vez.: Hollerung Gábor

Október 11. vasárnap 11.00

Zeneakadémia

A VÉGTELEN MÉRTÉKEI – AZ ÉRZELMEK ÖRÖK CSATÁJA
Bach: 21. kantáta – Ich hatte viel Bekümmernis
Km.: Budapesti Akadémiai Kórustársaság
Előad és vezényel: Hollerung Gábor

Október 14. szerda 19.30

Zeneakadémia

Farkas Ferenc: Furfangos diákok
Schumann: Versenymű négy kúrtter
Brahms: IV. szimfónia
Vez.: Kovács János

November 6. péntek 19.00

Klauzál ház

Csemiczky: Gyermekjátékok
Sosztakovics: II. zongoraverseny
Mahler: IV. szimfónia
Km.: Réti Balázs -zongora (a Magyar Művészeti Akadémia ösztöndíjasa)
Vez.: Guido Mancusi

November 7. szombat 11.00

Klauzál ház

GYERMEKDALOK, JÁTÉKOK, MESÉK ÉS CSÍNYTEVÉSEK
Csemiczky:
Gyermekjátékok – részletek
Schumann:
Kinderszenen – részletek
Sosztakovics: II. zongoraverseny – részletek
Km.: Réti Balázs – zongora (a Magyar Művészeti Akadémia ösztöndíjasa)
Előad és vez.: Hollerung Gábor

November 21. szombat 19.30

Művészetek Palotája

Femina ex machina
Mahler: VIII. (Esz-dúr) szimfónia (Ezrek szimfóniája)
Km.: Budapesti Akadémiai Kórustársaság (karigazgató: Tóri Csaba)
Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)
Nyíregyházi Cantemus Vegyeskar (karigazgató: Szabó Soma)
Nyíregyházi Cantemus Gyermekek (karigazgató: Szabó Dénes)
Vez.: Hollerung Gábor

November 22. vasárnap 19.30 és

november 23. hétfő 19.30

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

CINEMUSIC 2015

A Klasszik Rádió és a Budafoki Dohnányi zenekar filmzene koncertje
Vez.: Hollerung Gábor

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Szeptember 18., 19.00, Duna Palota

Őszi bérlet 1.

Vendégünk: Hegedűs Endre
Beethoven: 4. (G-dúr) zongoraverseny, op. 58
Grieg: a-moll zongoraverseny, op. 16
Km.: Hegedűs Endre (zongora)
Vez.: Deák András

Szeptember 24., 19.30

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem – 19.30

Hegedűs Endre zenekari zongoravestje Beethoven: 4. (G-dúr) zongoraverseny, op. 58
Grieg: a-moll zongoraverseny, op. 16
Km.: Hegedűs Endre (zongora)
Vez.: Deák András

Október 2., 19.00, Duna Palota

Őszi bérlet 2. – OPERA GÁLA

Műsoron az opera irodalom legnépszerűbb szerzőinek művei
Közreműködnek a Bel Canto operatársulat szólistái és vendégművészei
Vez.: Deák András

Október 4., 10.30, Duna Palota

Családi Szimfonikus Matiné Bérlet 1.

OPERA-MATINÉ
Válogatás népszerű énekes és zenekari számokból
Közreműködnek: a Bel Canto Operatársulat szólistái
Vez.: DEÁK ANDRÁS
Műsorvezető: Zelinka Tamás

Október 7., 19.00, Duna Palota

Magyarok a nagyvilágban

Mozart: Kis éji zene, K.525
Haydn: Esz-dúr trombitaverseny
Hob. VIIe:1
Km.: Makkos Noémi – trombita
Brahms:
D-dúr hegedűverseny op. 77
Km.: Kovács Anikó – hegedű
Vez.: Medveczky Ádám

Október 16., 8.00

Marczibányi Téri Művelődési Központ

Játékonysági hangverseny II. kerület

egészségéért

Mozart: Figaro házassága – nyitány
Giovanni Bottesini: Fantasia
Cerrito
Giovanni Bottesini: Fantasia
Norma
Mozart: C-dúr zongoraverseny KV 467.
Km.: Járdányi Gergely – nagybőgő,
Medgyesi Zsolt – zongora
Vez.: Horváth Gábor
Műsorvezető: Mohai Gábor

Október 30., 19.00, Duna Palota

Őszi bérlet 3. –

TISZTA ROMANTIKA

Smetana: Az eladott menyasszony – nyitány
Brahms: D-dúr hegedűverseny, op. 77
Schumann: 4. (d-moll) szimfónia, op. 120
Km.: Nyári László (hegedű) – a 2015. évi Fischer Annie ösztöndíj nyertese
Vez.: Horváth Gábor

November 8., 10.30, Duna Palota

Családi Szimfonikus Matiné Bérlet 2.

SZÉLRÓZSA

Beethoven: Török induló
Mendelssohn: 4. (A-dúr) szimfónia „Olasz” op. 90
Verdi: A szicíliai vecsernye – nyitány
Muszorgszkij: Hovanscsina – Perzsa tánc
Sibelius: Finlandia
Zlatev-Cserkin: Két bolgár tánc
ifj. J. Strauss: Egyiptomi induló
Vez.: DEÁK ANDRÁS
Műsorvezető: Zelinka Tamás

November 19., 19.00, Olasz Intézet

„Magyar életkép Erdélyből” – Kodály Zoltán: Székelyfonó – koncertszerű előadás

Közreműködnek: Jakab Ildikó (szoprán), Vincze Klára (mezzoszoprán), Vörös Szilvia (mezzoszoprán), Bőjte Sándor (tenor), Alagi János (tenor), Szerdahelyi Pál (bariton), Musica Nostra Énekegyüttes (karigazgató: Mindszenty Zsuzsánna)
Vass Lajos Kamarakórus (karigazgató: Somos Csaba)
Vez.: Somos Csaba

November 20., 19.00, Duna Palota

Őszi bérlet 4. –

„MAGYAR ÉLETKÉP ERDÉLYBŐL”

Kodály Zoltán: Székelyfonó – koncertszerű előadás
Km.: Jakab Ildikó (szoprán), Vincze Klára (mezzoszoprán), Vörös Szilvia (mezzoszoprán), Bőjte Sándor (tenor), Alagi János (tenor), Szerdahelyi Pál (bariton), Musica Nostra Énekegyüttes (karigazgató: Mindszenty Zsuzsánna)
Vass Lajos Kamarakórus (karigazgató: Somos Csaba)
Vez.: Somos Csaba

November 25., 19.30

Klebsberg Kultúrkvária

Kovács Anikó romantikus hegedűestje

– Mendelssohn: Hebridák nyitány op. 26
Mendelssohn:
e-moll hegedűverseny op. 64
Beethoven:
8. (F-dúr) szimfónia op. 93
Km.: Kovács Anikó – hegedű
Vez.: Medveczky Ádám

November 28., 10.30

Zeneakadémia Nagyterem

Ifjúsági hangverseny a Filharmónia Magyarország szervezésében – EZ MAGYARORSZÁG!
Hogyan jelenik meg Magyarország a zenében, milyen szerepet kapott a verbunkos zene és a magyar népdal az elmúlt századok kompozícióiban, hogyan gondolkodtak a magyar zenéről külföldi zeneszerzők? Erre keresi a választ a sorozat első hangversenye.
Verbunkos zene, Erkel, Kodály, Bartók, Dohnányi, Brahms művei
Km.: a Duna Szimfonikus Zenekar
Vez.: Deák András

November 29., 10.30, Duna Palota

Családi Szimfonikus Matiné Bérlet 3.

TÁNCLÉPÉSBEN A VILÁG KÖRÜL

J. S. Bach: III. (D-dúr) zenekari szvit
Csajkovszkij: Cspikerózsika
Dvořák: Szláv-tánc
Weiner: Szvit zenekarra, op. 18
Muszorgszkij: Gopak
Lossas: Tangó bolero
Kocsák Tibor: Hófehérke és a hét törpe – balettszvit
Vez.: DEÁK ANDRÁS
Műsorvezető: Zelinka Tamás

GÖDÖLLŐI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Augusztus 20. 20.00

Gödöllő Főtere

SENTE ISTVÁN NAPI ÜNNEPI MŰSOR

Ligeti: Régi magyar társas táncok
Gyöngyösi Levente: Ouverture Sopianaensis
Delibes: Coppélia – Prelude és mazurka
Erkel Ferenc:
Hunyadi László – Palotás
Farkas Ferenc: Furfangos diákok – Km.: Széphalmi Pál – tánc
Vez.: Horváth Gábor

Augusztus 27.

Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, Nagyboldogasszony Bazilika

TESTÉRVÁROSI HANGVERSENY
Ligeti: Régi magyar társas táncok
Weiner Leó: I. divertimento
Bartók: Román népi táncok
Schubert: V. szimfónia
Vez.: Horváth Gábor

Szeptember 11.

Gödöllői Királyi Kastély – Lovarda Gödöllősz Fesztivál nyitókoncert – Opera-gálaest a la Rossini

G. Rossini:
A sevillai borbély-nyitány
G. Puccini: Tosca – Tosca és

Cavaradosi kettőse az I. felvonásból – Mario, Mario... Son qui... (Kaján Katalin, Xavier Rivadeneira)
 W. A. Mozart:
 Figaro házassága – A gróf áriája – Hai gia vinta la causa (Cser Krisztián)
 G. Puccini:
 Tosca – Tosca imája – Vissi d'arte (Herczenik Anna)
 G. Puccini: Tosca – Levélárnia – E lucevan le stelle (Xavier Rivadeneira)
 G. Rossini: A sevillai borbély – Rágalomárnia – La calunnia (Cser Krisztián)
 G. Verdi: A szicíliai vecsernye – Elena boleroja – Mercé, dilette amiche (Kaján Katalin)
 G. Puccini: Bohémélet – Mimi áriája és az I felvonás fináléja – Sì, mi chiamano Mimi, O soave fanciulla (Herczenik Anna, Xavier Rivadeneira)
 G. Rossini: A tolvaj szarka-nyitány
 F. Cilea: Adriana Lecouvreur – Io son lumile ancella (Kaján Katalin)
 G. Verdi: Don Carlos – Fülöp király áriája – Ella giammai m'amo (Cser Krisztián)
 R. Leoncavallo: Bajazzók – Nedda áriája – Quel fiamma (Herczenik Anna)
 Verdi: Rigoletto – A herceg áriája az I. felvonásból – Questa o quella (Xavier Rivadeneira)
 A. Boito: Mefistofele – Margherita áriája – L'altra notte (Kaján Katalin)
 G. Puccini: Pillangókisasszony – Cso Cso Szán áriája – Un bel di vedremo (Herczenik Anna)
 G. Verdi: Simon Boccanegra – Fiesco áriája – A te l'estremo addio (Cser Krisztián)
 G. Verdi: Rigoletto – Quartett – Un dì, se ben rammentomi (Herczenik Anna, Kaján Katalin, Xavier Rivadeneira, Cser Krisztián)
 Vez.: Horváth Gábor

Szeptember 20. vasárnap, 19.30
Szentháromság templom, Gödöllő
ARS SACRA FESZTIVÁL –
hangverseny

Előadók: Gödöllői Városi Vegyeskar, Gödöllői Szimfonikus Zenekar Vonós-együttese Mozart: Laudate Dominum, Ave verum corpus
 Bach: h-moll szvit, szólista: Ella Beatrix fuvola
 Mendelssohn:
 Három vallásos dal
 Koncertmester: Juniki Spartakus
 Vez.: Lázárné Nagy Andrea

Szeptember 26. szombat, 19.00
Művészetek Háza Gödöllő – színházterem
PASZTORÁL – Remekművek Gödöllőn
 Beethoven: 6. F-dúr szimfónia Op. 68. „Pastorale”
 Mozart: A-dúr klarinétverseny – szólista: Horváth Péter klarinétművész
 Kodály: Marosszéki táncok
 Vez.: ALPASLAN ERTÜNGEALP

Október 13. kedd
Isaszeg – Dózsa György Művelődési Otthon 11.00

Művészetek Háza Gödöllő színházterem 14.00
ZENEI UTAZÁS – ifjúsági bérlet
 Pergolesi: Az úrhatnám szolgálo – vígopera
 Közreműködők: Szüle Tamás, Gál Gabi, Gombos Viktor
 Vez.: Horváth Gábor

Október 25. vasárnap, 19.00
Gödöllői Királyi Kastély – Lovarda
 – Gödöllői Liszt Fesztivál –
FAUST SZIMFÓNIA
 Beethoven:
 III. c-moll zongoraverseny
 Szólista: Szűts Apor, a Virtuózok című műsor díjazottja
 Liszt: Faust szimfónia
 Km.: a kiegészített Szent Efrém Férfikar, művészeti vezető: Bubnó Tamás
 Szólista: Megyesi Zoltán – tenor
 Vez.: Horváth Gábor

November 10. kedd
Kistarcza Csigaház 9.00
Kerepes – Széchenyi István Általános Iskola 11.00
 – **MESÉLŐ MUZSIKA – Ifjúsági hangverseny**
Isaszeg – Dózsa György Művelődési Otthon 14.00
 Balogh Sándor:
 Brémai muzsikások
 Előadók: Gödöllői Szimfonikus Zenekar Rézfúvós Kamaragyüttese,
 Hábetler András – operaénekes,
 Lukácsné Győző – narrátor,
 Besnyői Botorkálók, művészeti vezető: Benedek Krisztina
 Vez.: Balogh Sándor

November 11. szerda
Szada, Székely Bertalan Művelődési Ház 11.00
Művészetek Háza Gödöllő – színházterem 14.00
Gödöllő, Damjanich János Általános Iskola 15.30
 – **MESÉLŐ MUZSIKA – Ifjúsági hangverseny**
 Balogh Sándor: Brémai muzsikások
 Előadók: Gödöllői Szimfonikus Zenekar Rézfúvós Kamaragyüttese,
 Hábetler András – operaénekes,
 Lukácsné Győző – narrátor,
 Besnyői Botorkálók, művészeti vezető: Benedek Krisztina
 Vez.: Balogh Sándor

November 21. szombat, 19.00
Művészetek Háza Gödöllő – színházterem
 – ROMANTIKUS EST – Remekművek Gödöllőn
 Mendelssohn: Szentivánéji álom – nyitány
 Mendelssohn: e-moll hegedűverseny, szólista:
 Langer Ágnes – hegedűművész
 Brahms: IV. szimfónia
 Vez.: Gál Tamás

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Szeptember 13., vasárnap, 15.30
Győr, Richter Terem
Nikisch Artur hangversenybérlet
 B. Martinu: Partita vonószekarra
 J. Suk: Szerenád vonószekarra

Bartók B.: Román népi táncok
 Bartók B.: Divertimento
 Vez.: Benjamin Shwartz

Szeptember 20., vasárnap, 19.00
Sopron, Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ
Kékfrankos koncertek
 Világslágerek nagyzenekari kísérettel.
 Vez.: Silló István
 Km.: Szulák Andrea

Szeptember 21., hétfő, 19.00
Veszprém, Hangvilla Multifunkcionális Közösségi tér
Világslágerek nagyzenekari kísérettel.
 Vez.: Silló István
 Km.: Szulák Andrea

Szeptember 30., szerda, 19.00
Sopron, Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ
Liszt Ferenc hangversenybérlet
 A zene világnapja
 J. S. Bach: II. (F-dúr) brandenburgi verseny BWV 1046
 Bartók B.: Zene híros hangszerekre, ütőkre és cselesztára
 J. Brahms: I. (c-moll) szimfónia, op. 68
 Vez.: Berkes Kálmán
 Közreműködnek: Vörös Ádám – trombita, Deák-Kucsera Boglárka – fuvola, Tanisawa Haruka – oboa, Bónitz Márton – hegedű

Október 1., csütörtök, 19.00
Győr, Richter Terem
Richter János hangversenybérlet
 A zene világnapja
 J. S. Bach: II. (F-dúr) brandenburgi verseny BWV 1046
 Bartók B.: Zene híros hangszerekre, ütőkre és cselesztára
 J. Brahms: I. (c-moll) szimfónia, op. 68
 Vez.: Berkes Kálmán
 Közreműködnek: Vörös Ádám – trombita, Deák-Kucsera Boglárka – fuvola, Tanisawa Haruka – oboa, Bónitz Márton – hegedű

Október 9., péntek, 19.00
Győr, Richter Terem
Nikisch Artur hangversenybérlet
 A teremtés
 J. Haydn: A teremtés
 Vez.: Vásáry Tamás
 Közreműködnek: Cserekyei Andrea, Varga Donát, Bakonyi Marcell, Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)

Október 20., kedd, 19.00
Dunaszerdahely, Városi Művelődési Központ
Filharmonikus hangversenybérlet
 Hot Jazz Band
 Győri Filharmonikus Zenekar
 Az 1920-as, '30-as és '40-es évek slágerei.
 Vez.: Szabó Ferenc
 Km.: Hot Jazz Band

Október 21., szerda, 19.00
Tatabánya, A Vértés Agorája
Október 22., csütörtök, 19.00
Pápa, Jókai Mór Művelődési és Szabadidő Központ
Filharmonikus hangversenybérlet
 Hot Jazz Band
 Az 1920-as, '30-as és '40-es évek slágerei.

Vez.: Szabó Ferenc
 Km.: Hot Jazz Band

Október 28., szerda, 19.00
Veszprém, Hangvilla Multifunkcionális Közösségi tér
 W. A. Mozart: „kis” g-moll szimfónia, KV 183
 W. A. Mozart: Requiem, KV 626
 Vez.: Berkes Kálmán
 Közreműködnek: Cserekyei Andrea, Megyesi Schwartz Lúcia, Varga Donát, Bakonyi Marcell
 Veszprém Város Vegyeskara (karigazgató: Erdélyi Ágnes)

Október 29., csütörtök, 19.00
Győr, Bazilika
 W. A. Mozart: Requiem, KV 626
 Vez.: Berkes Kálmán
 Közreműködnek: Cserekyei Andrea, Megyesi Schwartz Lúcia, Varga Donát, Bakonyi Marcell
 Veszprém Város Vegyeskara (karigazgató: Erdélyi Ágnes)

November 3., kedd, 19.30
Budapest, Zeneakadémia
Sándor János hangversenybérlet
 W. A. Mozart: D-dúr „Haffner” szimfónia, KV 385
 J. Haydn:
 D-dúr zongoraverseny, Hob. XVIII:11
 L. van Beethoven:
 I. (C-dúr) szimfónia, op. 21
 Vez.: Berkes Kálmán
 Km.: Boros Misi – zongora

November 4., szerda, 19.00
Mosonmagyaróvár, Flesch Károly Kulturális Központ
Filharmonikus hangversenybérlet
 Boros Misi
 W. A. Mozart: D-dúr „Haffner” szimfónia, KV 385
 J. Haydn:
 D-dúr zongoraverseny, Hob. XVIII:11
 L. van Beethoven: I. (C-dúr) szimfónia, op. 21
 Vez.: Berkes Kálmán
 Km.: Boros Misi – zongora

November 5., csütörtök, 19.00
Sopron, Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ
Liszt Ferenc Hangversenybérlet
 W. A. Mozart: D-dúr „Haffner” szimfónia, KV 385
 J. Haydn: D-dúr zongoraverseny, Hob. XVIII:11
 L. van Beethoven: I. (C-dúr) szimfónia, op. 21
 Vez.: Berkes Kálmán
 Km.: Boros Misi – zongora

November 6., péntek, 19.00
Győr, Richter Terem
Varga Tibor hangversenybérlet
 W. A. Mozart: D-dúr „Haffner” szimfónia, KV 385
 J. Haydn:
 D-dúr zongoraverseny, Hob. XVIII:11
 L. van Beethoven: I. (C-dúr) szimfónia, op. 21
 Vez.: Berkes Kálmán
 Km.: Boros Misi – zongora

November 8., vasárnap, 16.00
Győr, Egyetemi Hangversenyterem
Flesch Károly hangversenybérlet

J. Haydn: F-dúr oktett, Hob. II:F7
Hidas F.: 8+1
Balassa S.: Quartetto per
percussioni
közreműködnek a Győri Filharmo-
nikus Zenekar művészei
művészeti vezető:
Berkes Kálmán

November 12., csütörtök, 19.00
Győr, Richter Terem

Nikisch Artur hangversenybérlet
F. Mendelssohn-Bartholdy:
Hebridák – nyitány, op. 26
R. Schumann:
a-moll zongoraverseny, op. 54
L. van Beethoven: IV. (B-dúr)
szimfónia, op. 60
Vez.: Bényi Tibor
Km.: Szokolay Balázs – zongora

November 13., péntek, 19.00
Sopron, Liszt Ferenc Konferencia és
Kulturális Központ

Kékfrankos koncertek
Klasszikusok
F. Mendelssohn-Bartholdy:
Hebridák – nyitány, op. 26
R. Schumann: a-moll zongoraver-
seny, op. 54
L. van Beethoven: IV. (B-dúr)
szimfónia, op. 60
Vez.: Bényi Tibor
Km.: Szokolay Balázs – zongora

November 20., péntek, 19.00
Győr, Richter Terem

Richter János hangversenybérlet
J. Brahms: II. (D-dúr) szimfónia,
op. 73
E. Elgar:
Enigma variációk, op. 36
Vez.: Michalis Economou

KODÁLY
FILHARMONIKUSOK
DEBRECEN

Szeptember 23.
Kölcsey Központ, Nagyterem
W.A. Mozart: I. (F-dúr) zongora-
verseny K.37
J. Brahms:
I. (c-moll) szimfónia op.68
Boros Misi – zongora
Vez.: Kovács László

Október 1. Budapest,
Zeneakadémia, Nagyterem
Kodály: Páva variációk
Kodály: Budavári Te Deum
Kodály Kórus Debrecen
Vez.: Erdei Péter

Október 10.
Szolnok, Sportcsarnok
Ennio Morricone tribute koncert
Kodály Kórus Debrecen
Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus
Vez.: Pad Zoltán

Október 30.
Kölcsey Központ, Nagyterem
Tallér: Pert em Heru – kilépés a
fénybe
R. Strauss:
Halál és megdicsőülés op.24
Cserna Ildikó, Bódi Marianna,
Megyesi Zoltán, Gábor Géza – ének
Kodály Kórus Debrecen
Vez.: Szabó Sipos Máté

November 11.
Kölcsey Központ, Nagyterem
Mendelssohn:
Szentivánéji álom szvit
Csajkovszkij: Rokokó variációk
Elgar: Enigma variációk
Tomasz Daroch – gordonka
Vez.: Kovács László

November 15., Budapest, Művészetek
Palotája, Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
Mendelssohn:
Szentivánéji álom szvit
Csajkovszkij: Rokokó variációk
Elgar: Enigma variációk
Tomasz Daroch – gordonka
Vez.: Kovács László

November 17–19.
ifjúsági koncertek

November 24.
Kölcsey Központ, Nagyterem
Bartók: Magyar parasztdalok
Kodály: Marosszéki táncok
Bartók: Román népi táncok
Ligeti: Concert Romanesc
Kodály: Kállai kettős
Muzsikás Együttes
Kodály Kórus Debrecen
Vez.: Kovács László

A MAGYAR RÁDIÓ
SZIMFONIKUS ZENEKARA

Szeptember 12., szombat 16.00 és
19.30, Budapest Music Center
Ifjú művész-portrék sorozat/1
Boros Misi zongora
vez.: Vajda Gergely
Haydn: D-dúr szimfónia, „Reggel”,
Hob. I:6
Haydn: D-dúr zongoraverseny,
Hob. XVIII:11
Beethoven: VI. (F-dúr) szimfónia,
„Pastorale”, op. 68
Házigazda: Vásáry Tamás

Szeptember 18., péntek 19.30
Zeneakadémia, Nagyterem
Lehel sorozat/1
Mendelssohn:
Hebridák – nyitány, op. 26
Schumann: a-moll gordonkaver-
seny, op. 129
Brahms: II. (D-dúr) szimfónia, op. 73
Km.: Szabó Ildikó – gordonka
Vez.: Kovács János

Szeptember 26., szombat 19.30
Bartók Béla Nemzeti Hangverseny-
terem
Dohnányi sorozat/1
A Magyar Rádió Szimfonikus
Zenekarának hangversenye Bartók
Béla halálának évfordulóján
Dubrovay László: Kettősverseny
hegedűre és gordonkára
Tornyai Péter: Sospiro congelato
– Passacaglia senza passi
Fekete Gyula: „Az én szerelmem”
Hommage à Bartók Béla
Bartók: Concerto
Km.: Jávorkai Sándor – hegedű,
Jávorkai Ádám – gordonka
Vez.: Kovács János

Október 21., szerda 19.30
Zeneakadémia, Nagyterem
Lehel sorozat/2
Mozart: Esz-dúr sinfonia

concertante oboára, klarinéttra,
kürtre és fagottra, K. 297/b
Dohnányi: II. (E-dúr) szimfónia,
op. 40
Km.: Lucas M. Navarro – oboa,
Vincent Alberola – klarinét,
Jose V. Castello – kürt, Guillaume
Santana – fagott
Vez.: Alpaslan Ertünger

November 12., csütörtök 19.30
Bartók Béla Nemzeti Hangverseny-
terem
Dohnányi sorozat/2
Schreker: Die Gezeichneten – előjáték
Rahmanyinov: II. (c-moll)
zongoraverseny, op. 18
Rahmanyinov: Holtak szigete, op. 29
Reger: Nagy szimfonikus költemény
Km.: Kiss Péter – zongora,
Vez.: Alpaslan Ertünger

November 22., vasárnap 19.30
Zeneakadémia Nagyterem
Vásáry bérlet/1
A Zenén túl...
Joseph Haydn művei
Előad, vezényel és zongorán
Km.: Vásáry Tamás

MISKOLCI SZIMFONIKUS
ZENEKAR

Szeptember 26. 16.00
Művészetek Háza
SZÍV-HANG
Várados kismamának szóló
koncertsorozat
Forgatókönyvíró és műsorvezető:
Bukáné Kaskótó Marietta

Szeptember 27. 11.00, 16.00
Művészetek Háza
CIRÓKA
Interaktív koncert a 0-3 éves
korosztály számára bababarátság
környezetben
Forgatókönyvíró és műsorvezető:
Bukáné Kaskótó Marietta

Október 1. 19.00, Művészetek Háza
FORWARD – Lemezbemutató koncert
A Djabe és a Miskolci Szimfonikus
Zenekar közös koncertje
A zene világnapja alkalmából
Vez.: Reményi József

Október 5. 19.00, Művészetek Háza
Tűzvarázs bérlet
ŐSZI PARÁZS
Grieg: Ősszel – nyitány op. 11
Sibelius: Valse triste op. 44
R. Strauss: Oboaverseny
Brahms: I. (c-moll) szimfónia op. 68
Oboa: Kiss József
Vez.: Gál Tamás

Október 11. 19.30
Művészetek Palotája, Budapest
Szimfonikus Felfedezések
Rossini: Tell Vilmos – nyitány
Beethoven: c-moll zongoraverseny
op. 37
Brahms: I. (c-moll) szimfónia op. 68
Zongora: Berecz Mihály
Vez.: Gál Tamás

Október 19. 19.00, Művészetek Háza
Szezonbérlet
Brahms: Német Requiem op. 45
Ének: Röser Orsolya Hajnalka,
Massányi Viktor

Km.: Nemzeti Énekkar
Vez.: Gál Tamás

Október 29. 19.00, Művészetek Háza
Hangforrás bérlet
ÉRZÉKISÉG ÉS MEGTISZTULÁS
Wagner: Tannhäuser: nyitány
Tannhäuser: Erzsébet áriája
(„Csarnok-ária”), II. felvonás
Tannhäuser: Erzsébet imája, III.
felvonás
Trisztán és Izolda – Előjáték és
Izolda szerelmi halála
Dvořák: V. (F-dúr) szimfónia op. 76
Ének: Elisabet Strid
Vez.: Ivan Anguelov

November 9. 19.00
Művészetek Háza
Tűzvarázs bérlet
IZZÓ LELKEK
Mendelssohn:
A szép Meluzina – nyitány op. 32
Schumann:
a-moll csellóverseny op. 129
Schubert: „Nagy” C-dúr szimfónia
D. 944
Cselló: Szabó Ildikó
Vez.: Christian Simonis

November 10.
Művészetek Palotája, Budapest
Djabe és a Miskolci Szimfonikus
Zenekar
FORWARD – Lemezbemutató
koncert
Vez.: Reményi József

November 21. 19.00, Diósgyőri Vár
VÁR SZERENÁD
– Szent Cecília napjához kapcsoló-
dóan

November 30. 19.00
Művészetek Háza
Tűzvarázs bérlet
NEMZETI TŰZ
Bartók: Magyar képek
Brahms: D-dúr hegedűverseny op. 77
Rahmanyinov: II.(e-moll) szimfónia
op. 27
Hegedű: Baráti Kristóf
Vez.: Kocsis Zoltán

NEMZETI
FILHARMONIKUSOK

Szeptember 25. 19.30, Müpa
Stravinsky: Concerto en Ré – vo-
nószenekarra
Schönberg: Zongoraverseny, Op. 42
Bartók: A kékszakállú herceg vára,
Op. 11
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Nemzeti Énekkar Nőikara
(karig: Antal Mátyas)
Báll Dávid- zongora, Wiedemann
Bernadett- mezzoszoprán
Bretz Gábor- basszus

Október 1. 18.00, Müpa
R. Strauss: A béke napja, Op. 81
R. Strauss: Daphné, Op. 82
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Nemzeti Énekkar(karig:
Antal Mátyas) énekes szólísták

Október 3. – 18.00, Müpa
R. Strauss: A béke napja, Op. 81
R. Strauss: Daphné, Op. 82
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Nemzeti Énekkar

(karig: Antal Mátyás)
énekes szólisták

Október 13. – 19.30

Zeneakadémia

J. Haydn: Esz-dúr szimfónia, Hob. I:91
Mozart: Esz-dúr kürtverseny, K. 495
Beethoven: III. szimfónia, Esz-dúr (Eroica), Op. 55
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Gál László-kürt

Október 14., 19.00

Nyíregyháza- Kodály Zoltán Általános Iskola

J. Haydn: Esz-dúr szimfónia, Hob.I:91
Mozart: Esz-dúr kürtverseny, K.495
Beethoven: III. szimfónia, Esz-dúr (Eroica), Op. 55
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Gál László-kürt

Október 15., 19.00

Kaposvár Szivárvány Kultúrpalota

J. Haydn: Esz-dúr szimfónia, Hob.I:91
Mozart: Esz-dúr kürtverseny, K.495
Beethoven: I
II. szimfónia, Esz-dúr (Eroica), Op.55
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Gál László- kürt

Október 18. 11.00 és 15.00

Müpa Fesztivál Színház

Ifjúsági előadás – Virtuózok
Vendégünk Tóth Bettina- hárfa
Sándor Zoltán- hegedű
Glière: Esz-dúr hárfaverseny, Op.74 (részletek)
Wieniawski: d-moll hegedűverseny, Op.2
Vez.: Kesselyák Gergely
Km.: Szenthelyi Judit-zongora
műsorvezető: Szenthelyi Miklós

Október 29. csütörtök 19.00

Kodály Központ – Pécs

Requiem
Hangverseny az elhunytak emlékére
Verdi: Requiem
Kolonits Klára – szoprán
Meláth Andrea – mezzoszoprán
Klein Ottokár – tenor
Kováts Kolos – basszus
Nemzeti Énekkar
Vez.: Antal Mátyás

Október 30. 19.00

Székesfehérvár-Vörösmarty Színház

Verdi: Requiem
Vez.: Antal Mátyás
Km.: Nemzeti Énekkar (karig:Antal Mátyás), Kolonits Klára-szoprán, Meláth Andrea- mezzoszoprán
Klein Ottokár- tenor, Kováts Kolos- basszus

Október 31. 19.30

Müpa

Verdi: Requiem
Vez.: Antal Mátyás
Km.: Nemzeti Énekkar (karig:Antal Mátyás), Kolonits Klára- szoprán, Meláth Andrea- mezzoszoprán
Klein Ottokár- tenor, Kováts Kolos- basszus

November 11.19.30, Müpa

Mendelssohn: Hebridák-nyitány
Chopin: e-moll zongoraverseny, Op.11
Csajkovszkij: V. szimfónia, e-moll, Op.64
Vez.: Kovács János
Km.: Gyöngyösi Ivett-zongora

November 13. 19.30

Békéscsaba-Csabagyöngye Kulturális Központ

Mendelssohn: Hebridák-nyitány
Chopin: e-moll zongoraverseny, Op.11
Csajkovszkij: V. szimfónia, e-moll, Op.64
Vez.: Kovács János
Km.:Gyöngyösi Ivett-zongora

November 14. Szombat 19.00

Veszprém-Hangvilla Közösségi Tér

Mendelssohn: Hebridák-nyitány
Chopin: e-moll zongoraverseny, Op.11
Csajkovszkij: V. szimfónia, e-moll, Op.64
Vez.: Kovács János
Km.: Gyöngyösi Ivett-zongora

November 27. 19.30, Müpa

Mahler: III. szimfónia, d-moll
Vez.: Günter Neuhold
Km.: Nemzeti Énekkar Nőkara (karig: Antal Mátyás), a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Kórusa (karig.: Sapszon Ferenc), Schöck Atala- mezzoszoprán

ÓBUDAI DANUBIA ZENEKAR

Szeptember 22. kedd 19.30

Zeneakadémia

SZABADSÁG

Gyermekek vagyunk sorozat 1. koncert
Liszt: Két legenda
R. Strauss: Till Eulenspiegel vidám csínyjei op. 28
Beethoven: III. «Eroica» szimfónia op. 55
Vez.: Hámosi Máté

Október 3–4. 19.30

Budapest Music Center

CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál keretében

Schubert – Zender: Winterreise
Énekel: Szemenyei János
Rendező: Mundruczó Kornél
Vez.: Hámosi Máté

Október 7–9.

Ifjúsági, tornatermi koncertek

Haydn: A patikus (átdolgozás) gyerekeknek)
Wagner Adrienn
Heiter Melinda
Megyesi Zoltán
Rozsos István
Vez.: Hámosi Máté

Október 20. kedd 19.30

Zeneakadémia

JÁTÉK

Gyermekek vagyunk sorozat 2. koncert
Stravinsky: Kártyajáték (Jeu des cartes) – balettverzió
Ligeti György: Mysteries of the macabre
Dohnányi: Változatok egy gyermek-dalra op. 25.
Milhaud: Le boeuf sur le toit

op. 58. (Ökör a háztetőn)
Km.: Szakács Ildikó ének
Palojtay János zongora
Vez.: Vajda Gergely

Október 23. péntek

Fertőd-Eszterháza

Schubert – Zender: Winterreise
Énekel: Szemenyei János
Rendező: Mundruczó Kornél
Vez.: Hámosi Máté

Nov. 3-4-5.

Ifjúsági, tornatermi koncertek

Marcona rézangyalok
az Ewald Rézfúvós Együttes és az Óbudai Danubia koncertje

November 14. szombat 19.00

Budapest Music Center

November 15. vasárnap

KLTE, Egyetem tér, Debrecen
Haydn-sorozat
Herr Heyden
fisz-moll trió Hob.:XV/26
12 Notturmi Hob.:IID5 nos.5-7
Notturmo Hob.:II/27
L'anima del Filosofo – nyitány
Hob.:Ia/3
c-moll szimfónia nr. 52 Hob.,:I/52
Közreműködnek az ÓDZ szólistái
Koncertmester: Bodor János

November 22. vasárnap

Budapest Sportaréna

Bocelli koncert
Vez.: Marcello Rota

November 24. kedd, 19.30

Zeneakadémia

KÖNNY

Gyermekek vagyunk sorozat 3. koncert
Schubert-Berlioz: Der Erlkönig D 328
Mahler: Gyermekgyászdalok
J. S. Bach: Ich hatte viel Bekümmernis, BWV 21
Magyar Rádió Kórus
Kömlösi Ildikó
Celeng Mária
Megyesi Zoltán
Kovács István
Vez.: Kovács János

November 29. vasárnap 11.00

Zeneakadémia

Liszt kukacok- sorozat
Kodály:
Háry – Kezdődik a mese, Bécsi harangjáték
Bartók: Magyar képek – Este a székeleyknél
Weiner: Rókatánc
Liszt: 2 legenda – Paolai Szt. Ferenc
Kodály: Háry – Intermezzo
Kodály: Háry – Tiszán innen
Kun Ágnes Anna, ének
Haja Zsolt, ének

PANNON

FILHARMONIKUSOK - PÉCS

Szeptember 1. kedd 19.00

Kodály Központ

Díszhangverseny a Város napján
Csajkovszkij: 1812 – ünnepi nyitány
Bánfalvi Zoltán: Kettősverseny hegedűre és zongorára
Liszt Ferenc: Les Preludes
Papp Dániel – hegedű Balog József – zongora
Vez.: Bogányi Tibor

Szeptember 10. csütörtök 19.00

Kodály Központ

A teljesség felé
Mozart: B-dúr szerenád K.361
„Gran partita”
Bartók Béla: Zene húros hangszerre, ütőkre és cselesztára
Vez.: Kocsis Zoltán

Szeptember 12., szombat 15.30 és

17.00, Kodály Központ

Csigabáz (3-8 éveseknek)

A négy muskétás
Asztalos Tamás – harsona
Csernik János – harsona
Kiss Szabolcs – harsona
Plecskó László – harsona
Kiss Szabolcs – Csigabá
Szendrői Zsuzsanna – Csiganó

Szeptember 15. kedd 16.00

Kodály Központ

Babzsák (0-3 éves korig)

Mozart: G-dúr vonósnégyes K.80
Buborék Kvartett:
Vass Ágnes – hegedű
Tóth Tímea – hegedű
Misányi Gabriella – mélyhegedű
Herczeg Nóra – gordonka

Szeptember 20. vasárnap 19.00

Kodály Központ

„Reményt és jövőt adok nektek”

Enescu: I. román rapszódia
Mozart: A-dúr hegedűverseny, K.219
Liszt Ferenc: Les Preludes
Brahms: Magyar táncok – No. 1; 3; 10; 5; 6
Pusker Júlia – hegedű
Vez.: Vass András

Szeptember 26.szombat 19.00

Kodály Központ

XIX. Európai Bordalfesztivál

Gálakoncert

Bartók Béla: Kicsit ázottan – a Magyar képek című műből
Mozart: Pezsgőgárda – a Don Giovanni című operából
Puccini: O mio babbino caro – La-uretta áriája a Gianni Schicchi című operából
Leoncavallo: Mattinata
Kodály Zoltán: Kállai kettős
Massenet: Meditation – a Thais című operából
Lehár Ferenc:
A víg özvegy – Vilja-dal
Monti: Csárdás
Lehár Ferenc: Bacchus úrnak pincéjébe – A víg özvegy című operettből
Brahms: V. magyar tánc
Mascagni: Bortal – a Parasztbecsület című operából
Bárdos Lajos: A részeg tengerész Tokody Ilona – szoprán
Muskát András – tenor
Bognár Szabolcs – bariton
ifj. Sánta Ferenc – hegedű
Sandviken Male Choir (Svédország)
Coro Citta di Osiero (Olaszország, Szardínia)
Sangerrunde Kritzendorf (Ausztria)
Klapa Kastav (Horvátország)
Kodály Zoltán Férfikar
Bartók Béla Férfikar
Pécsi Szimfonietta
Vez.: Vass András és Lakner Tamás
A gálahangverseny előtt, 16.30-tól villányi borászok tartanak

bormustrát csúcskategóriás boraikkal.

Oktober 3. szombat 19.30
Horvát Nemzeti Színház, Rijeka
Gálakoncert

150 éves a rijekai Horvát Nemzeti Színház
Vez.: Ville Matvejeff
Sztravinszkij
Tavaszi áldozat című művének előadásában a Pannon Filharmonikusok muzsikusaik működnek közre.

Oktober 6. kedd 19.00
Zeneakadémia, Nagyterem
CAFe Budapest 2015

Bogányi Tibor és a Pannon Filharmonikusok
Arvo Pärt:
Cantus in memoriam Benjamin Britten
Benjamin Britten:
Négy tengeri közbjáték – a Peter Grimes című operából
Sibelius: Kullervo
Tuija Knihtilä – szoprán, Markus Nieminen – bariton,
Honvéd Férfikar (Karig.: Strausz Kálmán)
Vez.: Bogányi Tibor

Oktober 8. csütörtök 19.00
Kodály Központ
Északi fény

Arvo Pärt: Cantus in memoriam Benjamin Britten
Benjamin Britten: Négy tengeri közbjáték – a Peter Grimes című operából
Sibelius: Kullervo
Tuija Knihtilä – szoprán,
Markus Nieminen – bariton,
Honvéd Férfikar (karig.: Strausz Kálmán)
Vez.: Bogányi Tibor

Oktober 9. péntek 19.00
Pécsi Nemzeti Színház

Kálmán Imre: Marica grófnő
Pécsi Szimfonia
Rendező: Méhes László
Vez.: Oberfrank Péter

Oktober 10. szombat 15.30 és 17.00
Kodály Központ
Csigaház (3-8 éveseknek)

Jazz – Elek
Plecskó László – basszus
Góth Tamás – dobok
Kiss Szabolcs – ének
Bagi Dániel – zongora
Kiss Szabolcs – Csigabá
Szendrői Zsuzsanna – Csiganyó

Oktober 10. szombat 18.00
Kodály Központ
Segítség, komolyzene!

Enescu: 1. román rapszódia
Dvořák: Szláv táncok: C-dúr;
e-moll; Asz-dúr; g-moll tánc az op.46-os sorozatból
Vez.: Vass András

Oktober 17. szombat 18.00
Kodály Központ
Moldva

Smetana: Moldva
Dvořák: a-moll hegedűverseny
Dvořák: A vadgalamb
Dvořák: Szláv táncok: 1: C-dúr; 2: e-moll; 3: Asz-dúr; 4: g-moll tánc az op.46-os sorozatból

Smetana: A komédiások tánca – Az eladott menyasszony című operából
Szabadi Vilmos – hegedű
Vez.: Howard Williams

Oktober 20. kedd 16.00
Kodály Központ
Babzsák (0-3 éves korig)

Mozart: d-moll vonósnégyes K.421
Buborék Kvartett:
Vass Ágnes – hegedű
Tóth Tímea – hegedű
Misányi Gabriella – mélyhegedű
Herczeg Nóra – gordonka

Oktober 23. péntek, 19.30
London Cadogan Hall

Beethoven: Egmont – nyitány
Liszt Ferenc:
Esz-dúr zongoraverseny
Bartók: Concerto
Bogányi Gergely – zongora
Vez.: Bogányi Tibor

Oktober 29., csütörtök 19.00
Müpa, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Anja Harteros zenekari áriaestje
Az esten Verdi és Wagner oeraáriái hangzanak el.
Anja Harteros – szoprán
Vez.: Ivan Repušić

Oktober 31. szombat 19.30
Lisinski Hall, Zágráb

Lisinski Arioso: Anja Harteros
Az esten Verdi és Wagner operaáriái hangzanak el.
Anja Harteros – szoprán
Vez.: Ivan Repušić

November 8. vasárnap 19.00
Kodály Központ

70 éves a Bartók Béla Férfikar
Cherubini: d-moll requiem – részletek
Erkel: Hazám, hazám – ária a „Bánk bán” című operából
Poulenc: Quatre petites prières de Saint François d'Assise
Lauridsen: O magnum mysterium
Balatoni Sándor:
Cantate Domino
Orbán György: Daemon irrepit callidus

Bruckner: Inveni David
Mendelssohn: Beati mortui
Kodály – Petőfi: Hej Büngözsdi Bandi, Isten csodája
Bartók: Négy régi magyar népdal
Verdi: Cigánykórus – „A trubadúr” című operából

Mozart: Peczgőária – a „Don Giovanni” című operából
Kálmán I.: Húzzad csak... – a „Csárdáskirálynő” c. operettből
Huszka Jenő: Borban az igazság – a „Gül baba” című operettből
Csajághy Szabolcs – tenor
Horváth István – tenor
Bognár Szabolcs – bariton
Vivat Bacchus Énekegyüttes Bartók Béla Férfikar (Karig.: Lakner Tamás)
Pécsi Szimfonia
Vez.: Horváth Krisztián és Lakner Tamás

November 12. csütörtök 19.00
Kodály Központ

Chopin és Rossini
Beethoven: Coriolan-nyitány

Chopin: f-moll zongoraverseny
Rossini: Tell Vilmos – Mathilde áriája a II. felvonásból
Rossini: Tell Vilmos – nyitány
Rossini: A tó asszonya – Elena áriája a II. felvonásból
Chopin: Fantázia lengyel dallamokra, op.13
Mondok Yvette – szoprán
Szilasi Alex – zongora
Wroclaw Baroque Orchestra
Vez.: Andrzej Kosendiak

November 14. szombat 15.30 és 17.00, Kodály Központ
Csigaház (3-8 éveseknek)

Fújassunk együtt!
Kéméndi Tamás – tangóharmonika
Kiss Szabolcs – Csigabá
Szendrői Zsuzsanna – Csiganyó

November 17. kedd 16.00
Kodály Központ
Babzsák (0-3 éves korig)

Mozart: F-dúr vonósnégyes K.168
Buborék Kvartett:
Vass Ágnes – hegedű
Tóth Tímea – hegedű
Misányi Gabriella – mélyhegedű
Herczeg Nóra – gordonka

November 19. csütörtök 10.00
Kodály Központ
Mégtesély! koncert

Beethoven: V. „Sors” szimfónia
Vez.: Bogányi Tibor

November 19. csütörtök 19.00
Kodály Központ
Bécsi sorsok

Beethoven: III. Leonóra-nyitány
Korngold: Hegedűverseny
Beethoven: V. „Sors” szimfónia
Benjamin Schmid – hegedű
Vez.: Bogányi Tibor

November 20. péntek 19.30
Müpa, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Bécsi sorsok
Beethoven: III. Leonóra-nyitány
Korngold: Hegedűverseny
Beethoven: V. „Sors” szimfónia
Benjamin Schmid – hegedű
Vez.: Bogányi Tibor

SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Szeptember 18. 19.00

Bartók Terem – Szombathely
Beethoven: D-dúr hegedűverseny op.61
Brahms: 1. c-moll szimfónia op.68
Km.: Kokas Katalin – hegedű
Vez.: Madaras Gergely
Szimfónia bérlet 1. előadás – Bartók Terem – Szombathely

Oktober 1. 19.00

Bartók Terem – Szombathely
„A zene világnapja”
Haydn: D-dúr („London”) szimfónia No. 104.
Beethoven:
5. c-moll szimfónia op. 67.
Vez.: Vásáry Tamás

Oktober 6. 9.30 és 10.45

Bartók Terem – Szombathely
Mesél az erdő
Zenemanók bérlet 1. előadás

Oktober 7. 9.30 és 10.45
– Mesél az erdő
Zenemanók bérlet 1. előadás – Bartók Terem – Szombathely

Oktober 7. 19.00
Bartók Terem – Szombathely
Hangverseny az „Aktív idősök”-nek

Oktober 8. 19.00
Bartók Terem – Szombathely
Hangverseny az „Aktív idősök”-nek

Oktober 15. 19.00
Bartók Terem – Szombathely

Szent Márton bérlet 1. előadás
20 éves a Camerata Pro Musica – Jubileumi hangverseny
Művészeti vezető: Gyenge Tibor
Közreműködik: ifj. Gyenge Tibor – hegedű

Oktober 17. 18.00
Evangélikus Templom, Szombathely

Jótekonysági hangverseny az Evangélikus Templomban
Mozart: c-moll mise K.427
Beethoven: I. C-dúr szimfónia op.21. Közreműködik:
Pogácsás Zsuzsanna - szoprán
Simon Krisztina - mezzoszoprán
Kálmán László - tenor
VOX Savariae Evangélikus Vegyeskar (Lakner-Bognár Nóra)
Güssingi (Németújvári) Városi Kórus (Prof. Walter Franz)
Vez.: Prof. Walter Franz és Lakner-Bognár Nóra

Oktober 18. 17.00
Güssing – Római Katolikus Templom

Mozart: c-moll mise K.427
Beethoven: I. C-dúr szimfónia op.21
Közreműködik:
Pogácsás Zsuzsanna - szoprán
Simon Krisztina - mezzoszoprán
Kálmán László - tenor
VOX Savariae Evangélikus Vegyeskar (Lakner-Bognár Nóra)
Güssingi (Németújvári) Városi Kórus (Prof. Walter Franz)
Vez.: Prof. Walter Franz és Lakner-Bognár Nóra

Oktober 22. 19.00

Bartók Terem – Szombathely
Szimfónia bérlet 2. előadás
A romantikus muzsika gyöngyszemei
R. Wagner: A Nürnbergi mesterdalnokok – nyitány
Liszt F.: Tasso – szimfonikus költemény
R. Wagner: Trisztán és Izolda – Előjáték és Izolda szerelmi halála
Liszt F.: Les Préludes – szimfonikus költemény
Vez.: Thomas Herzog

Oktober 25. 18.00

Minorita templom – Bécs (Ausztria)
Kurt Schmid: „Ode an das Leben”, Op. 450 – oratórium
Szólisták: Pauline Pfeffer, szoprán, Elisabeth Wolfbauer, mezzoszoprán
Bohan Choe, tenor, Georg Lehner, baritone. Közreműködő kórusok: Chamber Choir, Schloßchor Hadersfeld, Choir Persephone
Vez.: Kurt Schmid

Október 29. 19.00

Bartók Terem – Szombathely

Kamarazene bérlet 1. előadás

Madaras Gergely – fuvola és a Savaria Szimfonikus Zenekar művészei
W. A. Mozart, C. M. von Weber és F. Kuhlau művei

November 5. 15.30

Musikvereinssaal – Bécs (Ausztria)

Sosztakovics: Ünnepi nyitány op.96
Sosztakovics: Hegedűverseny op.99
Csajkovszkij: VI. „Patetikus” szimfónia (h-moll; op.74)
Közreműködik: Kyoung-Joo Sung
Vez.: Choong-Keun Oh

November 7. 19.00

Bartók Terem – Szombathely

Mozart: Figaro házassága – félig szcenírozott operaelőadás
Vez.: Madaras Gergely

November 12. 19.00

Bartók Terem – Szombathely

„Hollywood Classics”

Filmslágererek, főcímdalok – kalandozás a filmzene világában (vetítéssel fűszerezve)
Vez.: Pejtsik Péter

November 13. 19.00

Bartók Terem – Szombathely

„Hollywood Classics”

Filmslágererek, főcímdalok – kalandozás a filmzene világában (vetítéssel fűszerezve)
Vez.: Pejtsik Péter

November 14. 19.00

Bartók Terem – Szombathely

„Hollywood Classics”

Filmslágererek, főcímdalok – kalandozás a filmzene világában (vetítéssel fűszerezve)
Vez.: Pejtsik Péter

November 20. 19.00

Bartók Terem – Szombathely

Mozart: Cosí fan tutte – nyitány K.588
Mozart: Esz-dúr szimfónia concertante K.297b
Mozart: Esz-dúr szimfónia No.38, K.543
Közreműködik: Lakatos Mihály - oboa, Kerti Áron - klarinét, Lasics Zsuzsanna - fagott, Kovács Róbert – kürt
Vez.: Ligeti András

November 26. 19.00

Bartók Terem – Szombathely

Kamarazene bérlet 2. előadás

A SeRa Duo koncertje
Seleljo Erzsébet – szaxofon és Razvalyaeva Anastasia – hárfa
J.S.Bach, G.Rossini, M. Ravel, C. Debussy, A. Piazzola művei

SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Szeptember 4. péntek, Színház NYITÁNYGÁLA

Vez.: Gyüdi Sándor
közreműködnek a Szegedi Nemzeti

Színház művészei

Műsoron részletek a színházi évad során műsorra tűzött darabokból

Szeptember 5. szombat 12, Partfűrdő

Tiszai Halfesztivál

Vidám, könnyed zenés műsor a Szegedi Szimfonikus Zenekar, a Szegedi Nemzeti Színház és a Filharmonia szegedi irodájának közreműködésével
Gyüdi Sándor (gitár), Finta János (harmonika), Lukácsné Gyöző (tuba), Kosztáni István (hegedű), AranyEzüst Quartett; Kocsis Judit (ének), Nemes Roland (ének)

Szeptember 7. hétfő 19.00

Új-Zsinagóga

XI. Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztivál

Liszt: Orfeusz – szimfonikus költemény
Smetana: Moldva – a Hazám c. szimfonikus ciklusból
C. Franck: d-moll szimfónia
Vez.: Gyüdi Sándor

Szeptember 14. hétfő 18.00

Zenta, Jézus Szíve rk. templom

Őszi hangverseny

Albinoni: G-dúr szonáta. Op.2 nr.1
J. S. Bach: D-dúr szimfónia BWV169
J. S. Bach: d-moll concerto BWV1052
Händel: A-dúr concerto grosso Op.6 nr.11
vezényel. Gyüdi Sándor
Km.: Borbély Zoltán – orgona

Szeptember 21. hétfő 19.00, Dóm

Szent Gellért Fesztivál

MIKLÓSA ERIKA és a Szegedi Szimfonikus Zenekar Jótékonyági koncertje a Korábban Érkeztem Dél-alföldi Regionális Koraszülött Intenzív Osztályért Alapítvány javára
Händel: F-dúr concerto grosso
Händel: Rejoice, Rejoice – ária a Messiás c. oratóriumából
Vivaldi: C-dúr hárfaverseny, I. – Km.: Szauer Bianka (hárfa)
Händel: Let the Bright Seraphim – a Sámson c. oratóriumából
Mozart: Varázsfuvola – nyitány
Mozart: Alleluia az Exultate, jubilate c. kantatából
Bizet: A III. felvonás előjátéka a Carmen c. operából
Delibes: Csengettyűária a Lakmé c. operából
Lakmé és Malika kettőse – km.
Vajda Júlia
Glinka–Balakirev: A pacsirta – előadja: Tóth Bettina (hárfa)
Schubert: Ave Maria
Bach–Gounod: Ave Maria
Vez.: Gyüdi Sándor

Szeptember 23. szerda 10.00

Korzó Zeneház

Élő Zeneóra – ingyenes, hangszer-bemutatóval egybekötött gyerekelőadás (Zrínyi Ált. Iskola)
Vez.: Gyüdi Sándor
műsorvezető: Lukácsné Gyöző

Szeptember 27. vasárnap 19.30, Dóm

Szent Gellért Fesztivál

Tóth Péter: Szent Gellért

Oratórium – ösbemutató

Vez.: Gyüdi Sándor
Km.: Szélpál Szilveszter (bariton), Vaszy Viktor Kórus

Október 1. csütörtök 11.00 és 13.00

Szent-Györgyi Albert AGÓRA
A ZENE VILÁGNAPJA
„Haydn-tól Michael Jacksonig” – koncert gyerekeknek
Km.: Déjà Vu Quartet (Balogh Ildikó – hegedű, Greksa Márta – hegedű, Rácz Gábor – mélyhegedű, Németh Henrietta – gordonka)
műsorvezető: Lukácsné Gyöző

Október 2. péntek 19.00

Szegedi Nemzeti Színház:

Mozart: A varázsfuvola – bemutató
Vez.: Gyüdi Sándor

Október 2. péntek 19.00

Pécsi Nemzeti Színház

IX. Pécsi Nemzetközi Táncdalalkozó
Szegedi Kortárs Balett: Árnyak és vágyak
Zene: Ravel: F-dúr vonósnygyes
Km.: Kosztáni István – hegedű, Behán László Dezső – hegedű, Tuzson Edina – mélyhegedű, Kőrösi Györgyi – gordonka)

Október 27. kedd 19.30

Szegedi Nemzeti Színház

Vaszy-bérlet/1

J. Haydn: No. 26 („Lamentatione”) szimfónia, d-moll
J. M. Nunes Garcia: Requiem
Km.: Debrecei Kodály Kórus
Vámosi Katalin – szoprán,
Wiedemann Bernadett – alt
Yanis Benabdallah – tenor,
Cserhalmi Ferenc – basszus
Vez.: Gyüdi Sándor

November 3. kedd 19.30

Szegedi Nemzeti Színház

Fricsay-bérlet/1

R. Schumann: Manfred – nyitány
F. Chopin: e-moll zongoraverseny, Op.11
L. van Beethoven: V. („Sors”) szimfónia, c-moll, Op.67
Km.: Gyöngyösi Ivett – zongora
Vez.: Kovács János

November 8. vasárnap 19.30, Dóm

Király László: Katyíni Requiem (Polner Zoltán verseire) – a Szegedi Szimfonikus Zenekar felkérésére komponált mű ösbemutatója
vez.: Gyüdi Sándor
közreműködnek: Somogyvári Tímea Zita – szoprán, Andrejszik István – bariton
Vaszy Viktor Kórus
A koncert a katyíni vírengzés 75. évfordulója alkalmából kerül megrendezésre.

November 15. vasárnap 18.30

Enescu–Bartók Hangversenyterem Nagyvárad

Kamarazenei Napok

Szegedi Kamarazenekar (hangversenymester és szólista: Kosztáni István)
A. Vivaldi: Évszakok
L. Janáček: Vonószenekar szvit
G. Holst: Szent Pál-szvit

November 22. vasárnap 11.00

Szegedi Nemzeti Színház

Matiné-bérlet/1

HÍRES SZIMFÓNIAK

A BUDAFOKI DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

ÜTŐ állásra

A próbajáték anyaga:

KISDOB:

Rossini: A tolvaj szarka – nyitány
Rímsszkij-Korszakov: Seherezáde
Prokofjev: Lieutenant Kijé 1. tétel
Ravel: Bolero

CSÖRGŐDOB:

Chabrier: Espana
Bizet: Carmen

TRIANGULUM:

Csajkovszkij: Diótörő – szvit
Liszt: I. zongoraverseny
Brahms: IV. szimfónia 3. tétel

CINTÁNYÉR:

Rahmanyinov: II. zongoraverseny 3. tétel
Csajkovszkij: Rómeó és Júlia – nyitány
Csajkovszkij: IV. szimfónia - Finale

XILOFON:

Bartók: Zene... 3. és 4. tétel
Kodály: Háry János szvit 6. tétel
Sztravinszkij: Tűzmadár – balett

HARANGJÁTÉK:

Dukas: Bűvészinas
R. Strauss: Don Juan

VIBRAFON:

Bernstein: West Side Story – szvit

MARIMBA:

Gyöngyösi: I. szimfónia

TIMPANI:

Beethoven: IX. szimfónia 1. és 2. tétel
Csajkovszkij: IV. szimfónia 1. tétel

IDŐPONT: 2015. október 29. 10:00 óra

HELYSZÍN: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/B. IV. épület

JELENTKEZÉS:

az info@bdz.hu e-mail címen, vagy a +361/322-1488-as telefonszámon lakcím, telefonszám, magyar nyelvű önéletrajz mellékelésével, Drucker Zsuzsa művészeti titkárnál (+3630/670-2440) 2015. október 25-ig. A zenekari állások kottáit a jelentkezés beadása után, egyeztetés alapján lehet átvenni a zenekar titkárságán.

Saját hangszer használata megengedett.

Budapest, 2015. szeptember 18.

Hollerung Gábor
ügyvezető, zeneigazgató

A. Dvořák: IX. („Az új világból”) szimfónia, e-moll, Op.95
 Vez.: Pál Tamás
 Műsorvezető: Lukácsné Gyöző

November 24. kedd 19.30
Szegedi Nemzeti Színház
Vaszy-bérlet/2
 S. Rachmaninov: II. zongoraverseny, c-moll, Op.18
 A. Dvořák: IX. („Az új világból”) szimfónia, e-moll, Op.95
 Km.: Szabó Marcell – zongora
 Vez.: Pál Tamás

SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Október 19 (hétfő) 19.00
Aba-Novák Agóra Kulturális Központ
Aba-Novák-bérlet
 Új világ
 Richard Strauss: Till Eulenspiegel vidám csínyjei – szimfonikus költemény op. 28
 Antonín Dvořák: IX. (e-moll) „Az új világból” szimfónia op. 95
 Vez.: Izaki Maszahiro

November 2. (hétfő) 19.00
Megyei háza díszterme
 Fantázia bérlet
 Wolfgang Amadeus Mozart: Harmoniemusik A Varázsfuvola című opera áriáiból – opera-keresztmetszet
 Vez.: Gulyás Nagy György

November 23. (hétfő) 19.00
Városháza díszterme
Fantázia bérlet
 Szolnoki anziksz
 Johann Sebastian Bach: III. (G-dúr) Brandenburgi verseny BWV 1048
 Gaetano Donizetti: F-dúr concertino oboára és kamarazenekarra
 Saverio Mercadante: e-moll fuvolaverseny I. tétel op. 57
 Wolfgang Amadeus Mozart: Esz-dúr kürtverseny No. 3. K. 447
 Antonio Vivaldi: d-moll oboaverseny RV 454
 Georg Christoph Wagenseil: Esz-dúr harsonaverseny
 Km.: szólistáként közreműködnek a zenekar tagjai
 Vez.: Dobszay Péter

ZUGLÓI FILHARMÓNIA

Október 11., vasárnap 15.30
Zeneakadémia
 Gaudeamus V/1.
 Bartók Béla:
 II. hegedűverseny (1938)
 Bartók Béla:
 Concerto (1943)
 Km.: Szabadi Vilmos
 Vez.: Záborszky Kálmán

November 10., 11., 12., 16., 17., 18., Zuglói Zeneház Nagyterem
 Felfedezőúton
 „Menüett, valcer, polka és társai” Az európai zenetörténetben gyakran előforduló táncokkal ismerkednek meg a felsőtagozatos és középiskolás diákok, melyeket szólóprodukciók, kamaraművek és zenekari művek kísérnek.

November 7., szombat 15.30
Zeneakadémia
Gaudeamus V/2.
 Antonín Dvořák: Vodník (A vizimanó, Op. 107)
 Edward Elgar: e-moll gordonkaverseny, (Op. 85)
 Km.: Dolfin Balázs – gordonka
 Robert Schumann:
 II. (C-dúr) szimfónia (Op. 61)
 Vez.: Kocsis Zoltán

November 20. péntek 18.30
Zeneakadémia
Makovecz Imre 80
 Ünnepi koncert Makovecz Imre születésének 80. évfordulója tiszteletére (A Héttorony Fesztivál zárókoncertje)
 Arvo Pärt: Lamentate
 Kiss Ferenc: a Holdudvarház dalai – Étnofónia
 Közreműködik a Zuglói Filharmónia, Szent István Király Szimfonikus Zenekar és az Etnofon Zenei Társulás
 Vez.: Makovecz Pál

November 29., vasárnap 18.00
Művészetek Palotája
Stephanus IV/1.
 Pjotr Iljics Csajkovszkij:
 b-moll zongoraverseny (Op.23)
 Anton Bruckner:
 IV. (Esz-dúr) „Romantikus” szimfónia (WAB. 104)
 Vez.: Ménesi Gergely

REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

(A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének tagja)

1088 Budapest,
 Krúdy Gyula u. 15. III./40.
 Elnök: Szabó Sipos Máté
 Főtitkár: Horváth Gábor
 ***

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar
 Levelezési cím: Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
 Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
 Telefon: 20/4322-948
 E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
 Honlap: www.beke+sszimf.hu
 Művészeti vezető: Uhrin Viktor

Egri Szimfonikus Zenekar
 Levelezési cím: Egri Szimfonikus Zenekar Kulturális Egyesület
 Eger 3300 Knézy K. u. 8.
 Telefon: 20/964-1518
 E-mail:
 Honlap: www.egriszimfonikusok.hu
 Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar
 Levelezési cím: Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány
 Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
 Telefon: 30/546-1852
 E-mail:
 godollo.zenekar@indamail.hu
 Honlap: www.gso.hu
 Művészeti vezető: Horváth Gábor

Kaposvári Szimfonikus Zenekar
 Levelezési cím: Kaposvári Szimfonikus Zenekar Alapítvány
 7400 Kaposvár,
 Rippl-Rónai u. 1/a. I. em 6.
 Honlap: www.kaposymph.com
 E-mail: bela.kuti@gmail.com
 Telefon: 06 20 535 1030
 Képviselet: Kuti Béla

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete
 Székhely: 4400 Nyíregyháza,
 Szent István u. 12.
 mobil: 30 9656 453
 E-mail: szabolcsiszimf@gmail.com
 Képviselet: Nagy Gyula

Váci Szimfonikus Zenekar Egyesület
 Székhely: 2600 Vác,
 Konstantin tér 8.
 Levelezési cím: 2601 Vác, Pf. 297
 Telefon/fax: 06-27-314-893
 Honlap: www.vszsz.net
 E-mail: vszz@invitel.hu;
 vaciszimfonikus@gmail.com
 Képviselet: Farkas Pál elnök

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
 Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
 Művészeti titkárság: 1087 Budapest,
 Kerepesi út 29/b. IV. ép.
 Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
 E-mail: info@bdz.hu
 www.bdz.hu

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrassy út 22.
 Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
 http://www.bpo.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Duna Palota Nonprofit Kft.

1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
 Tel./fax: (+36-1) 355-8330
 E-mail: duna.szimf@dunapalota.hu
 www.dunaszimfonikusok.hu
 Bérletvásárlás, jegyrendelés:
 Tel.: (+36-1) 235-5500

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
 Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
 E-mail: office@gyfz.hu
 www.gyfz.hu

Kodály Filharmónia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
 Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
 E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
 www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
 Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
 E-mail: kovacs.g@filharmonikusok.hu
 www.filharmonikusok.hu

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara

1016 Budapest, Naphegy tér 1.
 Levelezési cím: 1088 Bp. Bródy Sándor utca 5-7.
 Tel.: +36 1 328 7065
 E-mail: hamada.katalin@radio.hu
 http://www.mrze.hu/

MÁV Szimfonikus Zenekar

1087 Budapest, Kerepesi út 1-5.
 Levélcím: 1088 Budapest, Múzeum u. 11.
 Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
 E-mail: office@mavzenekar.hu
 www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
 Tel.: (46) 323-488
 E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu.

Óbudai Danubia Zenekar

1061 Budapest, Paulay Ede u. 41. I. em. 1.
 Tel.: (+36-1) 373-0228, (+36-1) 269-1178
 E-mail: info@odz.hu
 www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
 Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
 E-mail: info@pfz.hu
 www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
 Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
 E-mail: info@sso.hu
 www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
 Korzó Zeneház
 Tel.: (62) 426-102

E-mail: orch@symph-szeged.hu • www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1
 Aba-Novák Kulturális Központ
 Tel.: (30) 9358-368
 E-mail: info@szolnokszimfonikusok.hu
 www.szolnokszimfonikusok.hu

Zuglói Filharmónia Non profit Kft. – Szent István Király Szimfonikus Zenekar

1145 Budapest, Columbus u. 11.
 Tel./Fax: (36 1) 467-0788, 467-0788;
 E-mail: zuglofilharmonia@szentistvanzene.sulinet.hu
 http://www.szentistvanzene.hu

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
 VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK
 SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA,
 A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

A szerkesztőség címe:
 MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
 1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
 e-mail: info@zenekarujsga.hu
 www.zene-kar.hu
 Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomtatás: B32 Nyomda Kft.

ISSN: 1218-2702

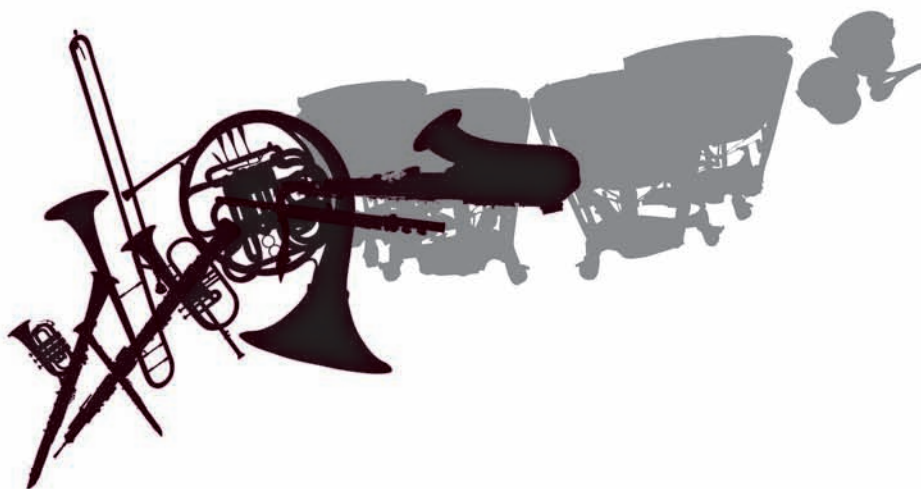
Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
 Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

Adams
Alexander
Alphasax
Amati
Bach
Bags
Berg Larsen
BG
Blackburn
Borgani
Buffet Crampon
B&S
Cannonball
Charles Bay
Cherub
Conn
Courtois
Denis Wick
Dotzauer
E. Schmid
Eastman
Edwards
Fontaine
Francois Louis
Getzen
Hammig
Hardcase
Holton
Hoyer
Jody Jazz
Jupiter
Keilwerth
King
König & Meyer
Kromat
Lebayle
Leblanc
Lorée
Ludwig
Majestic
Manhasset
Marca
Marigaux
Mateki
Melton
Miyazawa
Morizono
Muramatsu
Musser
Neotech
P. Mauriat
Paiste
Pearl
Powell
Premier
Rico
Rigotti
Roy Benson
Rudolf Meinl
Sankyo
Schagerl
Schneider
Schreiber
Seiko
Selmer
Sonaré
Steuer
Straubinger
Studio 49
Trevor J. James
Vandoren
VMI
Wilde + Spieth
Wittner
Yamaha
Yanagisawa

20 ÉV

TISZTA HANG

20 ÉVES A FON-TRADE MUSIC,
30 ÉVES A CSIDER HANGSZERÉSZMŰHELY

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14., Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622

FON
TRADE MUSIC